ÅTELJAKT PÅ BJÖRN
-
STATUS OCH ERFARENHETER FRÅN NORDAMERIKA OCH EUROPA (INKLUSIVE RYSSLAND)

Rapport nr. 2007-2 från Skandinaviska Björnprojektet.

Författare:
Veronica Sahlén
2007

FÖRORD

Denna kunskapssammanställning utfördes på uppdrag av Naturvårdsverket. Arbetet har genomförts under en tre-månaders period under våren 2007. En första litteraturgenomgång följdes av en genomgång av tillgängliga förvaltningsplaner och relevanta regelverk i de länder, stater och provinser som har jaktbara populationer av brun/grizzlybjörn (*Ursus arctos/U. a. horribilis*) och svartbjörn (*U. americanus*) i Nordamerika och Europa, inklusive Ryssland. Då det är stora luckor i den publicerade, vetenskapliga litteraturen efterfrågades även förvaltares och forskares erfarenheter från användandet av åtel i björnbebodda områden. I de fall där respons från förvaltare saknas har ändå gällande regelverk sammanfattats för att ge en bild av den rådande situationen. För enkelhetens skull har endast regelverk som gäller jakt på statligt- och, i viss mån privat ägd mark undersökts – specifika regler som gäller i nationalparker och naturreserverat har inte inkluderats.

Denna kunskapssammanställning ger en översikt över gällande regler och - i den mån tillgängligt - även förvaltares erfarenheter från åtling och åteljakt på björn runtom i världen. *Läsare ombeds behålla i åtanke att de sektioner i texten där personer har intervjuats och förvaltningserfarenheter har sammanfattats motsvarar de individuella förvaltarnas åsikter och erfarenheter, vilka kan skilja sig från åsikter och erfarenheter från andra förvaltare, forskare och författaren av denna text.* Därför bör denna rapport ses som ett diskussionsunderlag för vidare debatt runtom åteljaktens vara eller inte vara.

Kommentarer och synpunkter har mottagits från Skandinaviska Björnprojektets personal och Naturvårdsverket, men ansvar för innehållet och slutsatser ligger helt hos författaren Veronica Sahlén.

SYFTE

Syftet med denna kunskapssammanställning är att ge en överblick av publicerat material, regelverk, förvaltares erfarenheter, och i viss mån allmänhetens attityder, om och kring användningen av åtel vid jakt på björn i länder och stater i Europa och Nordamerika. Målet är att denna sammanställning ska tjäna som jämförelse till och diskussionsunderlag för den nuvarande situationen i Sverige, men även att identifiera områden där information saknas och där vidare forskning behövs, globalt som lokalt i Sverige.

SAMMANFATTNING

Åteljakt på björn förbjöds i Sverige år 2001, bland annat på grund av oro för att denna jaktform kan skapa så kallade problembjörnar, eftersom majoriteten av vetenskapliga studier som har utvärderat frågan har funnit ett samband mellan problembjörnar och utfodring av björnar i närheten av människor och mänsklig aktivitet.

Många jägare i Sverige vill att åteljakten återinförs, eftersom det anses vara en säkrare jaktform, där man också har tid på sig att bedöma om björnen som närmar sig åteln är en hona med ungar. På så sätt kan man undvika att skjuta medlemmar ur en familjegrupp, som är skyddade i Sverige.

För att få en uppskattning av åteljaktens för- och nackdelar tillfrågades förvaltare och forskare i Europa (inklusive Ryssland) och Nordamerika om deras erfarenheter från användning av åtlar för björnjakt, inklusive områden där man har valt att inte tillåta åteljakt, för att ta reda på orsakerna och resonemangen som ligger bakom dessa beslut.

Åtling av brunbjörn är tillåtet i Estland, Finland, Kroatien, Rumänien, Ryssland, Slovakien, Slovenien och i viss utsträckning Sverige och Norge, men jakt vid åtel är enbart tillåtet i Estland, Kroatien, Ryssland, Slovakien och Slovenien. I Nordamerika finns jaktbara brun/grizzlybjörnpopulationer enbart i Alaska (USA) och Alberta, British Columbia, f.d. Northwest Territories och Yukon (Kanada), men åteljakt på brun/grizzlybjörn är inte tillåtet, förutom i ett begränsat område i Alaska. Svartbjörnsjakt är tillåtet i 29 av USAs stater, varav 11 av dessa tillåter åteljakt, medan 12 av Kanadas provinser tillåter svartbjörnjakt, varav 9 tillåter och 8 faktiskt genomför åteljakt. I både Europa och Nordamerika så genomförs åteljakterna under reglerade former som begränsar både var och hur länge åtlar får vara aktiva och under vilka former åteljakten får bedrivas (t.ex. vapentyp, åtelmaterial m.m.).

Förvaltarnas erfarenheter och åsikter skiljer sig vida från varandra, men gemensamt för de områden som tillåter åteljakt, är att man inte rapporterar om problembjörnar som kan härledas till åtlingen. Åtling för jakt anses istället skilja sig från annan utfodring av björn (d.v.s. dålig sopförvaring, fågelbord m.m.), just på grund av att den begränsas i sin utsträckning. När det gäller hur det påverkar björnarna går åsikterna isär även här. Baserat på förvaltares erfarenheter går det inte att avgöra huruvida honor med ungar dras till eller undviker åtlar, eller om det skiljer sig mellan honor och hanar eller olika åldersgrupper. Inte finns det heller mycket information att tillgå från den vetenskapliga litteraturen. Det som framgår av erfarenheterna, är att åteljakten och åtling, är en fråga som rör sig på många olika plan, från det biologiska, medicinska och miljövetenskapliga till det sociala och politiska.

Det finns potentiella fördelar såväl som nackdelar med åteljakt på björn och åtling överhuvudtaget, men dessa verkar påverkas av lokala faktorer; från dynamik, täthet och strukturen av björnpopulationen; det allmänna hälsotillståndet bland viltet i området till hur jakten är strukturerad, licensierad och genomförd, samt allmänhetens åsikter. Därför kan det vara svårt att basera ett beslut om björnåteljakten i Sverige på erfarenheter från andra länder, och man bör istället överväga vidare insamling av information om läget i Sverige för att få ett bättre beslutsunderlag.

SUMMARY

The use of bait for the purpose of hunting brown bears (*Ursus arctos*) was prohibited in Sweden in 2001 following, among other things, concerns that this form of hunting could create so-called problem bears, as the majority of scientific studies investigating problem bears have found a link between this and the feeding of bears in close proximity to humans and human activity.

Many hunters in Sweden feel that bait hunting should be allowed, since it is considered to be a safer form of bear hunting. The hunter also has the opportunity to assess whether the bear approaching the bait is a female with cubs, and could thereby avoid shooting members of a family group, which are legally protected in Sweden.

To assess the pros and cons of using bait for the purposes of hunting bears, managers and researchers in Europe (including Russia) and North America were asked about their experiences of baiting and hunting bears over bait. This included managers in areas where bait hunting bears is prohibited, to find out the reasons and reasoning behind the decisions to permit, or prohibit, bait hunting of bears.

The use of bait to attract brown bears is permitted in Estonia, Finland, Croatia, Romania, Russia, Slovakia, Slovenia, and to a certain extent Sweden and Norway; however, the hunting of brown bears over bait is only permitted in Estonia, Croatia, Russia, Slovakia and Slovenia. In North America grizzly/brown bear (*U. arctos/ U. a. horribilis*) hunting is permitted only in Alaska (USA), and Alberta, British Columbia, the former Northwest Territories and Yukon (Canada), but hunting brown/grizzly bears over bait is prohibited, except for one area (Game Management Unit) in Alaska. Black bear (*U. americanus*) hunting is permitted in 29 states in the USA whereof 11 permit bait hunting; whilst 12 of the Canadian provinces/territories permit black bear hunting whereof 9 permit and 8 actually conduct black bear hunting over bait. Bait hunting is carried out in a regulated and restricted form in both Europe and North America, which limits both the placement of bait stations and the duration of baiting, as well as how the bait hunt is conducted (e.g. weapon type, bait material etc.).

The managers' experiences and opinions differ widely from one another, but common for the managers of areas that permit bait hunting is that they do not feel there are any problem bears arising as a result of bait hunting. Bait hunting is perceived as different from other forms of feeding of bears (i.e. badly stored garbage, bird feeders etc.), as it is limited in its extent both in time and space. There is no unified perception of how baiting affects the bears. Based on the managers' experiences it is impossible to discern whether females with cubs are attracted to or avoid bait sites, or if there is a difference between male and female use, or between different age groups. Nor is there much information available in the scientific literature. What is clear from speaking to these managers is that bait hunting and baiting are questions that operate at many different levels; from the biological, health and environmental sciences, to the social and political.

There are potential advantages as well as disadvantages with the use of bait hunting – and baiting – for bears, but these are seemingly affected by local factors such as the bear population dynamics, density and structure; the general health of the local wildlife population; the manner in which the hunt is structured, licensed and executed, as well as public opinion. Therefore, it may be difficult to base a decision regarding the use of bait for bear hunting in Sweden on the experiences of other countries. Instead one should consider collecting further information about the situation in Sweden to base future decisions on more relevant knowledge.

LISTA ÖVER ANVÄNDA AKRONYMER

ADF&G	Alaska Department of Fish & Game
AGFC	Arkansas Game and Fish Commission
AZGFD	Arizona Game and Fish Department
BE	Bitterroot Ecosystem
CDFG	California Department of Game and Fish
CDOW	Colorado Division of Wildlife
CWC	Colorado Wildlife Commission
CWD	Chronic Wasting Disease
CYE	Cabinet-Yaak Ecosystem
ESL	Endangered Species List
GBOP	North Cascades Grizzly Bear Outreach Program
GDNR	Georgia Department of Natural Resources
GWRD	Georgia Wildlife Resources Division
GYE	Greater Yellowstone Ecosystem
IDFG	Idaho Department of Fish and Game
IUCN	World Conservation Union (International Union for the Conservation of Nature)
MAPDR	Ministry of Agriculture, Forestry and Rural Development (Rumänien)
MDIFW	Maine Department of Interior Fish and Wildlife
MDNR	Maryland Department of Natural Resources
MDFW	Massachusetts Division of Fisheries and Wildlife
MFWP	Montana Fish, Wildlife & Parks
MiDNR	Michigan Department of Natural Resources
MMGA	Ministry of Environment and Water Management (Rumänien)
MnDNR	Minnesota Department of Natural Resources
NCWRC	North Carolina Wildlife Resources Commission
NHFGD	New Hampshire Fish and Game Department
NJDFW	New Jersey Division of Fish and Wildlife
NMDGF	New Mexico Department of Game and Fish
NSDNR	Nova Scotia Department of Natural Resources
NWT	Northwestern Territories
NYSDEC	New York State Department of Environmental Conservation
ODFW	Oregon Department of Fish and Wildlife
PCA	Primary Conservation Area
PGC	Pennsylvania Game Commission
SCDNR	South Carolina Department of Natural Resources
TWRA	Tennessee Wildlife Resources Agency
UDWR	Utah Division of Wildlife Resources
VDGIF	Virginia Department of Game and Inland Fisheries
VFWD	Vermont Fish and Wildlife Department
WDFW	Washington Department of Fish and Wildlife
WGFD	Wyoming Game and Fish Department
WiDNR	Wisconsin Department of Natural Resources
WVDNR	West Virginia Department of Natural Resources

INNEHÅLL

FÖRORD ..... **II**

SYFTE ..... **II**

SAMMANFATTNING ..... **III**

SUMMARY ..... **IV**

LISTA ÖVER ANVÄNDA AKRONYMER ..... **V**

INNEHÅLL ..... **VI**

INTRODUKTION **1**

ÅTELFÖRESKRIFTER OCH FÖRVALTNINGSERFARENHETER I NORDAMERIKA **2**

Amerikas förenta stater (USA) **2**

Sammanfattning över situationen i USA *2*
Alaska *3*
Arizona *5*
Arkansas *6*
Colorado *7*
Georgia *10*
Idaho *11*
Kalifornien *13*
Maine *13*
Maryland *14*
Massachusetts *15*
Michigan *15*
Minnesota *17*
Montana *18*
New Hampshire *18*
New Jersey *21*
New Mexico *21*
New York *22*
North Carolina *22*
Oregon *23*
Pennsylvania *24*
South Carolina *25*
Tennessee *25*
Utah *25*
Vermont *26*
Virginia *26*
Washington *27*
West Virginia *28*
Wisconsin *29*
Wyoming *29*

Kanada **30**

Sammanfattning över situationen i Kanada *30*
Översikt av alla provinser/territorier i Kanada *31*
Alberta *31*
Manitoba *31*
New Brunswick *33*
Newfoundland and Labrador *33*
Nova Scotia *33*

Ontario ... *34*
Québec ... *34*
Saskatchewan ... *34*

ÅTELFÖRESKRIFTER OCH FÖRVALTNINGSERFARENHETER I EUROPA (INKLUSIVE RYSSLAND) ... 35

Sammanfattning över situationen i Europa (inklusive Ryssland) ... *35*
Estland ... 35
Finland ... 35
Kroatien ... 36
Rumänien ... 37
Ryssland ... 38
Slovenien ... 39
Slovakien ... 40
Sverige ... 41
Erfarenheter från användning av åtel i Sverige ... *41*
Hur har jakten i Sverige påverkats av åtelförbudet som infördes 2001? ... *42*

ÅTLINGENS EFFEKTER, FÖR- OCH NACKDELAR ... 42

Biologiska effekter ... 43
...björnen ... *43*
...beteende och rörelsemönster ... *44*
...sjukdomar, övriga arter och miljön ... *45*
Jakten ... 46
Förvaltning och samhälle ... 47

DISKUSSION – HUR SKULLE DETTA FUNGERA I SVERIGE? ... 48

SLUTSATSER – HAR ÅTELJAKTEN EN FRAMTID I SVERIGE? ... 50

KÄLLFÖRTECKNING - LITTERATUR ... 52

KÄLLFÖRTECKNING – PERSONLIG KOMMUNIKATION ... 63

APPENDIX A – SAMMANFATTANDE TABELL ... 65

INTRODUKTION

Att bedriva jakt genom att på olika sätt locka till sig bytesdjur är en metod som används världen runt för en mängd olika arter, bland annat brunbjörnen. I sin mest grundläggande form letar jägaren reda på naturligt förekommande födokällor och väntar där på sitt byte, men den mest vanliga definitionen av en åtel är ändå föda, vegetabilisk eller annan, som har placerats ut av mänsklig hand på en specifikt utvald plats, d.v.s. ”*animaliskt eller vegetabiliskt material eller annat som utplacerats eller på annat sätt iordningställts i syfte att locka till sig vilt*” (Naturvårdsverket, 2007:4).
Användning av åtlar är inte begränsat till jakt, utan används också som en del av turistverksamhet och strategisk användning för att hålla björnar borta från områden där de kan ställa till med problem; d.v.s. anrepp på tamboskap, eller skador på förvaltade naturresurser (O. Ionescu, pers. komm. 2007; Nolte m fl., 2002).
Gemensamt för många ställen i världen är att björnpopulationer (både svartbjörn- och brun/grizzlybjörnpopulationer) som för några årtionden sedan var små och hotade nu ökar eller har återhämtat sig och expanderar (Hristienko & McDonald, 2007).
Med denna tillväxt och ökade utbredning så förekommer alltmer kontakt mellan människa och björn, och i takt med detta så har även problemen ökat. Den absolut främsta orsaken till konflikter mellan björn och människa, oavsett vilket land det gäller, är dåligt förvarade hushållssopor, öppna soptippar, välvilliga turister som matar ”söta” björnar – kort sagt avsiktlig eller oavsiktlig utfodring av björnar som kan associeras till människor (e.g. Swenson m fl., 2000; Herrero m fl., 2005). Björnar som vågar sig nära dessa födokällor får en matbelöning för sin oräddhet, vilket befäster beteendet som något positivt (Herrero m fl., 2005). Detta kan leda till att dessa björnar förlorar sin naturliga skygghet och tar sig närmare mänsklig bebyggelse i sin jakt efter mat. Dessa björnar kan, förutom att orsaka skador på personlig egendom (vilket är det vanligast förekommande problemet) även utgöra ett direkt hot mot människors säkerhet. Detta har påvisats gång på gång och i Nordamerika har det lett till hårdare regler runt sophantering och bötfällande av personer som bryter mot dessa regler (Dunkley & Cattet, 2003). Björnar som saknar rädsla för människor kallas ofta för habituerade björnar[1]. Detta har också lett till att allt fler ifrågasätter användandet av åtlar, dock inte alltid enbart på grund av oro över negativa effekter som habituering.
Åtlandets vara eller inte vara är ämne för debatt, inte bara i Sverige, utan även i allra högsta grad i t.ex. Slovenien, Rumänien, USA och Kanada. Under 90-talet genomfördes ett flertal folkomröstningar i diverse stater i USA, vilket i många - om än inte varje - fall resulterade i förbud mot användning av åtlar under björnjakten (Gore, 2003). Trots ämnets kontroversiella natur så finns väldigt lite konkret material tillgängligt som undersöker åtelproblematiken – det finns mycket lite data som kan utvärderas vetenskapligt och några av frågorna som ställdes till de kontaktade förvaltarna besvarades med ett ”vet ej” eller ”okänt”. De samlade erfarenheterna från dessa förvaltare ger däremot en viktig inblick i hur de uppfattar situationen inom sina respektive förvaltningsområden.

Åtling av björn förekommer i de flesta områden i Nordamerika och Europa där björnar finns (se sammanfattande tabell i Appendix A). Det används av förvaltare för att fånga problembjörnar, genomföra populationsberäkningar, samt för att fånga björnar till forskningsprojekt (Dunkley & Cattet, 2003). Förvaltare kan också placera

[1] Vissa forskare skiljer på habituerade och “food conditioned” (matbetingade) björnar; d.v.s. björnar kan habitueras utan tillgång till mat och matbetingade björnar behöver inte vara människohabituerade – se Smith m fl. (2005) och Herrero m fl. (2005).

ut åtlar för att locka björnar bort från platser där de kan orsaka problem och/eller skador, som i Rumänien, eller för att erbjuda en alternativ födokälla till naturresurser som förvaltas för ekonomisk vinning, vilket görs av bl.a. skogsbolagen i Washington för att minska skador på träd (O. Ionescu, pers. komm., 2007; Fersterer m fl., 2001; Nolte m fl., 2002). Den senare användningen är per definition mer likt stödutfodring än åtling, men då själva födokällan sannolikt uppfattas på samma sätt av björnarna i området anses det ofta att det kan behandlas som likvärdiga processer (Dunkley & Cattet, 2003). Åtling används även av rovdjursturismoperatörer för att locka björnar till platser där turister och andra klienter kan observera och/eller fotografera dem. Sist men inte minst används det av jägare för att locka björnar till en plats där de kan skjutas, och av professionella björnjaktguider för att kunna garantera sina klienter en björn att fälla.

Materialet som finns att tillgå gällande effekter av åtling är tunt, och behandlar ofta ämnet från resultat av stödutfodring från en ekonomisk synvinkel (Nolte m fl., 2002), etiken runt jaktmetoden och de politiska diskussioner som omgärdar åtlingsproblematiken (Organ m fl., 1998; Gore, 2003). Få studier har behandlat den direkta effekten på björnarna (även om undantag finns, e.g. Fersterer m fl., 2001); dels vilken effekt det har på björnpopulationen som helhet; dels hur det påverkar dem på individnivå – deras rörelsemönster, deras beteenden, inklusive sociala beteenden gentemot andra björnar; men framförallt hur det påverkar deras beteende gentemot människor. På senare år har åtminstone en större rapport producerats som täcker både ekologiska och sociala aspekter runt åtelproblematiken baserad på studier utförda på ett flertal åtlade arter (Dunkley & Cattet, 2003) och nyligen behandlades ämnet i en masterexamensavhandling från Wisconsin (Johnson, 2007). Rörelsemönstret hos björnar i åtlade områden behandlas också inom ramen av en del studier där den huvudsakliga frågeställningen är en annan (Fersterer m fl., 2001; Nolte m fl., 2002).
Det publicerade materialet behandlas tillsammans med förvaltarnas samlade erfarenheter senare i texten.

ÅTELFÖRESKRIFTER OCH FÖRVALTNINGSERFARENHETER I NORDAMERIKA

Amerikas förenta stater (USA)

Sammanfattning över situationen i USA

Både svart- och brun/grizzlybjörnar finns i USA; däremot är brun/grizzlybjörnar i stort sett begränsade till Alaska, som har nära nog 96 % av USAs brun/grizzlybjörnpopulation. Under 18- och 1900-talet utrotades grizzlybjörnarna i stort sett alla av USAs s.k. ”nedre 48 stater” (d.v.s. alla stater utom Alaska och Hawaii); numera återfinns de i begränsade områden i Montana, Wyoming, Idaho och Washington (Servheen, 1999). Grizzlybjörnen i de nedre 48 staterna i USA är klassad som ”hotad” och får därför inte jagas eller fångas utom under speciella omständigheter; de är därmed skyddade under federal (nationell) lag och förvaltade enligt federala direktiv (Servheen, 1999). Tre av de ovan nämnda fyra staterna (ej Washington) har lämnat in förslag till förvaltningsplaner inför en eventuell ”delisting” av grizzlybjörnen i ”Greater Yellowstone Ecosystem”, vilka måste godkännas av US Fish & Wildlife innan förvaltning lämnas över till de individuella staterna. Delisting

innebär att grizzlybjörnen tas av ”the Endangered Species List” (ESL), en slags motsvarighet till en röd lista som ger arterna särskilt skydd, och förvaltningen går därefter från en federal till en statlig nivå. Jakt på brun/grizzlybjörn är endast tillåten i Alaska.
Svartbjörnen återfinns i flertalet av USAs stater, med 42 stater som uppger närvaro av svartbjörn (Cove Bear, 2007). År 1996 beräknades det finnas mellan 339 000 och 465 000 svartbjörnar i USA (Williamson, 2002). Jakt på svartbjörn är endast tillåtet i 29 av staterna som uppger närvaro av svartbjörn; dock har jakten i New Jersey upphört för tillfället (Jackson, 2006). Åteljakt är tillåtet i 11 av dessa, vilket inkluderar New Jersey (se sammanfattande tabell i Appendix A). Nedan följer en översikt av USAs staters föreskrifter och erfarenheter av åtling.

Alaska

Björnpopulation och jaktföreskrifter

I Alaska finns minst 25 000 brunbjörnar, vilket motsvarar den huvudsakliga delen av Nordamerikas björnpopulation (Miller & Schoen, 1999). Staten har även minst 60 – 100 000 svartbjörnar och även isbjörnar (*U. maritimus*) (Alaska Department of Fish & Game (ADF&G), 2007*a*; 2007*b*). Jakt är tillåten på både brunbjörn och svartbjörn, och staten är indelad i jaktvårdsområden (Game Units) där olika jaktkvoter är tillåtna beroende på vilken enhet det gäller (t.ex. är kvoterna mer liberala i enheter där björnens inverkan på annat jaktbart vilt är större) (ADF&G, 2007*e*). När det gäller brunbjörn sätts kvoten antingen som en brunbjörn per jägare vart fjärde år, en brunbjörn per jägare per år, eller två brunbjörnar per jägare per år. Det finns även enheter där Alaskaboende jägare kan jaga björn för egen konsumtion – oavsett annan jaktkvot gällande för den enheten, gäller för dem en björn per jägare per år (ADF&G, 2007*g*). I vissa brun/grizzlybjörnjaktvårdsområden delas tillstånden ut genom en lotteriprocess, eller så måste jägare registrera sig för att jaga brun/grizzlybjörn. Ofta måste man även köpa en s.k. ”tag” (märkesbricka) som fästs i kadavret inför inspektion av behörig personal (ADF&G, 2007*g*).
För svartbjörn gäller tre svartbjörnar per jägare per år, eftersom deras antal är större och de reproducerar i högre takt än brunbjörnar. Det finns heller ingen ”stängd” jaktsäsong när det gäller svartbjörn (ADF&G, 2007*e*). Tillåtna vapen inkluderar pilbåge och armborst.
Till skillnad från många andra stater i USA så behövs ingen speciell licens för att jaga svartbjörn, så länge jägaren är permanent boende i Alaska (ADF&G, 2007*g*).
Alla skjutna brun/grizzlybjörnar och svartbjörnar från vissa jaktvårdsområden i Alaska måste inspekteras – en process kallad ”sealing” där skinnet undersöks och en premolar tand dras ut (ADF&G, 2007*g*).
Åteljakt är tillåten på svartbjörn, men inte för brunbjörn – detta trots att svartbjörnar och brun/grizzlybjörnar i Alaska till största delen överlappar i sin utbredning (ADF&G, 2007*g*; ADF&G, 2007*c*). Det finns dock ett undantag (GMU 20E) – ett jaktvårdsområde i Alaska, där man sedan 2005 kan ansöka om tillstånd för att jaga brun/grizzlybjörn över åtel (Miller m fl., 2007). GMU 20E är ett brun/grizzlybjörn intensivförvaltningområde, där målet är att minska populationen med 60 %, därav beslutet att tillåta även åteljakt för brun/grizzlybjörnar (Miller m fl., 2007).
I övrigt får inte brun/grizzlybjörnar jagas eller skjutas inom 800 meters avstånd från soptippar eller ”landfills” (ADF&G, 2007*g*).

I Fairbanks området uppmanas jägare att jaga vid åtlar för att välja stora/vuxna hanar och därigenom lätta jakttrycket på honor i reproduktiv ålder och främja populationens tillväxt i området (ADF&G, 2007*d*).

Åtelföreskrifter (Källa: ADF&G, 2007*g*; 2007*f*).
Åtling av svartbjörn är tillåtet inom vissa områden, men jägaren måste ansöka om tillstånd först och åtelplatsen måste registreras med ADF&G årligen. Varje jägare får endast registrera högst två åtelplatser oavsett om det sker i olika jaktvårdsområden. Vid registreringstillfället får jägaren en skylt som måste sättas upp vid åtelplatsen; alternativt kan en likvärdig skylt tillverkas av jägaren och sättas upp. Det enda kravet är att det tydligt identifierar platsen som en åtelplats för svartbjörn. I tillägg måste åtellicensnumret, den registrerande jägarens licensnummer, samt licensnumren till övriga jägare som jagar björn vid den åteln också finnas på skylten.
Åtelplatser kan registreras tidigast 15 dagar innan björnjaktens åtelsäsongs början – införsel av åtelmaterial till platsen är inte tillåtet förrän säsongens första dag och kan endast göras av jägaren som registrerade åtelplatsen. När jaktsäsongen är över måste allt åtelmaterial, eventuellt skräp och annan utrustning städas bort, inklusive jord som kan ha sugit upp åtelmaterial.
Tillåtet åtelmaterial är allt biologiskt nedbrytbart material. Används rester från fisk eller vilt får endast huvuden, ben, inälvor, skinn och andra delar som inte är lagligt nödgade att tas omhand, användas vid åteln. Däremot kan dessa specifikationer variera mellan jaktvårdsområden. Dessa regler har förmodligen sitt ursprung i amerikanska staters lagstiftning att man måste använda sig av allt ätbart kött efter att man har fällt ett djur eller fångat en fisk (J. Swenson, pers. komm., 2007).
Åtelplatser får inte placeras inom 400 meters avstånd från allmän väg, vandringsled, järnväg eller känsliga vattendrag. Minsta tillåtna avstånd till hus (även på privat mark), andra permanent bebodda byggnader (inklusive säsongsboende), campingplatser eller sport- och turismanläggningar är 1609 meter.

Förvaltningserfarenheter (Källa: ADF&G hemsida ”Bear Baiting FAQs”, 2007*b*[2]).
År 2003 lades fram ett förslag för folkomröstning (ballot initiative) angående ett förbud av åtling och avsiktlig utfodring av björnar i Alaska, vilket skulle förbjuda åtling för turism-, foto- och jaktsyfte. Det skulle också göra det olagligt att vara oaktsam med sopor och annat avfall och föda som kunde locka björnarna till bebodda områden. Jägarorganisationer i och även utanför Alaska stödde oppositionens kampanj och när det var dags för folkomröstning i november 2004 avvisades förslaget med 171 338 (mot förslaget) röster mot 130 648 (för förslaget) (State of Alaska, 2007). På ADF&Gs hemsida finns en summering av vanligt förekommande frågor runt åtling, vilket ger en inblick i allmänheten och andra intressenters funderingar runt åtling, samt även ADF&Gs erfarenheter och uppfattning av åtling.

ADF&G tillåter åteljakt på björn i staten eftersom det i vissa områden, där skog och undervegetation är mycket tät, är den mest effektiva jaktmetoden jämfört med andra metoder. Staten har mycket få restriktioner för svartbjörnsjakt och har trots detta en mycket livskraftig population. Åteljakten ses på grund av detta som den enda metoden som står till ADF&Gs förfogande för att genomföra en effektiv populationskontroll. Det är också en fördelaktig metod att använda för bågskyttar, eftersom det med dessa

[2] ADF&G (2007*b*). ”Bear baiting FAQs” (WWW).
http://www.wc.adfg.state.ak.us/index.cfm?adfg=bearhunt.baitingfaqs 2007/07/25

vapen krävs ett mindre avstånd till bytet. Åtling tillåter jägare att ta tid på sig att uppskatta björnens storlek och ger dem möjlighet att avgöra om det är en hona eller hane, vilket minskar risken att skjuta en hona med ungar. Det ger också möjlighet att avlossa ett säkrare skott med ökad träffsäkerhet.
ADF&G gör skillnad på att utfodra och åtla björnar. Åtling är kontrollerad, begränsad i tid och rum och förekommer inte i närheten av mänsklig bebyggelse eller annat som björnarna kan associera med mänsklig aktivitet. Åtelplatserna är tillfälliga och städas upp efter säsongens slut, vilken vanligtvis sträcker sig över 10 veckor på vår och tidig sommar. Utfodring av björnar är varken kontrollerad eller begränsad, utan sker närsomhelst och varsomhelst, vanligtvis associerad med mänsklig infrastruktur och aktivitet. Björnen lär sig att associera människor med mat och i kombination med avsaknad av jakt kan detta leda till konflikter.
ADF&G har inte sett något som kan tolkas som att de björnar som lockas till åtelstationer associerar människor med mat; istället är konflikterna lägst i områden där jakt vid åtel är mest vanlig och antalet björnar som dödas i självförsvar är också lägst i dessa områden (ADF&G, 2007*b*). Däremot saknas studier som objektivt kan utvärdera detta. ADF&Gs åsikt i frågan är att det finns en möjlighet att antalet problembjörnar ökar om åteljakten förbjuds.

Arizona

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Svartbjörnens jaktstatus i Arizona har ändrats många gånger under 1900-talet (Arizona Game and Fish Department (AZGFD, 2007*b*). På grund av svartbjörnens låga reproduktionstakt har föreskrifterna blivit än mer strikta på senare tid för att säkra populationens överlevnad. Den nuvarande populationsnivån ligger under 3000 individer (Cove Bear, 2007). Sedan 1980 måste varje skjuten björn inspekteras av Arizona Game and Fish (AZGFD) personal. Sedan dess har även begränsningar av vårjakten, åtelförbud och jaktvårdsområdesbaserad honkvotering införts (AZGFD, 2007*b*).
Alla som jagar behöver en jägarlicens, som dessutom måste valideras, och för björnjakt krävs att jägaren även införskaffar en s.k. tag. För höstjakten gäller en ”nonpermit-tag”. Dessa kan köpas av godkända försäljare och är inte begränsade i antal (AZGFD, 2007*a*). På vårjakten, som är begränsad och endast tillåten i vissa jaktvårdsområden, gäller en ”hunt permit-tag”. Dessa är begränsade i antal och delas ut genom en slumpmässig lotteriprocess (AZGFD, 2007*a*). Licenser och ”tags” för storvilt är inte tillgängliga för jägare som inte bor i Arizona. Björnar kan jagas med skjutvapen och/eller pilbåge eller armborst. Varje skjuten björn måste registreras inom 48 timmar och dess skinn och huvud, samt bevis på dess kön måste lämnas till en inspektör inom 10 dagar (AZGFD, 2007*a*). Jakten i ett jaktvårdsområde avslutas vid säsongens slut eller när honkvoten har fyllts, beroende på vilket som kommer först (AZGFD, 2007*b*).

Åtelföreskrifter

Åtling är tillåtet för allt storvilt utom svartbjörn. Det är inte heller tillåtet att använda doftämnen eller annat som kan locka björnen i jaktsyfte (AZGFD, 2007*a*).

Arkansas

Björnpopulation och jaktföreskrifter

I Arkanskas finns enbart svartbjörn. Björnpopulationen var nära utrotning under 1930-talet då endast ca. 50 björnar fanns kvar. Efter ett 50 år långt jaktförbud och reintroduktion av individer så ligger populationen för närvarande på under 4000 individer och uppvisar en god tillväxttakt. Björnpopulation är därmed inte i någon omedelbar fara i nuläget; däremot är förstörelse av björnhabitat fortfarande ett hot för artens långsiktiga överlevnad (Arkansas Game and Fish Commission (AGFC), 2007).

Licenskraven varierar beroende på om man bor i Arkanskas eller om man bor utanför staten. Även inom ”inomstatsboende” och ”besökande” kategorierna finns olika licenser (AGFC, 2006). Gemensamt för alla är att det inte krävs en speciell björnlicens, utan björnjakten omfattas inom de licenser som tillåter jakt på s.k. ”game species”. Den andra licenskategorin omfattar enbart ”furbearers” (t.ex. bäver, grävling, coyote, räv m.fl.) – dessa licenser är däremot inte tillgängliga för besökare (AGFC, 2006).

Även i Arkansas varierar björnjaktsäsongen beroende på jaktmetod och jaktvapen (d.v.s. gevär eller båge). Kvoten beräknas för de relevanta jaktvårdsområden, men varje jägare får ta en björn per använd jaktmetod, vilket kan innebära fler än en björn per jägare (AGFC, 2006).

Åtelföreskrifter (Källa: AGFC, 2006)

Åtling av svartbjörn är tillåten enbart på privatägd mark i vissa jaktvårdsområden och där åtling av björn är tillåten får man även jaga och skjuta björn vid åtel. På statligt ägd mark och privat mark i övriga jaktvårdsområden är åtling förbjuden. Åtlingen är begränsad i tid till ca. 1,5 – 2 månader under hösten; exakta datum beror på vilket jaktvårdsområde som avses. Åtlingen kan påbörjas tidigast 30 dagar före åtelsäsongens början och måste upphöra antingen när kvoten är uppnådd eller när säsongen har avslutats.

Däremot är åtling eller utfodring av björn av all annan anledning strikt förbjudet, oavsett tidpunkt eller om det sker på privat eller statligt ägd mark. Däremot använder biologer vid AGFC och universitetet sig av åtling för att fånga björnar för forskningsprojekt och liknande (R. Eastridge, pers. komm., 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Rick Eastridge, AGFC, pers. komm., 2007).

Före 2000 var åteljakt på svartbjörn förbjudet i hela staten, och under den perioden dokumenterade AGFC en ökande björnpopulation, en ökning av konflikter mellan människa och björn och ett stillastående jaktuttag. För att förbättra effektiviteten av jakten så valde de att tillåta åtling på privat mark – hundar är fortfarande förbjudna vid björnjakt p.g.a. problemen med eventuell oavsiktlig inkräktning på andra markägares marker. Att åtlar inte får sättas upp förrän högst 30 dagar innan jakten börjar är för att minska risken för habituering av björnar, samt även för att inte förbättra vissa individers överlevnadschanser, reproduktionsframgång och ungars överlevnad. Detta skulle kunna leda till en ökad populationstillväxt, vilket ju var anledningen till att åteljakten infördes år 2000. Åtling är också begränsat till områden där ökat jaktuttag är önskat.

AGFC har inte dokumenterat något samband mellan åtelanvändning för jakt och en ökning i konflikter mellan människa och björn. Tvärtom anser de att det ökade jaktuttaget som har varit resultatet av införandet av åteljakten förmodligen har hjälpt till att stabilisera björnpopulationen och minskat problemen, även om Rick Eastridge medger att många faktorer påverkar konflikter mellan björn och människa, och att

jakten förmodligen inte är enda anledningen till minskningen. Ett av problemen som finns i Arkansas är att åtling av hjortar förekommer, men majs som används för detta syfte lockar även björnar, vilket är en källa till stor irritation bland hjortjägare. Allmänheten har också tillåtelse att utfodra andra arter för att titta på dem och fotografera, t.ex. tvättbjörnar, hjort, fåglar, men så fort en björn dyker upp vid matbordet bryter den som är ansvarig för utfodringen mot statens lagar.
De har inte märkt av någon skillnad i den relativa avskjutningen av honor och hanar efter att åtling blev tillåtet. Honor och ungar är heller inte skyddade enligt lag, så jägarna har inget behov av att vara selektiva annat än för sin egen skull, men åtling har heller inte varit tillåtet tillräckligt länge för att säkert kunna dokumentera detta. Däremot har AGFC märkt att honor, och i synnerhet honor med ungar, oftare besöker åtelplatser de år när tillgången till naturlig föda är låg.

Åtling är en väldigt populär jaktmetod och populariteten ökar – nu finns ett ökat krav på att det ska tillåtas på statligt ägd mark också. Som fördelar med åtling ser Rick Eastridge att åteljakten har ökat intresset för jakt i Arkansas och det ökade jaktuttaget hjälper AGFC att uppnå sina förvaltningsmål, samtidigt som det förmodligen har minskat konflikterna mellan människa och björn i Arkansas. Dessutom ger det markägare tillfälle att tjäna på jakten ekonomiskt genom att sälja jakträttigheter och allt detta har också höjt acceptansen för björn bland Arkansas invånare. Till nackdelarna hör istället att den ökade populariteten har gjort att många vill ha åteljakt på allmän mark, vilket leder till mycket argumenterande eftersom AGFC inte behöver en ökad jakteffektivitet för att förvalta björnpopulationen i dessa områden. Dessutom har det krävts ökat administrativt arbete med att ta emot samtalen för ”checkade” björnar, vilket dock i sig är ett tecken på att åteljakten har medfört den önskade effekten av ett ökat jaktuttag.

Colorado

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Antalet svartbjörnar i Colorado uppskattas ligga mellan 8000 och 12000 individer (Colorado Division of Wildlife (CDOW), 2007*a*). Jakt på svartbjörn kräver en specifik björnlicens, oavsett om man bor i Colorado eller klassas som besökare. Man gör skillnad på björnlicens på privat mark och statligt ägd mark, och en jägare kan inneha två licenser så länge minst en av dem gäller jakt på privatägd mark (CDOW, 2007*c*). Utöver dessa finns även licenser för att motverka skador, licenser vid sjukdomsutbrott och extra licens (max en per jägare per år) som utdelas vid de tillfällen en jägare ger tips till CDOW personal som leder till arresterande eller bötfällande av tjuvjägare (licens ges som incitament i de fall där personen också ställer upp som vittne – i fall där personen inte vill ställa upp som vittne ges en belöning istället) (CDOW, 2007*b*). Antalet björnlicenser är begränsat och jägare måste ansöka till CDOW om licenser, som sedan utdelas genom en slumpmässig lotteriprocess. I de fall jägaren inte lyckas få en björnlicens så får han/hon en ”extra-poäng” som ökar chanserna att få en licens under nästa års dragning. Så länge jägaren inte har fått en licens så ansamlas poäng; ju fler poäng desto större chans har jägaren i lotteriet. Detta pågår tills dess att en licens har utdelats (CDOW, 2007*c*).
Jaktsäsongen på svartbjörn får inte börja före den andra september och pågår i varierande utsträckning under hösten beroende på jaktvårdsområde och vapentyp (CDOW, 2007*c*). Vårjakt på björn förbjöds 1993 och numera finns endast en jaktsäsong på svartbjörn under hösten (J. Apker, pers. komm., 2007). Ungar (björnar

yngre än ett år) och honor med ungar får inte skjutas. Skjuten björn måste inspekteras och få ett intyg inom 5 dagar (CDOW, 2007*c*).

Åtelföreskrifter

Åtling var tillåtet i Colorado ända till 1993 efter att en folkomröstning som hållits i november 1992 hade förbjudit vårjakten på björn, vilket även inkluderade jakt vid åtel och med hundar (Gore, 2003). Åtling och att locka pälsdjur med dofter är tillåtet för jakt med snara, men detta sker i väldigt begränsad utsträckning och mestadels under vintern då björnarna ligger i ide (J. Apker, pers. komm., 2007).

Även då åteljakt var tillåtet så var det endast under våren – det har aldrig varit tillåtet under höstjakten. Numera är det förbjudet enligt lag att *döda* en björn vid åtel, vilket i teorin skulle låta CDOW tillåta användning av åtel för turism, fotografering, stödutfodring och forskning (J. Apker, pers. komm., 2007). Detta är dock något som de i sina föreskrifter inte tillåter (J. Apker, pers. komm., 2007). Möjligheten finns däremot för forskare att ansöka om undantag om åtling skulle behövas i ett forskningsprojekt eller ett förvaltningsrelaterat projekt. Detta lämnar utrymme för användning av åtling i förvaltningssyfte, men enligt Jerry Apker, Wildlife Manager vid CDOW, så skulle de snarare lägga ut dofter utom räckhåll eller blod för att locka björnen utan att den för den skull skulle mottaga en belöning i form av mat. Utfodring av eller avsiktlig utplacering av material som kan locka björn är strikt förbjudet under Colorados lagstiftning och är straffbart med böter mellan 100 till 1000 US dollar (J. Apker, pers. komm., 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Jerry Apker, CDOW, pers. komm., 2007).

Som nämndes ovan så förbjöds vårjakten på björn, med de jaktmetoder som hör till, efter att Amendment 10 accepterades 1992 och implementerades 1993. Många har sett resultatet av Amendment 10-omröstningen, och det faktum att det överhuvudtaget gick till förslag, som ett direkt resultat av beslut som fattades vid högre instans utan att alla intressenter kände att deras röst fick höras och räknades (J. Apker, pers. komm., 2007; Loker & Decker, 1995). Detta beslut skulle ha tillåtit vårjakten, åteljakten och hundjakten på svartbjörn att fortsätta under 1992 - 1994, med vissa modifikationer (Loker & Decker, 1995). Vid det tillfället då frågan debatterades, hade CDOW lämnat rekommendationer om ytterligare modifikationer för att nå en bättre kompromiss mellan intressenterna, men eftersom CDOWs överseende organ, Colorado Wildlife Commission (CWC), vid det tillfället bestod i huvudsak av representanter med jordbruks- och jägarintressen, så ignorerades dessa rekommendationer och föreskrifterna accepterades som föreslagna. Missnöjet spred sig bland övriga intressenter med rötterna i bevarandeförvaltning, djurskyddsgrupper och jaktmotståndargrupper och inte långt efter lämnades ett förslag som med sitt allmänna stöd kunde tas upp till omröstning – Amendment 10. Enligt Jerry Apker hade detta kunnat undvikas genom en större lyhördhet för *alla* intressegruppers åsikter, istället för att fokusera på de grupper som frågan traditionellt sett ansågs angå. Omröstningen kunde på så sätt ha fått ett annat utfall, eller aldrig behövts överhuvudtaget. Amendment 10 accepterades med 70 %, vilket visar på just hur viktigt allmänheten ansåg denna fråga vara (Loker & Decker, 1995). Numera erkänner CWC och CDOW vikten av att väga och ta hänsyn till alla intressegruppers åsikter.

Efter att beslutet fattades och genomfördes så har allsköns problem – i synnerhet konflikter mellan björn och människa – skyllts på avsaknad av vårjakt och åteljakt på björn, däremot nämns sällan avsaknaden av hundjakt. Trots detta har CDOW inte

märkt några problem som faktiskt kan sägas bero på avsaknaden på vare sig vårsäsongen eller jaktmetoden. Det som märktes var att antalet skjutna björnar låg på en betydligt lägre nivå under de två följande åren jämfört med tiden innan förbudet, men redan 1995 var det tillbaka på samma nivå och sedan dess har antalet skjutna björnar legat över genomsnittet från tiden före förbudet. Det var en period mellan 1999-2002, där både antalet jägarskjutna björnar och antalet björnar som dog av andra mänskliga orsaker ökade drastiskt, men detta berodde på en kombination av några år med dåligt väder som orsakade minskade födoresurser för björnarna och en samtidig liberalisering av utdelningen av björnjaktlicenser (vilket åtgärdades när problemet uppdagades).

När åteljakt var tillåten i Colorado så var det en mycket populär metod; 75 % av alla skjutna björnar sköts vid åtel åren 1988 till och med 1992. Däremot, på grund av att vårjaktsäsongen och åteljakten gick hand i hand så är dessa siffror förmodligen mer indikativ av vårsäsongens popularitet (inget annat vilt finns att jaga – förutom vildkalkon). Det var också en alltmer populär metod bland jaktguider eftersom de kunde ta med en jägare, skjuta en björn och sedan ta med en ny jägare till samma åtelplats, osv.
Då och då höjs röster som vill tillåta åteljakt igen, vilket i teorin är möjligt eftersom det var staten Colorados lagstiftning som ändrades, inte dess grundlag. Däremot finns i nuläget inga tecken på att det finns politisk vilja att återinföra åteljakten och vårjakten. Innan omröstningen 1992 gick åsikterna inom CDOW angående åtelfrågan isär. Vissa ansåg att konflikterna minskades eftersom åtlarna höll björnarna borta från samhällen, medan andra ansåg att det inte går att förhindra att användning av åtlar lär björnar att associera människodoft med mat. Däremot finns det inga bevis för varken ena eller andra åsikten – båda kan ha rätt beroende på andra omständigheter, som miljö, födotillgång etc. När Jerry Apker ser tillbaka, så anser han att tillåten åtling skulle gå tvärtemot vad de försöker uppnå i fråga om konflikthantering. Deras motto är ”a fed bear is a dead bear” och att vara inkonsekvent i bestämmelserna sänder ut ett allt annat än klart meddelande till allmänheten. Det finns viss information som antyder att de björnar som regelbudet har tillgång till mänskliga födokällor, och på så sätt får belöning för sin närgångenhet, är de björnar som kan vara mest aggressiva mot människor. Däremot känner han inte till någon objektiv forskning eller studie som har lyckats sammanbinda åtling med fara för människor, men han är inte beredd att använda sig av den rationaliseringen i förvaltningsbeslut.
En annan stor del av åtelfrågan i USA utgörs förstås av den moraliska och etiska frågan om s.k. ”fair chase” – att ge bytesdjuret i fråga en rättvis möjlighet eller ”sportslig chans” att fly eller på annat sätt undkomma jägaren (Organ m fl., 1998). Det är däremot en svårlöst fråga eftersom detta i stort sett är baserat på individens egna värderingar.

Sett från sitt perspektiv som förvaltare, så tycker inte Jerry Apker att naturvård ska skötas genom ”förslagslådan” och folkomröstning, eftersom han inte anser att det är en bra grund för förvaltningsbeslut. Dessutom gillar han inte att inte längre ha tillgång till vårjakt, åtling eller hundar som förvaltningsverktyg – även om han inte är säker på att de skulle använda det även om de kunde, annat än som beskrevs tidigare.
I Colorado märkte de inte av att fler hanar sköts vid åtel jämfört med andra metoder. Han erkänner att jägare i teorin skulle välja större djur vid åtel, då de har mer tid att utvärdera djurets storlek i förhållande till när de slumpmässigt råkar på en björn, och att det är möjligt att denna effekt doldes av att åtlingen var sammanfogad med

vårsäsongen, vilket de försökte tajma för att så få honor som möjligt skulle ha gått ur idet vid det tillfället. Jerry Apker är däremot skeptisk till att hanar skulle väljas i större grad vid åtlar; de flesta jägare kommer inte att se både en hona och hane vid åteln samtidigt, utan måste försöka utvärdera om den ena är större än den föregående. De flesta jägare [i Colorado] är väldigt dåliga på att uppskatta björnens storlek, och har en tendens att överskatta den. Mycket erfarna jägare kan naturligtvis göra en bättre bedömning, men de flesta av Colorados jägare är inte erfarna på björn, och åteljakt i sig själv kräver varken erfarenhet eller kunskap.
Andra stater har rapporterat att åteljakt ger jägarna tid och möjlighet att identifiera honor med ungar – detta verkar för Jerry Apker helt rimligt *om* åteljakten genomförs under hösten när ungarna är mer aktiva än under våren. På våren är det också vanligare att honorna lämnar ungarna på ett säkert ställe medan de går och äter, i synnerhet om de går till en åtelplats där det kan finnas andra björnar.
Han har inte sett några faktiska bevis för det, men baserat på beteendemönstret hos svartbjörnen skulle det vara logiskt att anta att det är minst troligt att honor med ungar skulle närma sig åtlar p.g.a. den ökade risken att stöta på andra björnar vid åtlarna. Om åteljakt var tillåten under våren och inte tajmad ordentligt, så kunde det öka risken för att skjuta honor med ungar, eftersom de mest troligtvis skulle gömma undan ungarna, men om det tilläts på hösten är det möjligt att honan med ungar skulle undvika åtelplatsen helt.
En annan åsiktsgrupp anser att åtling borde tillåtas i områden långt ifrån mänsklig aktivitet för att på så sätt locka björnen bort från människor och därmed minska konflikter, men Jerry Apker anser att detta tillvägagångssätt är både baserat på felaktig information och potentiellt skadligt för både björn och människa. I ett uttalande från CDOW listade Jerry Apker (n/d) en rad anledningar till varför användning av åtling på detta sätt skulle vara olämpligt, men huvudsakliga skälet angår habituering av björnar. Även om åteln befann sig långt ifrån bebyggelse, så måste någon åka fram och tillbaka för att fylla på den, vilket kommer att lämna mänsklig doft på och runt åtelplatsen. Så länge detta pågår utan att björnen upplever det som negativt, så kommer björnen att bry sig allt mindre om eventuell mänsklig närvaro på platsen. Det finns starka bevis för att matbetingade svartbjörnar är farliga och benägna att attackera och skada människor. Vidare understryker han vikten av att vara konsekvent i sina bestämmelser och föreskrifter för att inte försvåra för allmänheten att följa övergripande direktiv.

Georgia

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Svartbjörnpopulationen i Georgia uppges bestå av över 2200 individer (Georgia Wildlife Resources Division (GWRD), 2006). Svartbjörnarna lever numera på mindre än 40 % av sitt ursprungliga område, som de förlorar allteftersom den mänskliga populationen i Georgia expanderar in i björnbebodda områden. Detta innebär att björnarna kommer i ständig kontakt med människor och mänsklig aktivitet (Georgia Department of Natural Resources (GDNR), 2003). GWRD tar i dagsläget emot över 500 samtal per år angående ”problembjörnar” (GDNR, 2003).
Jägare i Georgia måste genomgå en jägarutbildning innan de får köpa en jaktlicens (GWRD, 2007). Utöver denna licens så krävs även en storviltlicens om de vill jaga björn. Både inomstats- och utomstatsboende får köpa storviltlicens och jaga björn, men priset skiljer sig markant (GWRD, 2007). Björnar får jagas både med skjutvapen och primitiva vapen (armborst/pilbåge). Även här är ungar (björnar mindre än ca. 35

kg) och honor med ungar skyddade från jakt. Hundar får inte användas vid björnjakt (GWRD, 2007). Jaktsäsongens början och slut varierar beroende på kommun och vapentyp, men startar i september. Max en björn per jägare får tas (GWRD, 2007).
Skjutna björnar måste rapporteras inom 24 timmar, samt inspekteras och få en ”tag” inom 3 dagar (GWRD, 2007).

Åtelföreskrifter
Åtling är förbjudet för björn, men tillåten för vissa andra arter. Jakt vid åtel är förbjudet för alla arter inom 185 m eller synhåll av en åtelplats, om inte den åtelplatsen har varit städad och ren i minst tio dagar (GWRD, 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Adam Hammond, GWRD, pers. komm. 2007).
Det har varit förbjudet att jaga svartbjörn vid åtel i Georgia lika länge som svartbjörnjakten har varit tillåten. Filosofin som har styrt detta beslut är ”fair chase” etiken; det anses inte vara en utmanande jaktform – jägare vet att björnen kommer att dyka upp, därför blir det mer prickskytte än jakt om man jagar vid åtel. Det finns inget direkt tryck från jägare och allmänhet att tillåta åteljakt för björn, men däremot för vitsvanshjort, vilket Hammond anser som en annan fråga eftersom det är en annan art, med annan biologi och annat beteende.
Det är förbjudet enligt lag i Georgia att placera ut någon form av åtel som koncentrerar björnar inom ett område, vare sig för jakt eller andra syften, eller på annat sätt locka björnar till ett område som kan ge en jägare en fördel över andra jägare. Trots detta så förekommer utfodring, oftast genom slarviga hemägare som förvarar sopor på otillbörligt sätt, men också genom fågelbord och dylikt. Oftast gäller detta fritidshusägare i bergsområdet i norra Georgia, där de lämnar majs på bakgården för att se fåglar och hjortar, vilket även lockar björnar och detta är ett stort problem. Georgia har stora problem med närgångna björnar, men som sagt är det oftast i samband med utfodring. Illegal jakt över åtel förekommer, i synnerhet under bågjaktssäsongen, och det är ett problem som är svårt att kontrollera och uppskatta vidden av.

Idaho

Björnpopulation och jaktföreskrifter
I Idaho förekommer både svart- och grizzlybjörn. Fyra ”återetableringsområden” för grizzlybjörn finns delvis eller helt innanför Idahos statsgränser: Cabinet-Yaak, Selkirk, Selway-Bitterroot och Greater Yellowstone (North Cascades Grizzly Bear Outreach Project (GBOP), 2007). De grizzlybjörnar som finns i Idaho lever i områden längs statsgränserna mot Montana och Kanada (Cabinet-Yaak populationen), Washington och Kanada (Selkirk populationen), och Wyoming (Greater Yellowstone populationen) (Idaho’s Yellowstone Grizzly Bear Delisting Advisory Team, 2002). Av Cabinet-Yaak populationen beräknas ca. 20-30 individer av hela populationen befinna sig i USA och ca. 400 - 600 grizzlybjörnar beräknas finnas i Yellowstone – hur många av dessa som permanent uppehåller sig i Idaho är oklart (Servheen, 1999).
Svartbjörnen å andra sidan återfinns i stort sett hela Idaho och populationen beräknas uppgå till ca. 20 000 (Cove Bear, 2007).
För att jaga svartbjörn krävs jaktlicens som säljs både till inomstatsboende och utomstatsboende, samt att man köper en björn ”tag”, vilket motsvarar en björn (som vanligt fylls informationen i och lämnas till Idaho Department of Fish and Game (IDFG) personal efter att björnen har skjutits) (IDFG, 2007*b*). Man får skjuta så

många björnar som man har tags för – dock kan man få max två björn-tags per jägare och detta gäller endast för vissa jaktvårdsområden – i övriga områden gäller en tag per jägare (IDFG, 2007*b*). Ungar och honor med ungar är skyddade. Det finns två jaktsäsonger för svartbjörn - vårjakt och höstjakt. Huden, skallen, och bevis på kön från skjuten svartbjörn måste uppvisas för behörig personal inom 10 dagar från jakttillfället (IDFG, 2007*b*).

Åtelföreskrifter

I sin planering för den statliga förvaltningsplanen som ska ersätta den federala förvaltningsplanen efter att grizzlybjörnen har tagits bort från listan över hotade arter avser Idaho att främja föreskrifter som strikt förbjuder utfodring och åtling av grizzlybjörnar oavsett orsak, vilket ska inkludera jakt, turism, fotografering osv (Idaho's Yellowstone Grizzly Bear Delisting Advisory Team, 2002). Detta för att minska risken för konflikter mellan grizzlybjörnar och människor som utsätter både människor och björn för fara och därmed kan hota den allmänna acceptansen och stödet för närvaro av grizzlybjörn i Idaho (Idaho's Yellowstone Grizzly Bear Delisting Advisory Team, 2002).

Åtling (och användning av hundar) för svartbjörnsjakt är tillåtet i hela Idaho förutom de jaktvårdsområden som faller inom statens primära bevarande område (Primary Conservation Area (PCA)) för grizzlybjörnen – detta för att inte riskera att grizzlybjörnar misstas för svartbjörnar och av misstag skjuts (Idaho's Yellowstone Grizzly Bear Delisting Advisory Team, 2002).

I övriga områden där åtling är tillåten måste man ansöka om tillstånd (IDFG, 2007*b*). Tillståndet gäller för hela året, d.v.s. båda jaktsäsongerna, och varje jägare med tillstånd får upprätthålla tre åtelplatser under samma tillstånd. Det är olagligt att jaga vid åtlar som saknar tillstånd. Åtelplatser får inte upprättas förrän jaktsäsongens första dag, förutom i vissa jaktvårdsområden där de kan upprättas tidigast 7 dagar innan säsongens början. Åtelplatserna måste städas upp igen inom 7 dagar efter jaktsäsongens avslutande (IDFG, 2007*b*).

Åtelplatser får inte upprättas inom 185 m avstånd från vattendrag, oavsett typ, eller upprätthållen vandringsled eller väg. Inte heller får de upprättas mindre än 800 m från campingplatser, picnicområden eller boenden (IDFG, 2007*b*). Som åtelmaterial får inga delar av tamdjur, jaktbart vilt, "jaktbar fisk" eller skyddat "icke-jaktbart vilt användas – i det fall man använder sig av annat tillåtet däggdjur så måste det vara flått innan användning som åtelmaterial (IDFG, 2007*b*).

Förvaltningserfarenheter (Källa: (Idaho's Yellowstone Grizzly Bear Delisting Advisory Team, 2002).

Idaho tillåter ingen åteljakt eller hundjakt på svartbjörn i jaktområden som faller inom statens primära bevarande område (PCA) för grizzlybjörn. I sin grizzlyförvaltningsplan från 2002 som upprättades inför grizzlybjörnens framtida delisting planerar Idaho att fortsätta med detta upplägg, för att inte riskera att grizzlybjörn skjuts i tron att det är en svartbjörn (Idaho's Yellowstone Grizzly Bear Delisting Advisory Team, 2002). Ingen annan anledning nämns till varför åtling inte är tillåtet för grizzlybjörnar trots att det är tillåtet för svartbjörnar. Ser man på jaktstatistiken för åren 1996 – 2003 så sköts övervägande hanar i Idaho (IDFG, 2007*a*). Det ser även ut som om åteljakten har ökat i popularitet sedan 1996, och under 2003, 2004 och 2005 sköts fler björnar vid åtel än genom andra jaktmetoder (IDFG, 2007*a*).

Kalifornien

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Kaliforniens svartbjörnpopulation uppgår till mellan 25 000 - 30 000 individer, med två underarter godkända (California Department of Fish and Game (CDFG), 2007*b*). Populationen visar tecken på att öka i antal och sprida sig tillbaka till områden de tidigare har försvunnit från. Populationen är väl övervakad och förvaltad; även här samlas tänder in från skjutna björnar för åldersbestämning och informationen används för att övervaka åldersfördelningen i populationen för att på så sätt kontrollera att populationen inte utsätts för ett alltför stort jakttryck (CDFG, 2007*a*). Enligt information från CDFG verkar den kaliforniska svartbjörnpopulationen ha jämn åldersfördelning och en mortalitetsnivå som är relativt konstant från år till år (CDFG, 2007*a*).

För att jaga björn krävs en jägarlicens och en ”tag”. Ansökningsblanketter för ”tags” för Kalifornienboende jägare kan köpas av CDFG och licenserade återförsäljare, men besökare kan enbart skaffa tags via CDFG (CDFG, 2007*d*).
Säsongens startdatum beror på om man jagar med skjutvapen eller pilbåge och varierar även mellan olika jaktvårdsområden, men infaller normalt under hösten (CDFG, 2007*d*). Säsongen pågår sedan tills 1700 björnar har rapporterats skjutna (CDFG, 2007*a*). Honor med ungar och ungar (björnar yngre än ett år och/eller lättare än cirka 25 kg) får inte skjutas (CDFG, 2007*a*). Hundar får användas vid jakt under björnjaktsäsongen, men får inte tränas på björn utanför denna period (CDFG, 2007*d*).

Åtelföreskrifter

Åtling av björn är inte tillåtet för jaktsyften, vare sig det gäller att vänta vid åteln eller att använda åteln för att ta upp spår och förfölja björn. Ingen björn får skjutas vid en plats där en åtel är närvarande, oavsett om åteln i fråga tillhör en annan jägare och är avsett för annat jaktbart vilt; det är dessutom förbjudet att skjuta en björn inom 365 meters avstånd från en åtel eller soptipp (CDFG, 2007*c*).
Enligt CDFGs Doug Updike är förbudet av åtling baserat till största delen på “fair chase” etiken (se s. 10), eftersom åtling anses vara osportsligt i beslutsfattarnas ögon (pers. komm., 2007).

Maine

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Svarbjörnspopulationen i Maine är stor och produktiv och beräknas uppgå till nästan 23 000 björnar (Maine Department of Interior Fish and Wildlife (MDIFW, 2006*b*). Målet med förvaltningen är att hålla antalet på samma nivå, och MDIFW anser därför att en mängd olika björnjaktsmetoder och en frikostig jaktsäsong krävs för att uppnå detta mål (MDIFW, 2006*b*).
Förutom jaktlicens så krävs ett tillstånd för att jaga björn, vilket köps separat. Alternativt så kan man köpa en licens för hjort. Hjortjägare har möjlighet att skjuta björn utan att införskaffa en separat björnlicens – däremot gäller inte det omvända.
Björnjakten är begränsad till en höstsäsong, vilken varar mellan den 27 augusti och 24 november i år (2007) (MDIFW, 2007). Varje jägare får skjuta en björn per år (MDIFW, 2007). Även i Maine måste björnen registreras efter att den har blivit skjuten. Det är olagligt att äga delar av björn (skalle, hud osv.) som saknar registreringsinformation.

Åtelföreskrifter (Källa: MDIFW, 2006*a*)
Åteljakt är tillåtet för björn i början av den allmänna björnjaktsäsongen, vilket detta år (2007) infaller mellan 27 augusti och 22 september (MDIFW, 2007). Till åtling räknas inte jakt vid åkrar eller annan naturligt förekommande föda – detta är tillåtet genom hela björnjaktsäsongen.
Åtlar måste vara placerade minst 45 m från vägar som är framkomliga med typiska 2- eller 4-hjulsdrivna fordon, minst 455 m från campingplatser och soptippar, samt minst 455 m från närmaste boning, *om* inte markägaren i fråga ger sin tillåtelse. Man måste ansöka om tillstånd från MDIFW för att åtla, och åtlar får inte fyllas med material förrän högst 30 dagar innan björnjaktens början. Allt måste städas bort före den 10 november.

Förvaltningserfarenheter
Jakt vid åtel är överlägset den mest populära metoden vid björnjakt; ca. 78 % av björnarna sköts vid åtel under jaktsäsongen 2005 (MDIFW, 2006*b*). Här märks ingen klar selektivitet för hanar då hanar utgjorde 54 % av skjutna björnar 2005 (MDIFW, 2006*b*).
Även i Maine hölls en folkomröstning hösten 2004 i ett försök att förbjuda jakt vid åtel och med hundar, men detta förslag röstades ned (MDIFW, 2006*b*). I ett uttalande innan omröstningen angav MDIFW (2003) att åteljakt var det mest effektiva verktyget de hade för att förvalta björnpopulationen och att hålla den på en jämn nivå, med tanke på habitatet i Maine (mycket skog med tät undervegetation). MDIFW betonade också att lokalisering av födokällor eller utplacerande av dofter och liknande för att locka bytesdjur, är aspekter som återfinns inom nästan all jakt [detta förmodligen för att ge ett motargument till ”fair chase” debatten (författarens anmärkning)] (MDIFW, 2003). MDIFW personal gick också ut i media och medverkade i kampanjfilmer för att stödja fortsatt användning av åtel- och hundjakt, samt jakt med snara på björn (Williams, 2005).

Maryland

Björnpopulation och jaktföreskrifter
Marylands björnpopulation uppgår till färre än 600 individer (Cove Bear, 2007) och jakten på svartbjörn är begränsad. Jaktsäsongen pågick år 2006 under 23 – 28 oktober och 4 – 9 december (Maryland Department of Natural Resources (MDNR), 2006*a*). Inför 2007 har föreskrifterna ändrats något och jägare som vill jaga björn måste ansöka om tillstånd – dessa tillstånd delas ut genom en lotteriprocess. Flera jägare kan jaga björn på samma tillstånd, men man får endast skjuta en björn per tillstånd, oavsett hur många jägare som finns inskrivna på tillståndet. Detta kombineras också med en maxkvot som får skjutas, och jakten avbryts när denna är uppfylld oavsett om inte alla jägare med tillstånd har lyckats ta en björn (MDNR, 2007). Varje skjuten björn måste få en tag och checkas av MDNR personal (MDNR, 2007).

Åtelföreskrifter
All åtling och utfodring av svartbjörnar i Maryland är strikt förbjudet (MDNR, 2006*a*; detta bl.a. på grund av risken att habituera björnar genom att lära dem associera människor med föda (MDNR, 2006*b*).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Harry Spiker, MDNR, pers. komm., 2007).
År 2004 höll Maryland sin första björnjakt sedan 1953, och inför denna första jakt fattades beslutet att inte tillåta åtel mycket baserat på den allmänna opinionen. Beslutet att förbjuda åteljakt är inte befäst i statliga lagar, så MDNR kan ändra detta när de vill – däremot måste deras föreskrift mot utfodring av björnar ändras innan åtling kan tillåtas.
Åtling av hjort är tillåten och jägare använder oftast majs för att locka hjortar, något som även attraherar björnar.

Massachusetts

Björnpopulation och jaktföreskrifter
Massachusetts svartbjörnpopulation ligger runt drygt 3000 individer (Cove Bear, 2007). Jägare behöver en jägarlicens, samt ett separat tillstånd för att jaga björn. Säsongen pågår i två delar under hösten och max en björn per jägare per år får skjutas. Björnen ska få en tag innan den flyttas från skottplatsen och måste checkas av behörig personal inom 48 timmar (Massachusetts Division of Fisheries and Wildlife (MDFW), 2005).

Åtelföreskrifter
Åtling är förbjudet sedan 1970 (MDFW, 2007).

Michigan

Björnpopulation och jaktföreskrifter
Michigan har 15 000 till 19 000 svarbjörnar, varav de flesta återfinns i de norra delarna av staten (Michigan Department of Natural Resources (MiDNR), 2004). För att jaga björn måste man ha en jaktlicens, samt ansöka om en speciell licens för björn, vilka delas ut enligt ett lotterisystem; ca. 55 000 jägare ansöker per år och 9-12 000 beviljas licenser (D. Bostick, pers. komm., 2007). En björn per jägare per år är tillåtet, och björnen ska få en ”tag” och inspekteras efter att den har skjutits. ”Tag” fästs på plats medan registrering måste ske inom 72 timmar från skottillfället (MiDNR, 2006). Det är tillåtet att jaga svartbjörn med primitiva vapen (pil och båge/armborst). Ungar och honor med ungar är skyddade enligt lag (MiDNR, 2006).

Åtelföreskrifter
Åtling av björn är tillåtet. Kött, fisk och bröd (inklusive bakelser, vetebröd, kakor etc.) får användas under hela åteljaktssäsongen utan begränsning, och det är också tillåtet att använda upp till 7,5 liter spannmål så länge det inte är tillgängligt för hjort och kronhjort. Allt annat material, som frukt, är tillåtet i begränsade kvantiteter efter 1 oktober och jägare måste följa de bestämmelser som är aktuella för hjort/kronhjort i varje område. Max 3 åtelplatser får registreras per jägare (MiDNR, 2007).
MiDNR rekommenderar att allmänheten tänker efter före när det gäller nedskräpning som kan fungera som utfodring av björnar, p.g.a. risken för habituering. Detta anses skilt från åtling för jakt (MiDNR, 2007). Anledningen till att det inte förbjuds är att utfodring av hjortar utanför jaktsäsong är tillåtet och att det blir för svårt att upprätthålla en dylik lag (D. Bostick, pers. komm., 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: David Bostick, MiDNR, pers. komm., 2007).
Enligt David Bostick finns det många fördelar med att jaga björn vid åtel, bl.a. möjligheten att skjuta fler björnar med ett givet antal jägare. Det är en i synnerhet betydelsefull metod i områden med mycket tät skog. Han anser att åteljakt resulterar i en högre selektivitet bland jägare jämfört med andra metoder, men fortfarande är ca. 40 % av de björnar som skjuts vid åtel honor. Det är inte alla honor som tar med sig ungarna fram till åtelplatsen, så om jägaren inte är mycket uppmärksam och skarpögd så finns det en risk att honan blir skjuten. Så vitt David Bostick erfar så besöker honor åtelplatser, men honor med ungar är mer försiktiga och lämnar ofta sina ungar ett stycke från platsen medan de går och äter vid åteln. Vuxna hanar besöker sällan åtelplatserna förrän mörkret har lagt sig – detta har han hört från tillräckligt många jägare och björnbiologer att han anser det ligga sanning i det påståendet. Oavsett detta tror han inte att åteljakt kan på något sätt utesluta att honor med ungar skjuts, även om det kan minska risken. Om inte jägaren ser att honan producerar mjölk så finns risken att han/hon skjuter henne. Däremot skiljer de flesta jägare på honor och hanar genom att bedöma storleken och detta kan åtminstone ibland vara effektivt.

David Bostick har några betänkligheter angående åtlingens möjlighet att skapa eller uppmuntra habituering av björnar. Åtling är enbart tillåten i de norra delarna av Michigan, där befolkningsnivån är mycket låg – han tror inte att han skulle tillåta det i områden med mer befolkning, p.g.a. att han anser att habitueringsrisken finns med all åtling - i synnerhet eftersom bakelser och andra väldigt specifikt ”mänskliga” födor får användas i åtlar i Michigan. Nyckeln till användning av åtling är enligt hans åsikt att ha väl utvecklade och strikta föreskrifter angående dess användning – begränsning av tillåtet åtelmaterial, sanering av platsen efter säsongens avslut, begränsning av antalet åtelplatser per jägare, avstånd till bebyggelse och annan mänsklig aktivitet, o.s.v. Övriga nackdelar som han ser är nedskräpning och förorening, sjukdomsrisker i vissa områden, samt så klart möjlig habituering.
Både utfodring och åtling för jakt av björn kan resultera i ökad fettreserv, förbättrad kroppskondition hos honor, med ökad överlevnad och reproduktion som följd, hos björnarna i områden runt dylika platser. Jaktframgången[3] vid åtel i Michigan ligger på mellan 25 – 50 % beroende på område. Totalt i Michigan, inklusive alla jaktmetoder, ligger nivån på ca. 35 %, d.v.s. 9 – 12 000 jägare skjuter 2000 - 2500 björnar årligen. I jämförelse är jaktframgången i Pennsylvania, som inte tillåter åtling, ca. 3 % och det krävs 100 000 jägare för att skjuta 3000 björnar. Åtling är mycket populärt i Michigan och ungefär 75 – 80 % av jägarna använder sig av denna metod. Förmodligen beror detta på att det är högre sannolikhet att fälla en björn vid åtel än vid användande av andra metoder, eftersom jägarna kan ta tid på sig att avlossa ett väl avvägt skott på den björn de slutligen väljer på ett relativt kort avstånd, vilket minskar risken för skadeskjutning och misslyckade skott. Dessutom är åtling [i Michigan] mindre dyrt och mindre krångligt logistiskt sett än vad hundjakten är. Femton procent av Michigans jägare använder sig av hundar vid björnjakt, och har också hög skottprocent, men detta kostar både i tid och pengar med tanke på vad som krävs för att träna och föda en flock med jakthundar. Detta är förmodligen en stor anledning till att hundjakt inte är mer populärt.
Åteljaktsfrågan var uppe för folkomröstning även i Michigan 1996, men röstades ned. Just nu är det inte ett kontroversiellt ämne, men David Bostick tror att det kommer att

[3] Jaktframgång, eller “harvest success rate” kan beräknas på något olika sätt, men motsvarar i de flesta fall antalet skjutna björnar delat med antalet tilldelade licenser (t.ex. 100 skjutna björnar på 1000 licenser ger en jaktframgång på 10 %).

höjas röster mot åteljakt i Michigan igen eftersom frågan fortfarande är aktuell i Maine och andra stater.

Minnesota

Björnpopulation och jaktföreskrifter

I Minnesota finns en stor björnpopulation på upp till 30 000 individer (MnDNR, 2007*c*). De flesta av dessa björnar finns i de norra skogsområdena (MnDNR, 2007*b*). Jägarlicens och speciellt tillstånd/licens krävs för att jaga björn (MnDNR, 2006). De flesta av dessa björnlicenser lottas ut till ansökande jägare, men några licenser säljs också som ”kvotfria” – dessa ansöker man om utanför lotterisystemet (MnDNR, 2006). I de områden där ”kvotfria” licenser gäller får varje jägare skjuta två björnar per år, men i övriga områden gäller en björn per jägare per år (MnDNR, 2006). Jaktsäsongen 2007 varar mellan 1 september och 14 oktober (MnDNR, 2007*a*). Ungar är skyddade, men inte honor i sällskap med ungar (D. Garshelis, pers. komm., 2007).

Åtelföreskrifter

Åtling är tillåtet genom hela björnjaktsäsongen och åtelstationer får sättas upp och fyllas upp till tre veckor innan säsongens början, vilket i år (2007) innebär 17 augusti – detta ska dock minskas till en vecka i förväg (D. Garshelis, pers. komm. 2007; MnDNR, 2007*a*). Inga andra föreskrifter finns, förutom att inga hela eller halva kadaver får användas som åtelmaterial p.g.a. sjukdomsrisken, eftersom det tidigare förekom att jägare lade ut döda tamdjur som hade dött av sjukdom. Allt material måste vara biologiskt nedbrytbart och på grund av detta får inte heller ben eller kött med ben användas (D. Garshelis, pers. komm., 2007). Av ”Fair Chase” skäl får man heller inte jaga i närheten av tippar (D. Garshelis, pers. komm., 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Dave Garshelis, MnDNR, pers. komm., 2007).

Åteljakt på björn är tillåten i Minnesota eftersom förvaltarna anser att de annars inte kunde uppnå det höga jaktuttag som krävs för att hålla björnpopulationen under kontroll. Dave Garshelis anser att allmänheten ofta får intrycket av att åteljakt är som att ”skjuta fisk i en tunna”, vilket inte är fallet eftersom jaktframgången ändå bara ligger runt 25 % (även om detta kan vara högt i jämförelse med andra björnjaktmetoder). Ett problem som de däremot har är att jägare ”dränker” områden i åtlar, främst för att hindra andra jägare från att åtla inom samma område. Detta ska förhindras genom en ny regel som begränsar antalet åtlar till tre per jägare.

Vem som helst får lägga ut mat till björnar utanför jaktsäsongen om avsikten är för att titta på dem/turism/fotografering. I dessa situationer gäller inte samma föreskrifter som för åteljakten. Inga andra arter åtlas och stödutfodring av hjortar sker endast under vintern då björnen är i ide. Förmodlingen är matandet av fåglar den största källan till åtling av björn. Frågan om åteljakt skapar (eller eliminerar) problembjörnar tycker Dave Garshelis är svår att ge ett svar på. Logiskt sett bör en björn som uppehåller sig vid åtlar och lyckas undkomma jägarna lära sig att associera människor med mat. Å andra sidan medför denna oskygghet att sannolikheten att de skjuts vid åtel ökar. Förmodligen beror det därmed på hur många björnar i populationen som lyckas undvika att bli dödade vid åtlar. Hans uppfattning är att få björnar lyckas med denna bedrift i Minnesota. Åteljakt har använts i Minnesota sedan 1971 och de såg en uppsving i antalet problembjörnar under 80-talet, med detta sjönk under 90-talet och det ligger för närvarande på en väldigt låg nivå.

Åteljakten är den främsta jaktmetoden (70 -75 % av jägare använder sig av åtlar vid jakt) och över 70 % av björnarna skjuts vid åtlar. Ingen skillnad har märkts i andelen hanar/honor som skjuts vid åtel jämfört med andra metoder. Även här saknas vetenskapliga studier om honors beteenden vid åtlar, men information finns från jägare som jagar vid åtel. De säger att honor undviker stora hanar och därför inte besöker åtelplatserna med sina ungar. Däremot är några av de stora hanarna skygga nog att endast besöka åtlarna när det är mörkt, vilket tvingar honorna och yngre hanar att komma medan det fortfarande är ljust. Detta gör dem mer sårbara för att bli skjutna. För det mesta kan jägarna skilja ungar från vuxna björnar (eftersom de är de enda som är skyddade från jakt), men de flesta jägare undviker att skjuta vuxna honor om de ser att hon har ungar med sig.
Det finns några grupper som vill förbjuda åtling, men motståndet är inte särskilt starkt. Det finns även jägare som av ”fair chase” skäl undviker att jaga björn för att visa sitt motstånd mot åteljakt som jaktmetod.

Montana

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Montana är en av de få stater i USA som har både en svartbjörn och en grizzlybjörn population. Grizzlybjörnpopulationerna som återfinns i Montana befinner sig i huvudsak i Greater Yellowstone Ecosystem (GYE) och i Northern Continental Divide (NCDE) Ecosystem, men en återhämtningszon med en befintlig, men mycket liten och lågt produktiv population finns även i Cabinet-Yaak Ecosystem (CYE) (Montana Fish, Wildlife & Parks (MFWP), 2006). Inga grizzlybjörnar har dokumenterats i Bitterroot Ecosystem (BE), men de har observerats i närheten (MFWP, 2006). Grizzlybjörnens utbredning överlappar med delar av den nära 10 000 starka svartbjörnpopulationen. Jakt är förbjudet när det gäller grizzlybjörnar, men svartbjörn jagas årligen under en vår- och en höstsäsong (MFWP, 2007*b*). Tillstånd säljs endast till jägare med en ”conservation licens” som kan uppvisa bevis på att de har tagit och klarat ett svartbjörnidentifieringstest (MFWP, 2007*a*; MFWP, 2007*c*). Endast en svartbjörn per jägare per år får skjutas, och ungar (yngre än ett år) och honor med ungar är skyddade (MFWP, 2007*a*). Tags måste fästas i huden på skottplatsen, och detta samt bevis på kön måste uppvisas och registreras personligen hos MFWP personal inom fem dagar av skottillfället (MFWP, 2007*a*).

Åtelföreskrifter

Åteljakt på svartbjörn förbjöds i Montana 1921 för att skydda den lilla populationen som fanns kvar i staten vid det tillfället (A. Dood, pers. komm., 2007). MFWP anser sig inte ha något behov av att återinföra åteljakt för att förvalta sin svartbjörnpopulation på ett effektivt sätt (A. Dood, pers. komm.., 2007), och de grizzlybjörnar som finns är fortfarande skyddade från jakt överhuvudtaget enligt federal lag. Enligt Montanas grizzlyförvaltningsplan så kommer inte användning av åtel eller hund att tillåtas vid jakt på grizzlybjörn när denna art tas av ESL, förmodligen av samma skäl som angavs för svartbjörn (MFWP, 2006).

New Hampshire

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Svartbjörnpopulationen i New Hampshire uppgår till ungefär 5300 björnar, och årligen skjuts ungefär 500 björnar av ca. 15 000 jägare under jaktsäsongen som

infaller på hösten (Timmins, 2006). De tre jaktmetoder som används är smyg-, hund- och åteljakt och jaktframgången ligger på ca. 3 % vilket är typiskt för de flesta stater i nordöstra USA (Timmins, 2006). För att jaga björn krävs en generell jaktlicens, samt ett tillstånd för björn (inkluderar en tag som ska fästas på björnen på skottplatsen) (New Hampshire Fish and Game Department (NHFGD), 2006). Björnen måste rapporteras som skjuten inom 12 timmar från skottillfället och tas med till en NHFGD check station inom 24 timmar (NHFGD, 2006). Björnar får tas med skjutvapen eller pil och båge, och endast en björn per jägare per år är tillåtet (NHFGD, 2006).

Åtelföreskrifter

Ingen åtling oavsett art får ske mellan 15 april och 31 augusti (NHFGD, 2006). De som åtlar för björn måste ha skriftlig tillåtelse från markägaren för jakt på privat mark, ett tillstånd från NHFGD och måste ha lämnat in en karta med åtelplatsen markerad till en förvaltare. Varje jägare får ha två åtlar för björn, men jaktguider får ha sex åtlar, förutom i vissa jaktvårdsområden där enbart en åtel är tillåten (NHFGD, 2006). Varje åtelplats måste bära en skylt med tillståndshållarens namn (A. Timmins, pers. komm., 2007). Inget material som inte är ätbart eller kan smältas får användas som åtel, och i vissa områden styr NHFGD tätheten av åtlar (A. Timmins, pers. komm., 2007). År 2006 varade jaktsäsongen mellan 1 september och 14 november; åtling var tillåten mellan 1 och 28 september, och ingen åtling i förväg är tillåten (NHFGD, 2006). Efter åtelsäsongens slut får inga björnar tas vid platsen och allt kvarvarande material och annat skräp måste tas bort från platsen (A. Timmins, pers. komm., 2007). I tillägg får ingen placera åtlar mindre än 100 m från ett boende, allmän väg, stig eller vandringsled (A. Timmins, pers. komm., 2007).

Åtlar har annars använts av NHFGD för forskningsprojekt och förvaltningsexperiment, och utfodring av björnar för att se dem och fotograferande sker ibland av privatpersoner. Sedan 2006 har en ny lag instiftats som förbjuder matande av björnar om det kan resultera i personskador, skador på egendomar eller skapa allmänt obehag och problem. Detta innebär att det är lagligt att åtla björn tills dess att problem uppstår eller klagomål registreras hos NHFGD (A. Timmins, pers. komm., 2007)

Förvaltningserfarenheter (Källa: Andrew Timmins, NHFGD, pers. komm., 2007).

Åteljakt är tillåten i New Hampshire eftersom det är den mest effektiva metoden för att jaga björnar i New Hampshire. Smygjakt och passjakt har mycket låg jaktframgång och det går inte att uppnå förvaltningsmålen om endast dessa former av björnjakt används. På grund av att åteljakten är så pass viktig i förvaltningen av björnpopulationen så accepteras denna metod av merparten av allmänheten och jägare i staten, i synnerhet eftersom den är strikt reglerad av NHFGD.

Åtling av hjort, prärievarg och små pälsdjur (d.v.s. bäver, tvättbjörn, grävling etc.) är också tillåtet, men endast åtling för hjort har någon riktig inverkan på björnar och björnjakt. Hjortjägare som har tillstånd för att skjuta björn får skjuta björn på hjortåtel, så länge björnåtelsäsongen fortfarande är öppen.

De har inte sett något som tyder på att björnar har habitueras till följd av användning av åteljakt. Problem som de har märkt av är mer av konkurrensslaget, där jägare lägger monopol på platser genom att lägga ut många åtlar. Detta bör bli åtgärdat med de nya bestämmelserna som infördes 2006 som sätter en övre gräns på antalet åtlar per jägare.

I hans ögon är det en signifikant skillnad på att åtla och utfodra björnar. Åtling är begränsat medan utfodring sker året runt medan björnen är aktiv och han tycker inte

att tidsbegränsad åtling har samma möjlighet att påverka björnars beteende eller överlevnad/reproduktion som utfodring har. Åtling sker i avlägset belägna områden på avstånd från mänskligt bebodda områden, medan utfodring sker i personers trädgårdar – ofta i mer tätbebodda områden. Åtling medför oftast en negativ upplevelse för björnen (vilket skulle motverka/förhindra eventuell habituering), medan utfodring ger björnen en matrelaterad belöning för dess oskygghet (och därmed skapar situationer som kan leda till habituering).
Jägare som jagar vid åtlar är mer selektiva än både smyg- och hundjägare och skjuter överlag fler hanar än honor. De senaste fem åren har genomsnittet för åteljägare legat på 1,5 hanar per hona, vilket kan jämföras med 1,0 i genomsnitt för både smyg- och hundjägare. Andrew Timmins saknar konkret data när det gäller björnars beteendes roll i denna selektivitet, men misstänker att fler hanar besöker fler åtlar än honor eftersom de har större hemområden och vandrar längre sträckor. Han får intrycket också att mer dominanta individer (större/äldre) besöker åtelplatserna under dygnets ”optimala” timmar då risken är låg, d.v.s. efter mörkrets infall. Mindre dominanta björnar kan då bli tvingade att besöka platserna vid andra tillfällen, vilket ökar risken för att bli skjuten. NHFGD får in rapporter från jägare som ser honor med ungar vid åtelplatserna, men å andra sidan så registreras honor som har skjutits vid åtel som har mjölk, vilket tyder på att en del honor gömmer undan sina ungar innan de besöker åteln för att äta. Ungar och honor med ungar är inte skyddade enligt lag i New Hampshire, men obetydligt få ungar skjuts per år. Under ett genomsnittsligt år är ca. 40 % av de skjutna björnarna honor, vilket Timmins anser beror på skillnader i sårbarhet för jakt. Han tror inte att den typiske björnjägaren kan skilja på honor och hanar med någon större tillförlitlighet. Förmodligen beror skillnader i avskjutningen på att jägare väljer större björnar, vilka generellt då är hanar. Däremot har åteljägare mer tid på sig att observera björnen när den närmar sig åteln, vilket ger dem större möjlighet att upptäcka ungar om de är närvarande. Vissa jägare placerar också sin åtel på sådant sätt att björnen måste ställa sig på bakbenen för att nå den, vilket ger jägaren tillfälle att se könsorganen och bedöma björnens kön innan han väljer att skjuta. Åteljakt är en populär metod och intresset och ansökningarna för åteltillstånd ökar stadigt. Trots detta finns en mindre opposition som vid flera tillfällen under de senaste åren har jobbat för att försöka introducera lagar som förbjuder åteljakten, dock utan framgång.

Som åteljaktens fördelar ser Andrew Timmins att det är en effektiv metod för att uppnå förvaltningsmål med att begränsa och kontrollera björnpopulationen; man kan reducera jakttrycket på honor iochmed att jägare ofta väljer större björnar, vilka tenderar att vara hanar; det är en effektiv metod att avlägsna problembjörnar eftersom de kan lockas ut ur det område (ofta bebott) där den utgör ett problem och skjutas/infångas på ett säkert område; jakt över åtel är en mer kontrollerad metod om man jämför med andra jaktmetoder, vilket förbättrar chanserna till en snabb, human avlivning.
Till nackdelarna hör det till att åtling blir mindre och mindre accepterat av samhället, vilket kan leda till att det förbjuds; förvaltningsorganisationer kan också bli alltför beroende av en såpass effektiv metod att det är svårt att hitta alternativa metoder för att kontrollera björnpopulationen; folk anser att det inte är ”fair chase”. Dessutom är det problematiskt när en jägare anser sig ha någon slags ”äganderätt” på området efter att han/hon har placerat ut en åtel, vilket kan leda till klagomål från andra jägare (både björn och andra arter). Alla bör ha likvärdig tillgång till viltet om inte marken är privatägd. Andrew Timmins anser att åtling endast bör vara tillåtet för jakt och

forskning, och inte för turism och fotografering; dessutom anser han att privatpersoners utfodring av björnar (t.ex. för att se dem i bakgården etc.) bör vara strikt förbjudet.

New Jersey

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Svartbjörnpopulationen i New Jersey har beräknats för två områden i staten till ungefär 1400 – 1600 individer och för hela staten finns färre än 2000 björnar (New Jersey Division of Fish and Wildlife (NJDFW), 2006; Cove Bear, 2007). Ingen jakt bedrevs mellan 1970 och 2003, och endast två jaktsäsonger har hållts sedan dess (K. Burguess, pers. komm., 2007). Under dessa säsonger var åtling tillåten (K. Burguess, pers. komm., 2007). En utredning som har genomförts angående förvaltningen av svartbjörnar har funnit att planen inte är i enighet med de övergripande direktiven, och troligtvis kommer ingen jakt på svartbjörn att bedrivas igen förrän enighet har uppnåtts (Jackson, 2006).

Åtelföreskrifter (Källa: Kelcey Burguess, NJDFW, pers. komm., 2007).

Under de jaktsäsonger som har bedrivits så har åtling tillåtits. Detta beror på att New Jersey är USAs mest folktäta stat, och björnar måste lockas in i områden där jakt kan bedrivas på ett säkert sätt – detta gäller även hjortar. Åtling för björn var endast tillåtet under säsongen då det var tillåtet för hjort; all annan form av åtling och utfodring av björnar är olagligt.

Förvaltningserfarenheter (Källa: Kelcey Burguess, NJDFW, pers. komm., 2007).

De enda problem som har uppstått är när åtling har skett i bebyggda områden som utfodring utanför jaktsäsonger och när hjortjägare har fått besök av björnar på sina hjortåtelplatser och försvarat dem.

Det finns inget konkret data, men det är Kelcey Burguess åsikt att honor och hanar i alla åldersklasser använder åtelplatser i lika stor utsträckning, men vid olika tidpunkter av dygnet. Även honor med ungar besöker åteln; vanligtvis inte förrän tidigast i slutet av maj eller i början av juni, vilket Burguess antar beror på att ungarna inte är rörliga nog att vandra förrän dess. Han har även observerat att de kommer till åtelplatsen enligt en hierarki; när en mer dominant individ kommer till åteln så lämnar de övriga platsen, vare sig individen är hona eller hane.

Burguess anser att åteljakten är ett viktigt verktyg för att uppnå statens förvaltningsmål. Däremot kan det vara en fara i mycket björntäta områden när jägaren ska ta sit till och från sitt pass. Hittills har ingen blivit skadad, men flera har jagats eller förföljts till passet eller har hindrats att lämna passet av en björn som äter på åteln. Situationen i New Jersey är på många vis annorlunda än andra staters eftersom de inte har en bakgrund av björnjakt, och deras population är i sig själv väldigt habituerad och oskygg efter att inte ha jagats på över 30 år.

New Mexico

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Det finns färre än 6000 svartbjörnar i New Mexico (Cove Bear, 2007). Dessa får jagas under en höstjaktsäsong, och endast en björn per jägare per år får skjutas (New Mexico Department of Game and Fish (NMDGF), 2007). En specifik björnlicens ansöks om och utfärdas enligt ett lotterisystem (NMDGF, 2007). Efter att björnen har

skjutits så måste den få en tag, samt checkas personligen hos NMDGF personal inom fem dagar (NMDGF, 2007). I vissa jaktvårdsområden får enbart hanar skjutas och ungar och honor med ungar är skyddade enligt lag i alla jaktvårdsområden (NMDGF, 2007).

Åtelföreskrifter
Det är förbjudet att skjuta björn vid åtel (NMDGF, 2007).

New York

Björnpopulation och jaktföreskrifter
Björnpopulationen i New York uppskattas till mellan 6000 – 7000 björnar (New York State Department of Environmental Conservation (NYSDEC, 2007). Björnjaktsäsongen infaller under hösten och en björn per jägare per år är tillåtet (NYSDEC, 2006). Efter att björnen har skjutits måste den få en tag på plats och rapporteras personligen inom 48 timmar från skottillfället (NYSDEC, 2006).

Åtelföreskrifter
Åtling av björn är förbjudet (NYSDEC, 2006).

North Carolina

Björnpopulation och jaktföreskrifter
Björnpopulationen i North Carolina uppgår numera till ungefär 11 000 individer efter många år av goda förvaltningsåtgärder (Cove Bear, 2007; North Carolina Wildlife Resources Commission (NCWRC, 2007*b*). Ett nätverk av kärnområden (övervägande honor) är undantagna från jakt, vilket skyddar populationens reproduktion – detta är förmodligen den övergripande anledningen till populationens ökning (M. Jones, pers. komm., 2007). En licens för storvilt krävs för att jaga under höstens jaktsäsong som varar från mitten till oktober fram till och med 1 januari (exakta datum beror på jaktvårdsområde) (NCWRC, 2007*a*). Varje år släpps ett obegränsat antal björnlicenser, men endast en björn per jägare per år får tas (M. Jones, pers. komm., 2007).

Åtelföreskrifter
Åtling för jakt av björn förbjöds för ca. 25 – 30 år sedan, förmodligen p.g.a. uppfattningen att björnar vid den tidpunkten ansågs vara sårbara för jakttryck och åteljakt är en så pass effektiv jaktmetod (M. Jones, pers. komm., 2007). Detta var ett politiskt beslut som befästes i lag [vilket innebär att NCWRC inte kan ändra föreskrifterna gällande åtling utan att lagen först ändras] baserat på uppfattningen att det inte var etiskt och moraliskt ansvarsfullt att björnarna alltför lätt kunde dödas med denna metod (M. Jones, pers. komm., 2007). Åtling för fotografering av björnar är tillåtet och blir alltmer populärt (M. Jones, pers. komm., 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Mark Jones, NCWRC, pers. komm., 2007).
Även om åteljakt på björn är olagligt så skjuts många av North Carolinas björnar just vid åtlar. Detta beror på att åtling för hjortjakt är tillåtet och det är väldigt svårt att upprätthålla och genomdriva förbudet mot åtling för björn. Problemet de har runt åtlar som lockar björnar är därför inte relaterat till problembjörnar, utan att kryphål i lagen utnyttjas. De jägare som inte är strikt laglydiga kan ändå skjuta björnar över åtel som

officiellt har avsetts för hjort; förmodligen försvinner potentiella problembjörnar vid dessa åtlar. Enligt Mark Jones åsikt skapas eventuella problembjörnar vid fotoåtlar eller egennyttig utfodring av björnar; inte vid jaktåtlar – vid jaktåtlar blir oskygga individer skjutna och därmed elimineras de från populationen. De flesta problemen uppstår också på människors bakgårdar i glest bebyggda områden där björnar får tag på mat som har lagts ut till dem eller fåglar utan att de för den skull har några negativa upplevelser att associera med närgångenheten. Hans personliga åsikt är det bästa som kunde hända i hans stat är att all form av utfodring av vilda djur förbjuds.
Eftersom den åtling som sker antingen är för fotografering eller illegal jakt så finns det inget data eller några siffror som kan ge någon egentlig information om honors användning av åtlar i förhållande till hanar, men Mark Jones tror att honor och yngre hanar förmodligen attraheras något mer av dessa platser än vuxna hanar och därför skulle vara mer sårbara. Samtidigt är North Carolinas jägare selektiva och föredrar större björnar (som oftast är hanar), vilket förmodligen leder till ett överlag utjämnat jaktuttag.

Det finns två distinkta områden i North Carolina där björnar förekommer, ett bergsområde och ett kustslättsområde. I bergsområdet tas ca. 700 björnar per år, varav upp till 95 % tas med hund. I kustområdet skjuts ca. 1100 björnar per år, varav ca. 7 % tas med hundar – här dominerar istället smyg- och passjakt. Överlag för hela staten skjuts ca. 60 – 70 % av björnarna för hund. Båda grupper hävdar att de är selektiva, men avskjutningsstatistiken visar att ingen av dem som grupp är selektiv. I båda grupper finns individuella jägare som är selektiva, medan andra jägare skjuter den första björnen de ser. Just nu ligger ett lagförslag hos lagstiftarna som kommer att ändra björnåteljaktslagen. Det kommer fortfarande att vara förbjudet att lägga ut åtel för björn och skjuta björn vid åtel, men den nya lagen kommer att göra det lagligt att ta hundar till åtelplatser för att ta upp spår efter björn. Den nya lagen kommer också att göra det olagligt att utfodra björnar med mat som har förändrats från orginalform (t.ex.. spannmål får användas, men inte bröd, bakelser eller andra spannmålsprodukter; kött och grönsaker är tillåtet, men inte hundmat eller kattmat – åtelmaterialet får inte vara processat på något sätt). Eftersom björnar inte får skjutas vid åtel ens med den nya lagen så måste jägare och hundar först driva bort björnen från platsen; inget minsta avstånd nämns vilket gör att smyg- och passjägare kommer att ha stora svårigheter att använda sig av åtlar och sätta sig på ett godtyckligt avstånd som inte bryter den nya lagen. På så sätt är denna nya lag väldigt orättvis mot de olika jägargrupperna, men hundjägarna – som har drivit det nya lagförslaget – är starkt politiskt organiserade, medan den andra jägargruppen inte är politiskt organiserad alls. Mark Jones gillar inte det nya lagförslaget p.g.a. den i hans uppfattning inbyggda orättvisan, men biologiskt tror han inte att det kommer att göra någon skillnad för björnpopulationen iochmed att de vet att jägarna redan gör detta genom användning av kryphålet i lagen. Detta är en mycket stor fråga i North Carolina för tillfället.

Oregon

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Oregon har en stor svarbjörnpopulation på mellan 25 000 – 30 000 björnar (Oregon Department of Fish and Wildlife (ODFW), 2007*b*). Trots sin geografiska belägenhet så har staten inga grizzlybjörnar – den sista dödades under 30-talets senare år (ODFW, 2007*b*). Björnjaktsäsongen pågår mellan 1 augusti och sista november eller sista december beroende på region (ODFW, 2007*a*). Jägare måste ha en jaktlicens,

samt en björnlicens, för att jaga björn. Det finns tre olika typer av björn licens, och varje person får ha en av varje typ (ODFW, 2007*a*). Jägaren får sedan skjuta en björn per innehavd tag, och både skjutvapen och pil och båge är tillåtna. Ungar och honor med ungar får inte skjutas (ODFW, 2007*a*).

Åtelföreskrifter

Åtling för att jaga björn är förbjudet, och ODFW rekommenderar att allmänheten undviker att lämna mat där björnar kan få tag på den, eller utfodrar björnar avsiktligt, på grund av risken för habituering (ODFW, 2007*a*; 2007*b*). Däremot räknas det inte som åtling om jägaren lägger doft eller lockande preparat på/i de kläder han/hon bär medan han/hon jagar björn (ODWF, 2007*b*).

Pennsylvania

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Björnarna i Pennsylvania återfinns huvudsakligen i stora skogsområden, och antalet björnar i staten beräknas till ca. 15 000 (Pennsylvania Game Commission (PGC, 2007*b*). Jakt på björn är tillåten i hela staten och skjutvapen, pilbåge och armborst är tillåtna vapen (Ternent, 2005; PGC, 2007*a*). Kvoten ligger på en björn (alla åldersklasser) per jägare per år (PGC, 2007*a*). Björnen måste få en tag på plats och inrapporteras personligen av jägaren till PGC personal inom 24 timmar från skottillfället (PGC, 2007*a*).

Åtelföreskrifter

Åtling har varit förbjudet sedan mitten av 1930-talet och man får heller inte skjuta björn vid utplacerade dofter, eller platser där åtlar eller dofter har lagts ut, förrän 30 dagar efter att materialet har städats bort (Ternent, 2005; PGC, 2007*a*). Med åtel avser PGC både naturligt förekommande och strategiskt placerade åtlar (PGC, 2007*a*). Det är förbjudet att mata björnar, och PGCs personal kan tillfälligt förbjuda utfodring av andra arter om ”problembjörnar” besöker de platserna (PGC, 2007*a*).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Ternent, 2005).

Enligt PGCs svartbjörn förvaltningsplan från 2005 (Ternent, 2005), så nämns eventuellt tillåtande av åteljakt som ett problem p.g.a. den höga jaktframgången som nås vid åtel; om det tilläts i Pennsylvania så skulle andra restriktioner på jakten behöva införas för att inte ha en alltför stor inverkan på björnpopulationen (Ternent, 2005). Övriga nackdelar som nämns är ”fair chase”, nedskräpning av naturen (osmakliga syner), habituering, samt ökad risk för trafikolyckor och smittorisk (Ternent, 2005). Det kan också inbjuda till ökad illegal jakt eftersom jägare ser fler björnar (Ternent, 2005). Dock påpekar Ternent (2005) att åtelkonflikter är beroende på var och hur åtling används. Som fördelar nämner han en ökad selektivitet hos jägare, eftersom de har längre tid på sig att bedöma björnen. Dessutom kan åtling vara en extra källa till föda under år då tillgången på naturlig föda är låg, vilket hjälper till att hålla reproduktionsnivån uppe. Slutligen ger det tillfälle för personer med handikapp (som hindrar utövning av andra jaktmetoder) att jaga björn (Ternent, 2005).

South Carolina

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Precis som i North Carolina så finns South Carolinas björnar i huvudsakligen två områden; ett bergsområde och ett kustsområde (Still m fl., 2006). Jägare måste rapportera skjutna björnar till (South Carolina Department of Natural Resources (SCDNR) inom 24 timmar, dock inte nödvändigtvis personligen (SCDNR, 2006).

Åtelföreskrifter (Källa: Derrell Shipes, SCDNR, pers. komm., 2007).

Det är förbjudet att jaga björnar över åtel; ett beslut som är ett resultat av hänsyn till ”fair chase” och även konkurrensen mellan markägare samt potentiell konflikt och konkurrens mellan privata markägare och statligt ägd mark. Åtling för hjort är tillåtet i delar av South Carolina, men detta sker snarare i undantagsfall än som norm.

Tennessee

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Förutom en generell jaktlicens måste också en storviltlicens (för skjutvapen och/eller pilbåge) innehavas för att få jaga björn i Tennessee (Tennessee Wildlife Resources Agency (TWRA), 2006). En björn per jägare per år får skjutas, dock är ungar (björnar under 35 kg) och honor med ungar skyddade (TWRA, 2006). Skjutna björnar måste få en tag och sedan checkas personligen hos TWRA (2006).

Åtelföreskrifter

Det är förbjudet att jaga över åtel eller plats där en åtel har funnits om det har gått mindre än 10 dagar sedan åteln städades bort (TWRA, 2006). Åtelstationer används däremot av förvaltare för att ge en uppskattning av björnpopulationens storlek (TWRA, 2007).

Utah

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Utahs svartbjörnpopulation är ganska liten med sina drygt 3000 individer (Cove Bear, 2007). Björnjakten blir alltmer populär p.g.a. ändrade attityder bland både jägare och allmänheten (Utah Division of Wildlife Resources (UDWR), 2006). Endast höstjaktsäsong har varit tillåten sedan 1993, men en ökad procentandel av honor som skjuts vid jakt sedan dess fram till nutid ledde till tvivel om denna regel (Utah Black Bear Discussion Group, 2000). Efter ett begränsat försök med vårjakt, där procentandelen av honor var minskad, så har vårjakten införts igen (UDWR, 2007). Antalet licenser tillgängliga för vår- och höstjakt är begränsade och delas ut genom ett lotterisystem till ansökande (UDWR, 2007). Björnar får jagas med hjälp av skjutvapen och pilbåge, men inte armborst (UDWR, 2007). Endast en björn per jägare per säsong är tillåtet, och ungar och honor med ungar är skyddade (UDWR, 2007). Varje jägare som får en björnlicens måste ta del i en obligatorisk björnkurs (UDWR, 2007).

Åtelföreskrifter

Åteljakt på björn är tillåtet, men endast för jägare som jagar med pil och båge (UDWR, 2007). För att få jaga vid åtel så måste jägaren först ha ett registreringsintyg och för att få ett sådant intyg måste jägaren lämna en karta med åteln utmärkt,

alternativt lämna åtelns koordinater, till UDWR personal (UDWR, 2007). I tillägg krävs information om vilken typ av åtelmaterial som ska användas, samt skriftligt tillstånd från markägaren (UDWR, 2007). Generellt är det inte tillåtet att åtla i områden med hög vattenavrinning eller områden som används i stor utsträckning för nöjen (d.v.s. vandring etc.), samt viktiga vattenområden (UDWR, 2007). I de områden åtlar är tillåtna så får man inte placera en åtel inom 90 m från ett vattendrag, allmän väg eller vandringsled, eller 800 m från ett permanent boende eller campingplats (UDWR, 2007).
Varje intygsinnehavare får upprätta högst två åtlar, vilka måste vara märkta av en skylt placerad inom tre meters avstånd från åteln (UDWR, 2007). Fisk och veterinärbesiktat kött från tamdjur får användas som åtelmaterial (UDWR, 2007).
Åteln måste städas bort helt inom 72 timmar från att jägaren har skjutit sin björn, eller jaktsäsongen avslutas, beroende på vad som inträffar först (UDWR, 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Utah Black Bear Discussion Group, 2000).
Även i Utahs förvaltningsplan nämns samma nackdelar och fördelar som det Ternent (2005) skrev om i Pennsylvanias förvaltningsplan (Utah Black Bear Discussion Group, 2000).

Vermont

Björnpopulation och jaktföreskrifter
Vermonts svartbjörnpopulation uppgår till högst ca. 4000 individer (Cove Bear, 2007). Jakt är tillåten, och en björn per jägare per år är den gällande kvoten (Vermont Fish and Wildlife Department (VFWD), 2007). Det krävs ingen speciell licens utöver en jaktlicens för att jaga björn, men precis som allt storvilt så måste skjutna björnar få en tag och registreras med VFWD inom 48 timmar (VFWD, 2007).

Åtelföreskrifter
Det är numera förbjudet att åtla för björn i Vermont, och det är även förbjudet att åtla för hjort och kalkon (VFWD, 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Willey, n/d).
Åtling för björn var tillåtet fram tills tidigt 1970-tal, men det var antingen inte en populär eller effektiv metod i Vermont, för under de fyra sista åren innan förbudet så sköts färre än tio björnar per år vid åtel (Willey, n/d). När åtling var tillåtet så användes både dödfödda kalvar likaväl som andra döda djur – slaktrester från den lokale slaktaren utgjorde ofta den största delen av åteln (Willey, n/d). Författaren påpekar dock att jaktframgången över åtel är beroende av tillgången till naturlig föda i området (Willey, n/d).

Virginia

Björnpopulation och jaktföreskrifter
Björnarna i Virginia förekommer i stort sett i hela staten, men det är bara ett fåtal counties som tillåter björnjakt (Virginia Department of Game and Inland Fisheries (VDGIF), 2002). Populationen uppgår till över 3000 björnar (Cove Bear, 2007). Björnar får jagas med skjutvapen eller pil och båge, såvida man har rätt licens för det. Förutom en generell jaktlicens så krävs en specifik licens för att jaga björn (VDGIF, 2006). Jakten sker under hösten och del av vintern (början av januari), med en period i

oktober-november avsatt till enbart bågskyttejakt (VDGIF, 2006). Exakta datum för användning av skjutvapen varierar mellan olika områden (VDGIF, 2006). En björn per jägare per år får skjutas, men den måste väga minst 45 kg (eller 34 kg urtagen) och honor med ungar är skyddade (VDGIF, 2006). Skjutna björnar ska få en tag och uppvisas på en VDGIF check station (VDGIF, 2006).

Åtelföreskrifter

Åtling och utfodring är förbjudet när det gäller björn, liksom annat vilt (VDGIF, 2006). Om en plats har haft en åtel närvarande så räknas den som en åtel upp till 30 dagar efter att allt material har städats undan (VDGIF, 2006).

Washington

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Både svart- och grizzlybjörnar förekommer i Washington, men till skillnad från svartbjörnarna är grizzlyn skyddad. Grizzlypopulationen är mycket liten och återfinns i Northern Cascades, som delas med Kanada, och Selkirk ekosystemen som delas med Kanada och Idaho (Servheen, 1999).

Svartbjörnpopulationen är mycket stor - minst 25 000 individer (Washington Department of Fish and Wildlife (WDFW), 2007*a*). För att jaga björn så krävs en storviltlicens vilket ger en jägare tillstånd att skjuta en björn, men det finns också möjlighet att köpa en licens som ger tillstånd att skjuta ytterligare en björn (max två per jägare) (WDFW, 2007*b*). Höstens björnjaktsäsong är öppen och björnjägare behöver bara köpa licensen för att få jaga björn, men det finns även en begränsad vårsäsong där jägare måste ansöka om licenser som sedan delas ut genom ett lotterisystem (WDFW, 2007*b*). Skjutvapen och bågskytteutrustning är tillåtna jaktmedel. Jägare uppmanas att inte skjuta honor med ungar, men det finns inga officiella föreskrifter som gör det straffbart att skjuta familjegrupper (WDFW, 2007*b*).

Åtelföreskrifter

Åtling för svartbjörnjakt är förbjudet sedan 1996, efter att en folkomröstning 1995 (Initiative 665) drev igenom ett förbud mot björnjakt med hundar och vid åtel (Gore, 2003).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Donald Martorello, WDFW, pers. komm., 2007).

Den största anledningen till att åtel- och hundförbudet kom till folkomröstning var på grund av att allmänheten inte ansåg dessa jaktmetoder som etiskt försvarbara, d.v.s. det räknades inte som ”fair chase”. Sedan förbudet infördes har andelen skjutna honor ökat något, men detta är inte något större problem utan innebär endast att WDFW övervakar jaktens effekt på populationen mer noggrant. Åtling av björnar är fortfarande tillåtet för forsknings- och förvaltningssyften, och privata skogsbruksföretag är undantagna den nya lagen och får strategiskt utfodra björnar för att minska skador på träden – däremot får de inte skjuta björnar vid åtel. Att låta skogsbruksföretagen vara undantagna var förmodligen ett taktiskt beslut från förslagets initiativtagares sida, eftersom risken att inte kunna driva igenom förslaget hade ökat betydligt om företagsägarna hade hamnat på andra sidan av debatten.

WDFW stödde användning av åtel för jakt på björn och det var en populär jaktmetod bland jägarna. Enligt Martorello är fördelen med åteljakt att förvaltarna kan styra

jaktuttaget mot ena eller andra könet – när åteljakt var tillåtet i Washington så märktes en smärre övervikt mot hanar bland skjutna björnar.

West Virginia

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Det finns över 12 000 svartbjörnar i West Virginia (Cove Bear, 2007). Björnjaktsäsongen som infaller under hösten är indelad i två delar; en för bågskytte och en för skjutvapen – exakta datum varierar något beroende på county (West Virginia Department of Natural Resources (WVDNR), 2006). Endast en björn får skjutas per jägare per år, och björnen ska ”taggas” på plats, samt inspekteras inom 24 timmar (WVDNR, 2006).

Åtelföreskrifter

Åtling och utfodring av björnar är förbjudet och har varit förbjudet sedan länge tillbaka, troligtvis har det aldrig varit tillåtet (C. Ryan, pers. komm., 2007; WVDNR, 2006). Åtling för hjort är däremot tillåtet (C. Ryan, pers. komm., 2007)

Förvaltningserfarenheter (Källa: Christopher Ryan, WVDNR, pers. komm., 2007).

I West Virginia är åtling av björn förbjudet, men åtling och utfodring av hjortar är tillåtet året runt och däri ligger problemet. För att locka hjortar använder man sig av spannmål och majs, vilket även lockar björnar. För det första utgör detta ett problem när det gäller att upprätthålla björnåtlingförbudet, men det medföljer också tjuvjakt på björn – exakt hur utbrett detta problem är vet man inte. Årligen skjuts ca 1700 björnar och 10 – 12 personer anhålls för tjuvakt per år i West Virgina, så relativt sett så ser inte WVDNR det som ett jättestort problem. Å andra sidan vet jägarna hur de ska utnyttja kryphålet i lagen. Genom att använda spannmål eller majs istället för munkar och andra bakverk, som också är lagliga, så löper de mindre risk att bötfällas eftersom man inte kan avgöra om de åtlar för hjort eller björn. De jägare som tenderar att bötfällas är bågskyttejägare – det är mycket svårt att fälla en björn med pil och båge utan användning av åtel. Under år då tillgången på naturlig föda är låg, går andelen björnar skjutna med pilbåge upp relativt till de som skjutits med skjutvapen. Som Christopher Ryan ser det är bågskyttejägarna mycket duktiga på att hitta och vänta vid de födokällorna som björnen återvänder till, eller så finns det något specifikt som både björnar och jägare samlas vid... Det är även inom denna jägargrupp som tillåten åteljakt på björn efterfrågas. Trots detta finns det totalt sett inget nämnvärt tryck från övriga jägare och allmänheten att tillåta åteljakt på björn.

Christopher Ryan ser inget principiellt fel med åteljakt på björn – i vissa stater och områden så är det ett mycket värdefullt förvaltningsverktyg – men WVDNR överväger inte att tillåta åteljakt och skulle även motsätta sig ett sådant förslag, främst eftersom Chronic Wasting Disease (CWD) finns bland hjortpopulationen i ena halvan av staten. Ytterligare åtling kan öka risken för sjukdomsspridning; inte nödvändigtvis bland björnarna, men bland de andra arterna som kan använda sig av åtlarna (hjortar och CWD; tvättbjörnar (m.fl.) och rabies). I tillägg finns andra icke-önskvärda effekter av åtling som förstörelse av habitat runt åtlarna och att jaktuttaget blir alltför lokalt fokuserat på vissa platser. En opinionsundersökning genomfördes av WVDNR vilket visade att de personer som var emot åtling tyckte så på grund av moraliska skäl – det anses inte som ”fair chase”.

Wisconsin

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Svartbjörnarna i Wisconsin beräknas till 12 850 år 2006 och återfinns i huvudsak i den norra tredjedelen av staten, även om björnobservationer från de andra delarna förekommer oftare allt eftersom björnpopulationen växer och expanderar (Cove Bear, 2007; Wisconsin Department of Natural Resources (WiDNR), 2007*b*). Det krävs en särskild licens för att jaga och skjuta björn, och dessa måste man ansöka om. För jaktsäsongen 2007, som infaller under september och oktober månad, finns 4405 sådana licenser tillgängliga, vilket kan jämföras med de 73 000 ansökningar som kom in till WiDNR inför jaktsäsongen 2006 (WiDNR, 2007*a*). Endast vuxna björnar får skjutas (definierad som björnar som överskrider 105 cm (42 tum) i längd från nos till svans); därmed är ungar och honor följda av ungar skyddade (WiDNR, 2007*a*). Skjutna björnar måste få en ”tag” och sedan inspekteras personligen av jägaren senast klockan 17.00 följande dag (WiDNR, 2007*a*).

Åtelföreskrifter

Åtling för syftet att jaga svartbjörnar är tillåtet och hårt reglerat (WiDNR, 2007*a*). Det är enbart tillåtet för jaktsyften; all annan utfodring är förbjuden (K. Warnke, pers. komm., 2007). Åtling och utfodring av hjort är däremot tillåtet, men om björn eller individer av andra arter besöker platsen måste utfodringen/åtlingen upphöra (K. Warnke, pers. komm., 2007). Alla jägare med björnlicens får placera ut och underhålla åtlar från och med 15 april fram till jaktsäsongens sista dag samma kalenderår (WiDNR, 2007*a*). Inga djurrester, råa eller processade, får användas; max 10 gallons material får användas och måste placeras ut i en ihålig trädstam, stubbe eller hål i marken, som i tillägg måste vara övertäckt – allt för att hjortar inte ska kunna komma åt åteln (WiDNR, 2007*a*). Detta beror på att CWD upptäcktes i delar av Wisconsins hjortbestånd 2002 och WiDNR jobbar nu för att begränsa spridningen och eliminera sjukdomen där den förekommer (WiDNR, 2004; WiDNR, 2006).
Åtlar måste också vara minst 46 m från närmaste väg, vandringsled och campingplats, och minst 914 m från en väg där hastighetsbegränsningen är över 70 km/h (WiDNR, 2007*a*).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Keith Warnke, WiDNR, pers. komm., 2007).

WiDNR ser åteljakt på björn som ett viktigt svartbjörnförvaltningsverktyg för att lyckas hålla nere svartbjörnpopulationen på målnivån, som ligger på ca. 11 500 individer (WiDNR, 2007*a*). Åteljakten är en mycket populär metod, och runt 60 % av skjutna björnar tas över åtel. Det finns väldigt lite information om honors och honor med ungars beteende runt åtelplatser, samt också om vissa åldersklasser eller kön påverkas mer än andra av åteljakt, men forskning på detta pågår. Ungar är skyddade från jakt, och jägare är kunniga när det gäller att skilja dessa från vuxna individer.
WiDNR har övervakat hälsotillståndet hos björnar under flera år och har inte upptäckt några sjukdomar relaterade till åtling. De problem som däremot finns är relaterade till konkurrens över åtelplatser mellan jägare, angående användning av åtlar, användning av andras åtlar, irriterade markägare m.m. Trots detta är stödet för åteljakt starkt.

Wyoming

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Wyoming har en jaktbar svartbjörnpopulation, men en uppskattning av just hur stor populationen är saknas (Cove Bear, 2007). Även grizzlybjörnar finns i staten, främst i

Greater Yellowstone ekosystemet, vilket till största delen är beläget i Wyoming (Moody m fl., 2002/2005). Svartbjörnar får jagas vår och höst under två separata jaktsäsonger, som dessutom har delats in i en bågskyttesäsong och en allmän säsong (Wyoming Game and Fish Department (WGFD), 2007). Säsongerna är öppna, vilket innebär att antalet svartbjörnlicenser inte är begränsade och inte behöver ansökas om (WGFD, 2007). För varje jaktvårdsområde finns en honkvot per jaktsäsong definierad. Om den kvoten uppnås så avblåses säsongen tidigare än specifierat datum – om den överstigs under våren så dras det av från höstsäsongen, eller läggs till om man skjuter färre än vad kvoten är (WGFD, 2007). Varje jägare får skjuta en björn per år, men ungar (björnar under ett år) och honor med ungar är skyddade (WGFD, 2007). Varje skjuten björn måste registreras inom 72 timmar (WGFD, 2007).

Åtelföreskrifter

Åtling av svartbjörn är tillåtet i vissa jaktvårdsområden på statligt ägd eller förvaltad mark (WGFD, 2007). Åtelplatser måste registreras med WGFD varje år, oavsett om det är samma person som upprättar en åtel på samma plats som föregående år eller om det är en person som åtlar för första gången (WGFD, 2007). Vid registrering lämnas åtelns koordinater (eller likvärdig information), åtelansvariges namn, adress och jaktlicensnummer om det inte är en jaktguide då guidelicensnumret lämnas istället (WGFD, 2007). Högst två åtlar per jägare per år får registreras; när det gäller jaktguider så beror antalet registrerade åtlar alltså på hur många jägare de har som klienter under året (WGFD, 2007). Åtlars täthet får däremot inte överstiga en åtel per ”section” (section definieras av U.S. Forest Service eller kartor från Bureau of Land Management och motsvarar en kvadratmile (~2,6 km^2) (WGFD, 2007). Åteln får inte upprättas förrän WGF har godkänt registreringen (WGFD, 2007).

Förvaltningserfarenheter

I Wyoming stängs åtelplatser ned och städas upp vid rapporter om grizzlybjörnar som använder åtelplatser avsedda för svartbjörnar. Även i WGFDs föreslagna grizzlybjörnförvaltningsplan (Moody m fl., 2002/2005) ska åtling av grizzlybjörnar förbjudas i statens grizzlybjörn PCA efter delisting, och beslut ska fattas om det ska tillåtas för svartbjörn i områden utanför PCA:t som också har grizzlybjörnar. Här är det klargjort att detta är en del av WGFDs plan att minimera risken för habituering av grizzlybjörnar till människor och mänsklig aktivitet, eftersom sambandet mellan människorelaterad föda och konflikter mellan grizzlybjörnar och människor har dokumenterats (Herrero, 1985: i Moody m fl., 2002/2005). Detta är dock den enda staten där både grizzly- och svartbjörnar finns som anger detta som en anledning till att inte tillåta åtling i närheten av grizzlybjörnar.

Kanada

Sammanfattning över situationen i Kanada

Svartbjörnar förekommer i alla av Kanadas provinser och territorier, utom Prince Edward Island (av förklarliga skäl), och jakt på svartbjörn är tillåtet i de provinser/territorier där de förekommer (Williamson, 2002). År 1996 beräknades Kanadas svartbjörnbestånd uppgå till mellan 396 000 – 476 000 svartbjörnar (Williamson, 2002). Brun/grizzlybjörnar förekommer i huvudsak i Kanadas västra och nordliga områden, d.v.s. Yukon, British Columbia, Northwest Territories och

Alberta men deras antal är låga och räknas som hotade eller sårbara (Environment Canada, 2000). Jakt på grizzlybjörn är tillåtet i begränsad utsträckning i bl.a. Alberta (Alberta Grizzly Bear Recovery Team, 2005), samt i British Columbia, f.d. Northwest Territories och Yukon (McLellan & Banci, 1999), men likt situationen i USA, så verkar åtling av grizzlybjörnar vara förbjudet. Precis som i USAs fall så kommer därför diskussionen att fokusera på svartbjörnar. På grund av det låga responsen från kanadensiska förvaltare så ges endast en översikt av de sammantagna jaktföreskrifterna från Kanadas olika provinser/territorier, med undantag av Manitoba och Nova Scotia, där förvaltningserfarenheter kan inkluderas. I de provinser/territorier där åtling är tillåtet har åtelföreskrifterna inkluderats.

*Översikt av alla provinser/territorier i Kanada (*Källa: Williamson, 2002*).*
Jakt på svartbjörn är som sagt tillåtet i alla de provinser/territorier där de förekommer. Antalet svartbjörnar per provins beräknas ligga mellan 5 000 och 10000 björnar för Northwestern Territories (NWT – vilket nu har delats in i NWT och Nunavut), Newfoundland & Labrador (NL) och Nova Scotia. I Alberta, Manitoba, Ontario och Québec är motsvarande antal mellan 25 000 – 100 000 björnar, medan populationerna i New Brunswick och Saskatchewan ligger mellan 10 000 – 25 000 individer. Störst är British Columbias population, som överstiger 100 000 svartbjörnar. Yukons antal är okänt.
I alla dessa provinser/territorier krävs en speciell svartbjörn licens eller tag för att jaga svartbjörn, vilket ger varje licensinnehavare rätt att fälla en eller två björnar under jaktsäsongens gång. Åteljakt på svartbjörn är tillåtet i Alberta, Saskatchewan, Manitoba, Ontario, Québec, New Brunswick, Nova Scotia och Newfoundland & Labrador. Det är även tillåtet i Northwest Territories via ansökan om tillstånd, men ansökan måste godkännas av lokalsamhället och hittills har inga tillstånd utfärdats eftersom motståndet mot åtling är gemensamt för de flesta samhällen (Yonge: i Dunkley & Cattet, 2003).

Alberta

<u>Åtelföreskrifter (Källa: Alberta Outdoorsmen, 2007).</u>
Åtlar får inte förekomma inom 1,6 km från bebodda byggnader, om inte ägare eller inneboende har tillstånd från alla övriga mark/bostadsägare inom 1,6 km radie från åteln, eller om ägarna inom 1,6 km radie har gett skriftlig tillåtelse till icke-bofast person att åtla på den platsen. Samma avstånd gäller även till nationalparker, turistområden och några industriområden. Varje åtel måste ha en synlig skylt med ägarens namn och licensinformation tydligt läsligt, och den måste dessutom vara omgedd av varningsskyltar som uppmärksammar andra om att det förekommer en åtel i området. Åtling får endast förekomma under den ”öppna” jaktsäsongen och de två veckor som föregår denna säsong.

Manitoba

<u>Åtelföreskrifter (Källa: Manitoba Department of Natural Resources, 2007).</u>
Åtlar måste vara tydligt utmärkta och bära den åtelansvariges (jägarens eller guidens) namn och adress. På kronans mark får mängden åtelmaterial inte överstiga 100 kg av kött eller fisk, och får inte innehålla huvud, klövar, hud eller inälvor av boskap. Åteln måste placeras på minst 200 m avstånd från en väg eller boplats, 500 m från picknick

plats, campingplats och minst 100 m från Riding Mountain Nationalpark. Varför dessa avstånd valdes var förmodligen för att ta hänsyn till mänsklig säkerhet, minska konflikter med andra grupper, samt för att undvika kritik och klagomål (H. Hristienko, pers. komm., 2007). I år (2007) får åtlar inte upprättas mellan 12 juni och 15 augusti, och 9 oktober och 10 april (under övriga perioder pågår vår och höstjaktsäsongerna för björn. Allt material och all utrustning relaterad till åteln måste städas bort inom 5 dagar av säsongernas avslutande. Åtling för andra syften än jakt är också tillåtet, men föreskrifterna beskrivna ovan gäller enbart för jaktåtlar (H. Hristienko, pers. komm., 2007).
Åtling är inte tillåtet för hjortdjur pågrund av risken för sjukdomsspridning bland populationen, men sjukdomsspridning är inte en oroskälla för svartbjörn, så länge inte delar av djur används (H. Hristienko, pers. komm., 2007). Åtling för andra storviltsarter är tillåtet i form av dofter eller kemiska lockämnen, men dessa arters jaktsäsonger pågår i huvudsak under svartbjörnarnas idesperiod (H. Hristienko, pers. komm., 2007).

Förvaltningserfarenheter (Källa: Hank Hristienko, Manitoba Department of Conservation, pers. komm., 2007).
Anledningen att åteljakt på björn tillåts i Manitoba är att terrängen, som är tätt bevuxen och platt, gör det svårt att jaga med andra metoder. Genom att åtla kan jägarna locka ut björnarna i öppen terräng där de kan välja en bättre skjutvinkel på kortare avstånd för en mer ”human” avlivning. Det ger också tillfälle att välja ut hanar och undvika att skjuta honor med ungar. Eftersom det är en mycket effektiv jaktmetod så kan de också välja att öka jaktuttaget i områden där problem mellan björn och mänskliga intressen uppstår. Metodens effektivitet hjälper också till att uppnå den önskade avskjutningsnivån varje år och ser till att det inte jagas enbart i lättillgängligt habitat.
Hank Hristienko upplever inga problem med åteljakt på björn, annat än allmänhetens uppfattning om metoden – ”som att skjuta fisk i en tunna”. Det tillåter Manitoba Conservation att uppnå sina förvaltningsmål gällande populationens nivå och utspridning. Utan åteljakten skulle chansen att skjuta en björn vara nästan obefintlig. Det motstånd som finns kommer huvudsakligen från djurrättsorganisationer som är emot jakt överhuvudtaget; på grund av nödvändigheten av åteljakt för att kontrollera björnpopulationen i Manitoba så accepteras den i stort. Trots det har motståndsgrupper försökt få både vårjaktsäsongen och åteljakten förbjuden, vilket resulterade i att en internutredning tillsattes för att utvärdera svartbjörnförvaltningspolicyn i Manitoba. Denna, och även externutredarna som utvärderade utredningen, fann att policyn var väl grundad med tanke på förutsättningarna i provinsen. Hank Hristienko menar att om man kan uppnå förvaltningsmålen utan att använda sig av åtling, vårjakt eller andra mer kontroversiella jaktmetoder (i Nordamerika inkluderas hundjakt i detta), så är det gott och väl – om inte bör dessa förvaltningsverktyg få finnas tillgängliga.
Han ser inte att det finns något samband mellan åteljakt och habituerande av björnar i Manitoba. Jaktuttaget lutar tungt mot hanar med en fördelning av 74:26 av hanar till honor. 60 – 70 % av björnarna som skjuts vid åtlarna är dessutom subadulta (definierad av Hristienko som 2 – 5 åringar). Denna åldersklass är den som står för över 70 % av alla konflikter i Manitoba, så Hristienkos åsikt är att de [genom åteljakten] hanterar konflikter mellan björn och människa på ett proaktivt sätt.
Hanar brukar använda åtlar oftare än honor. Honor med ungar använder också åtlar, men mer mot slutet av vårsäsongen än andra tillfällen. Här har Hristienko också

observerat att i början går honan in mot åteln först, medan ungarna går in först mot slutet av säsongen – de har lärt sig ”rutinen”. Vuxna djur använder åtlarna mest på kvällarna, vilket innebär att de subadulta besöker åtlarna under dagtid, vilket gör dem mer sårbara vid åteljakt än andra åldersklasser. Subadulta björnar använder också åtlarna mest eftersom de i sina unga år inte kan konkurrera med vuxna djur om bättre habitat, saknar erfarenhet när det gäller att leta upp andra, mindre koncentrerade födokällor och dessutom är opportunistiska.

New Brunswick

Åtelföreskrifter (Källa: New Brunswick Department of Natural Resources, 2006).
Inga specifika föreskrifter nämns i jaktföreskrifterna, förutom för Klass 2 skyddade områden, där åtling inte är tillåtet tidigare än två veckor innan säsongens början och behållare för åtelmaterial måste städas bort inom två veckor efter säsongens slut.

Newfoundland and Labrador

Åtelföreskrifter (Källa: Newfoundland and Labrador Department of Environment and Conservation, 2007).
Åtling får börja tidigast 14 dagar innan säsongens början och måste avslutas senast den sista dagen på den öppna björnjaktsäsongen.

Nova Scotia

Åtelföreskrifter (Källa: Nova Scotia Bear Harvesting Regulations (Wildlife Act Subsection 113(1) (1989)[4] (Nova Scotia Government, 2007*a*).
Jägare som innehar en björnjaktlicens, eller är licensierad jaktguide, får ansöka om att registrera en åtelplats med Nova Scotia Department of Natural Resources (NSDNR), som måste godkänna valet av plats innan en åtel får upprättas. Unikt för Nova Scotia är att åteljakt är den enda lagliga jaktmetoden för björn – finns ingen åtelplats får man heller inte jaga björn. Det finns också möjlighet att ansöka till NSDNR för att upprätta en åtel för fotografering eller observering, men man får då inte jaga vid den åteln för återstoden av det året. Åtlar får inte placeras på privat ägd mark utan markägarens skriftliga tillstånd. Avstånden som gäller för placering av åtlar är desamma som specifierats i Nova Scotias ”Firearms and Bow Regulations[5]” (Nova Scotia Government, 2007*b*); de måste placeras minst 804 m från närmaste skola, 402 m från boplatser, lekplatser, idrottsplatser, offentliga byggnader m.m. Dessutom måste de vara minst 500 m från andra tillåtna åtlar.

Förvaltningserfarenheter (Källa: Anthony Nette, NSDNR Wildlife Division, pers. komm., 2007).
I Nova Scotia ses åteljakten som ett utomordentligt förvaltningsverktyg för att uppnå målen för provinsens svartbjörnpopulation. Svartbjörnarna är väldigt skygga djur, och med den tjocka, täta undervegetationen som finns i Nova Scotia skulle det vara näst intill omöjligt att uppnå förvaltningsmålet gällande populationens storlek om det var

[4] Nova Scotia Government (2007*a*). Nova Scotia Bear Harvesting Regulations (Wildlife Act Subsection 113(1) (1989) (WWW). http://www.gov.ns.ca/just/regulations/regs/wibear.htm (2007/03/23).
[5] Nova Scotia Government (2007*b*). Nova Scotia Firearm and Bow Regulations (Wildlife Act Section 113 (1989)) (WWW). http://www.gov.ns.ca/just/regulations/regs/wifire.htm (2007/03/23)

förbjudet att försöka locka björnen till ett öppnare område. Seriösa björnjägare åtlar oftast, att jämföra med hjortjägare som köper även en björnlicens ”utifall”. Björnjägarna lägger oftast ned tid på att bygga ett ordentligt pass och registrerar sedan samma åtelplats år efter år. Oftast lockar de till sig 2 – 4 björnar varje år, men skjuter enbart en – genom att åtla återkommande under flera år så tenderar dessa individer att komma tillbaka till platsen under följande år, vilket ger jägarna tillfälle att skjuta dem då. Anthony Nette upplever inga direkta problem från björnåteljakten. Man jagar även hjort vid åtlar, vilket ofta lockar björnar till platsen och irriterar hjortjägarna som inte är intresserade av björnarna. I övrigt är motståndet mot åteljakten lågt hos allmänheten, hälsotillståndet hos viltet i Nova Scotia är gott, och hittills har ingen person blivit skadad av en björn i Nova Scotia. Att björnar koncentreras runt åtlar uppfattas inte heller som ett problem eftersom det är naturligt för björnar att samlas runt platser som har hög tillgänglighet av föda. Däremot tar administrationen runt åteljakten, vilken är betydande, mycket av personalens tid.
Av de björnar som skjuts över åtel är ca. 75 % unga hanar, men detta skiljer sig inte från andelen hanar gällande björnar som dör i trafikolyckor, björnar som elimineras från populationen till följd av skada på egendomar eller skördar, samt björnar som anses representera en risk för människor.
Det finns inget konkret data, men från det jägare berättar så verkar det finnas en hierarkisk ordning, där dominanta hanar driver bort andra björnar och äter först. Det sker ytterst sällan att en hona med ungar besöker åtlar som används av andra björnar – Nova Scotia har bara en höstjaktsäsong, så han kan inte uttala sig om hur situationen skulle vara under våren. Anthony Nette upplever att seriösa och erfarna björnjägare tar tid på sig för att bestämma om björnen är en hona eller hane innan de skjuter, vilket gör att de kan undvika att skjuta honor som kanske har ungar med sig.

Ontario

Åtelföreskrifter (Källa: Ontario Ministry of Natural Resources, 2007).
Inga särskilda föreskrifter nämns i björnjaktföreskrifterna.

Québec

Åtelföreskrifter (Källa: Québec Ministry of Natural Resources and Wildlife, 2006).
Åtling för björnjakt är tillåtet under specifika säsonger under våren och höstens jaktsäsonger; vilka datum varierar något mellan jaktvårdsområden. Inga andra föreskrifter nämns.

Saskatchewan

Åtelföreskrifter (Källa: Saskatchewan Environment, 2007).
Åtelmaterial avsett för björnar måste läggas i en behållare vars volym inte överstiger 210 liter och vars konstruktion inte tillåter att en björn kan fastna däri eller ta behållaren från platsen. En skylt med åtelägarens namn och adress måste resas på platsen, eller så måste ägaren märka åtelbehållaren med sitt namn eller adress. Material som ska användas för att fylla på åteln får inte förvaras på plats.
Åtlar får inte placeras inom 500 m från platser som används av människor (campingplatser, boplatser etc.), 200 m från större vägar, eller inom 200 m av underhållna mindre skogsvägar, skoterleder eller skidspår före 1 april. Åtlar får heller inte upprättas före 1 augusti, med undantag för björnjaktens vårsäsong. För att åtla på

privatägd mark krävs ett skriftligt tillstånd från markägaren. Efter säsongens slut är ägaren ansvarig för att städa undan allt material, behållaren och skylten.

ÅTELFÖRESKRIFTER OCH FÖRVALTNINGSERFARENHETER I EUROPA (INKLUSIVE RYSSLAND)

Sammanfattning över situationen i Europa (inklusive Ryssland)

Brunjörnar finns i många delar av Europa, dock oftast i små, fragmenterade populationer. Antalet björnar i hela Europa, inklusive den ryska delen, uppskattas till ca. 50 000 individer, varav 14 000 finns utanför Ryssland (Swenson m fl., 2000). Jakt på björn i en form eller en annan är tillåten i Sverige, Finland, Ryssland, Estland, Slovakien, Kroatien, Macedonien, Montenegro, Bosnien-Herzegovina, Rumänien och Slovenien (Linnell m fl., 2002). Endast de länder som svar mottogs från, eller där information finns tillgänglig på engelska, har inkluderats nedan.

Estland

Estlands björnpopulation finns i huvudsak i nordöstra Estland och uppskattas till mellan 300 – 500 individer (Lõhmus, 2001). Det räknas inte som jaktbart vilt, men jakt för att förebygga problem är tillåtet (H. Valdmann, pers. komm., 2007)

Åtling – föreskrifter och erfarenheter (Källa: Harri Valdmann, pers. komm., 2007).

I Estland finns inga egentliga föreskrifter för åtling annat än att det är tillåtet att placera upp till 100 kg animaliskt åtelmaterial per björn, men användning av kokadaver är förbjudet. Inga restriktioner finns på vegetabiliskt material. Åteljakt är en traditionell jaktmetod, och enligt Harri Valdmann (pers. komm. 2007) är det svårt att tänka sig en annan metod som fungerar vid björnjakt på grund av den täta vegetationen och dåliga sikt som finns i de områden där jakten bedrivs. Åtling tillåts som regel inte för annan aktivitet, men tillstånd kan utfärdas som undantag. Enligt Valdmann (pers. komm., 2007) är han inte medveten om några problem som kan härledas till användningen av åteljakt och åtling. Inga studier har genomförts på björnars (och i synnerhet björnhonors) beteende runt åtelplatser, men den senaste björnjaktstatistiken visar att ett högre antal hanar än honor skjuts (38 vs. 14). Däremot är deras jägare selektiva, så hur stor roll honors eventuella skygghet spelar roll i denna fråga går inte att klargöra. På grund av detta kan man heller inte säga hur effektiva jägarna är i att särskilja hanar från honor under jakt, men det verkar ändå som om åteljakt i Estland resulterar i ett högre uttag av hanar än honor. Både bland honor och hanar var flertalet av de skjutna björnarna subadulta.

Finland

Den finska björnpopulationen är del av samma nordosteuropeiska population som finns i Ryssland och det beräknas finnas minst 810 björnar i den finska populationen (Kojola & Heikkinän, i tryck: i Kojola m fl., 2006).

Åteljakt för björn är inte tillåtet, men längs den finsk-ryska gränsen i Karelen finns ett antal rovdjursturismoperatörer som använder åtlar för att locka björnar till turister som vill fotografera eller bara se djuren (Nordmark, 2007). Nordmark har skrivit en

rapport om rovdjursturismen och användning av åtlar för turismsyften där hon beskriver de följande föreskrifterna för åtling i Finland (2007:18-19):
Endast fisk, gris, ren och höns får användas som åtelmaterial, och detta måste sedan placeras i speciella behållare som kan låsas, håller insekter ute och som lätt kan rengöras. Man bör inte placera ut mer material än vad som kan konsumeras inom en vecka. Om en större mängd material läggs ut under en längre period så behövs ett tillstånd från miljökontoret som godkänner den utvalda platsen. När man väljer sin åtelplats måste man ta hänsyn till hur det eventuellt kan påverka och förorena marken runtom – i synnerhet om man riskerar att förorena grund- eller ytvatten. I sin undersökning av rovdjursturismen fann hon också att konflikter uppstår mellan jägare och turismoperatörer i detta område, eftersom jakt där inte tillåts p.g.a. åtling för jakt är förbjudet. Jägarna menar då att björnarna lockas från deras jaktområden, vilket påverkar jaktuttaget (Nordmark, 2007:19).
När Ministeriet för skog- och landsbruk kontaktades för eventuella erfarenheter rörande björnars beteende runt åtlar och problem/fördelar/nackdelar som existerar runt åtling, så hänvisade de till deras nya björnförvaltningsplan. Denna finns inte tillgänglig på engelska ännu och ytterligare information har därför inte erhållits.

Kroatien

Brunbjörnpopulationen i Kroatien är en del av den dinariska björnpopulationen[6], vilket uppskattas bestå av över 2800 björnar (Committee for the elaboration of The Brown Bear Management Plan for The Republic of Croatia, 2005). Björnarna jagas under två jaktsäsonger under februari till april och under oktober till december (Committee for the elaboration of The Brown Bear Management Plan for The Republic of Croatia, 2005).

Åtling – föreskrifter och erfarenheter

Åteljakt från en hög passtruktur är den enda tillåtna björnjaktmetoden i Kroatien. Stödutfodring av björnar är också tillåtet för att hålla björnar borta från potentiella konfliktområden och därmed minska skaderisken för människor och deras ägodelar, för övervakning av björnpopulationen, för att stödja en större population, samt för turism, fotografering och ett kontrollerat jaktuttag (Committee for the elaboration of The Brown Bear Management Plan for The Republic of Croatia, 2005).
För både åteljakt och stödutfodring får endast en åtelplats finnas per 40 km^2 jaktvårdsområde (en åtelplats uppfyller båda funktionerna – alltså upprättas inte mer än en åtelplats per 40 km^2). Platsen måste vara belägen minst 2 km från det närmaste permanenta boendet, minst 300 m från nationalparker/reservat, och får inte ligga på sådan plats där den kan förorena vattendrag. Både sådda, permanenta födokällor och utplacerat foder får användas – max 300 kg per vuxen björn. Veterinärbesiktigat kött får också användas, dock inte mer än 400 kg per vuxen björn. I tillägg får grödor sås för att locka björnarna.
Jaktsäsongerna sker från 15e oktober till sista december och 1a februari till sista april. Stödutfodring får ske under max 120 dagar under november, februari, mars och april (Committee for the elaboration of The Brown Bear Management Plan for The Republic of Croatia, 2005).

[6] Den björnpopulation som befinner sig i de Dinariska Alperna; bergssystemet som återfinns i västra delen av Balkanhalvön [författarens anmärkning].

Åtling sker också för vildsvin, vilket även lockar björnar till platsen – tyvärr ofta utanför deras traditionella områden. Ett annat problem med åtelplatserna är att det ofta förekommer väsentliga skador på träden [från markeringsbeteenden] (D. Huber, pers. komm., 2007). Till skillnad från uppfattningen i Rumänien (nedan) så har ingen ändring till följd av åtling märkts i ungars överlevnad eller den reproduktiva successen bland honor (Huber, 2006). Däremot utgörs skjutna björnar övervägande av hanar; 38 hanar vs. 11 honor år 2006, och totalt mellan 1946 och 1985 sköts 191 hanar jämfört med 57 honor (D. Huber, pers. komm., 2007).
Antalet problembjörnar i Kroatien ökar, men det gör även populationen i övrigt; det är därför svårt att urskilja orsaken till varför antalet problembjörnar ökar – Hubers personliga åsikt och slutsatser baserat på hans egna erfarenheter är dock att man bör säga nej till utfodring av björnar (Huber, 2006).

Rumänien

Rumäniens björnpopulation är del av populationen som återfinns i Karpaterna och delas med Slovakien, Polen och Ukraina (Swenson m fl., 2000). Denna population är med sina över 8000 björnar den näst största populationen i Europa (Swenson m fl., 2000).

Åtling – föreskrifter och erfarenheter

I Rumänien har det varit förbjudet att jaga björn vid åtel sedan tre år tillbaka; däremot är det tillåtet att vänta och jaga vid platser där björnar orsakar skador (tamdjur, grödor etc.). Det är fortfarande tillåtet att stödutfodra björnar under 2 veckor till en månad under våren för att leda dem bort från områden där de utgör en konfliktrisk (i huvudsak tamdjurs betesmarker på högt belägna ängar) (O. Ionescu, pers comm, 2007, MAPDR/MMGA, n/d). De åtlar också björnar för övervakning av björnpopulationen; även detta pågår enbart ca. 2 veckor till en månad under våren. Sådana åtelplatser måste vara minst 2 km från mänsklig bebyggelse (O. Ionescu, pers. komm., 2007). Varken åtling för övervakning eller stödutfodring anses utgöra någon större risk för habituering av björnar, mycket på grund av den begränsade utbredningen och tidsperioden inom vilket det sker (O. Ionescu, pers. komm., 2007). I Rumäniens förvaltningsplan (MAPDR/MMGA, n/d.) nämns däremot soptippar och dåligt förvarade hushållssopor, som är i direkt och konstant kontakt med människor och mänsklig aktivitet, som en potentiell källa för habituering av björnar till människor. Det var således inte oron för att skapa problembjörnar som ledde till förbudet av åteljakt. Istället var det enormt höga jakttrycket på björnhanar (ca. 93 % av skjutna björnar) som ledde till debatten och beslutet att avskaffa åteljakten. Detta var inte ett populärt beslut eftersom jägarna är oroade över att risken att skjuta en hona med ungar har ökat betydligt med den nuvarande drevjakten, vilket inkluderar hundar. Små ungar kan inte hänga med modern under en drevjakt, vilket innebär att det kan vara svårt för jägarna att upptäcka dem. Antalet skadeskjutna björnar har också ökat med användandet av drevjakt. Jägarna anser att åteljakt är den säkraste jaktmetoden för jägaren, eftersom de sitter i passliknande konstruktioner ca. 3 m upp; de upplever även att de har större möjligheter att avgöra kön, storlek och om björnen har ungar, samt att träffsäkerheten ökar. Dessa fördelar angavs också i förvaltningsplanen (MAPDR/MMGA, n/d). I teorin ger detta förvaltare ökade möjligheter att strukturera jaktuttaget efter populationens ”behov”. Detta till trots fortsatte det höga jaktuttaget av hanar, vilket ledde till att åteljakten på björn förbjöds helt.

Ionescu (pers. komm., 2007) erfar att fokuseringen på hanar delvis är ett resultat av jägarnas selektion för stora ”trofédjur”, men även av att färre honor än hanar närmar sig åtelplatser. Ibland tar de honor som närmar sig åtelplatserna med sig sina ungar (om än ytterst sällan) – dessa är däremot aldrig årsungar utan fjolårsungar eller äldre. Det är inte lätt att skilja honor från hanar, men med stor erfarenhet och goda förhållanden så går det. Trots alla dessa potentiellt positiva effekter så var åtling inte populärt bland jägare eftersom det ansågs vara osportsligt. Däremot från en biologs synpunkt är det en effektiv metod som medför minsta möjliga störning för den jagade björnen och björnar runt omkring, minskad risk för skadeskjutning och andra, i Ionescus ögon, positiva effekter, som t.ex. ökad överlevnad bland årsungar och ökat antal lyckade reproduktionsförsök, p.g.a. honans förbättrade tillstånd när utfodring var tillåtet under hösten (O. Ionescu, pers. komm., 2007).

Ryssland

Den ryska brunbjörnpopulationen är del av den nordösteuropeiska björnpopulationen som delas med Norge, Finland och de baltiska staterna, och det totala antalet björnar i denna population uppskattas till ca. 37 500 individer (Swenson m fl., 2000).

Åtling – föreskrifter och erfarenheter

En övergripande federal lag som reglerar jakt i stil med den svenska Jaktlagen eller Jaktförordningen saknas eller är i bästa fall ofullständig i Ryssland (Domashlinets, 2006). Det finns heller ingen nationell förvaltningsplan för brunbjörnen (Knapp, 2006). Däremot finns det två lagskrifter som befäster jakt som en legitim användning av faunan och även erbjuder en lista över jaktbara arter. Dessa utgör grunden för mer utförliga lagar och regler inom de olika regionerna – vilka regler som gäller beror därför helt på i vilket område jakten bedrivs (Domashlinets, 2006).

Yngve Olofsson har jobbat som björnjaktsguide i Ryssland sedan tidigt 90-tal och har erfarenheter från de olika björnjakterna som bedrivs i vissa områden i Ryssland. Enligt hans uppfattning så finns ofta bra och tydliga föreskrifter i dessa regioner – däremot är reglerna tänjbara och kan ändras och björnjakten öppnas med mindre än en veckas varsel. Allt beror på förvaltarnas uppfattning om björnarnas tillgång till föda och andra aspekter som kan ha påverkat björnpopulationen innan jakten.

Traditionellt sett var idesjakt under vintern den dominerande jaktformen, men eftersom det ofta var honor med ungar som blev dödade under idesjakt så har förvaltningen försökt avleda intresset för denna jaktmetod (Y. Olofsson, pers. komm., 2007). Istället har de fokuserat på att främja vårjakten, vilket bedrivs till största del vid åtlar. Detta illustreras väl från den ryska Karelen, där andelen björnar skjutna vid åtel har stigit från 3,8 % (1955 – 1959) till 33,5 % (1995-1998) (Danilov, 2005). Andelen björnar som sköts vid idet i detta område är fortfarande runt 14 %, medan istället hundjakt och jakt vid havreåker har minskat något. Fångst är numera förbjudet, men under 70- och 80-talet svarade den endast för 0 – 0,5 % av jaktuttaget i ryska Karelen (Danilov, 2005).

Den exakta tidpunkten för vårjakten varierar eftersom det beror på när björnen går ur ide eller när havren är mogen (Y. Olofsson, pers. komm., 2007). Oftast sitter man nämligen som jägare på ett pass vid en havreåker och väntar på björnen. Havreåkrar är en utomordentlig födokälla som lockar björnarna till sig, trots att åkrarna oftast är belägna i direkt anslutning till byar (Y. Olofsson, pers. komm., 2007). Det är däremot sällan som björnar vågar sig in i byarna i de områdena där Yngve Olofsson har jagat,

på grund av alla hundar och allmänt buller som uppstår. Med kollapsen av de stora jordbruken och det minskade antalet havreåkrar, så har jägare börjat så havre själva med det enda syftet att locka björnar. Detta är förmodligen också en bidragande faktor till varför åtlingen med animaliska produkter (i huvudsak älg eller fisk som läggs i tunnor med vatten) också har ökat på senare tid. Åtling av denna typ sker däremot långt ifrån mänsklig bebyggelse och aktivitet (Y. Olofsson, pers. komm., 2007). De jägare som Yngve Olofsson har haft med sig har inte varit särskilt selektiva när det gäller kön eller storlek på björnen – fördelningen av honor och hanar har därmed varit ganska jämn. Hur det ser ut i övriga delar av Ryssland kan han inte uttala sig om. Enligt hans erfarenhet vid havreåkrar så närmar sig björnar av alla klasser. Under dagstid är det främst mindre hanar och honor; de riktigt stora hanarna väntar tills det är mörkt. Vid havreåkrar så tar honan med sig sina ungar ut på åkrarna, men iochmed att Olofsson inte har bedrivit åteljakt vid köttåtlar lika länge eller i lika vid utsträckning som vid havreåkrar så vill han inte uttala sig om honors beteenden där. Han har däremot aldrig sett en hona med ungar vid en köttåtel – det är därmed lika troligt att de inte närmar sig åteln alls som att de lämnar ungarna innan de närmar sig åteln. Hans personliga åsikt och erfarenhet är att det är svårt att ge en god bedömning av en björns storlek vid jakter där processen går snabbt, som t.ex. jakt med hundar, drevjakt etc. I sådana situationer är det väldigt lätt att överskatta björnens storlek. Åteljakt kan ge möjlighet till en mer kontrollerad jaktsituation, som dessutom sker på jägarens villkor (Y. Olofsson, pers. komm., 2007).

Slovenien

Den slovenska delen av den karpatiska populationen beräknas till mellan 500 – 700 individer (Kastelič, 2006).

Åtling – föreskrifter och erfarenheter (Källa: Marko Jonozovič (Slovenia Forest Service) och Janez Kastelič (Slovenia Ministry of Environment and Spatial Planning), pers. komm., 2007).

I Slovenien är åteljakt den enda tillåtna jaktmetoden inom björnens kärnområden; i utkanterna och i utbredningszoner är även smygjakt tillåten. All form av drevjakt eller drivande jakt (inklusive användning av hundar) är förbjuden. Där konflikter uppstår är båda av de först nämnda jaktmetoderna tillåtna. Åtelplatser får inte vara belägna utanför björnens kärnområden och inte mindre än 5 km från utkanten/utbredningszonen i brunbjörnområdet. De får heller inte placeras mindre än 2 km från mänsklig bebyggelse eller annan betydlig mänsklig aktivitet (turism, vandringsleder etc.). Köttprodukter förbjöds som åtelmaterial 2004; för tillfället finns enbart åtelplatser för vildsvin och kronhjort med majs och frukter, vilket också lockar björn. Även stödutfodring av björn är tillåtet, och planeras årligen mycket noggrant, med bl.a. kartlagd placering och uppmätta kvantiteter föda. Åtlingens huvudsakliga syfte är av vetenskapligt/förvaltnings slag (populationsuppskattning m.m.), även om andra användningsområden, exempelvis turism, också finns.

Åtling i Slovenien är kontroversiellt, men det saknas vetenskaplig grund för påståenden om potentiellt negativa effekter som habituering eller förändrade beteenden. Däremot har de märkt att platsernas placering har en stor effekt på björnarnas rörelsemönster och utbredning i ett område. Genom att begränsa åtling och åteljakt till avlägsna platser, djupt in i stora skogsområden hoppas förvaltarna i Slovenien att minimera eventuella negativa effekter. Problem kan uppstå när jägare

inte följer rekommendationer för åtelplatsernas placering och placerar sina egna åtelplatser utom planerade nätverk. Detta kan locka björnar nära mänsklig bebyggelse.

Slovakien

Björnpopulation och jaktföreskrifter

Slovakiens björnpopulation beräknas uppgå till 700-750 björnar (Rigg & Adameč, 2006) som delas i viss mån med Polen och Tjeckien. Björnarna är skyddade året runt, men får jagas för både populationskontroll och skyddsjakt (direkt åtgärd mot skador och hot mot människors säkerhet). Man måste ansöka om tillstånd för att få jaga björn, och tillstånd delas ut till stor del beroende på var konflikter och problem var störst under föregående år (Rigg & Adameč, 2006).

Åtelföreskrifter och erfarenheter

Åteljakt på björn är tillåten, men p.g.a. dåligt uppstädade åtlar så är kött inte längre tillåtet som åtelmaterial (Kassa, 1999; 1997: i Rigg & Adameč, 2006; R. Rigg pers. komm., 2007). Att jaga från ett jakttorn över åtel är den mest vanliga och mest populära metoden i Slovakien (R. Rigg, pers. komm., 2007). Placeringen av åteln föreslås av jakträttsinnehavaren, men måste godkännas av en statsanställd (R. Rigg, pers. komm., 2007). Stödutfodring praktiseras också och är vidspritt, men en del utfodringsplatser är placerade för nära mänsklig bebyggelse för att kunna anses undvika potentiella konflikter. Vissa använder också processad föda som har uppenbarligt mänskligt ursprung, som bakverk (Rigg: i Rigg & Adameč, 2006). Åtling nämns som en faktor som kan öka björnpopulationen, genom att öka honors kroppsvikt, vilket kan påverka tillväxttakten positivt.

Åteljakten på björn är tillåten mellan juni och november och endast björnar under 100 kg *eller* med framfotsbredd mindre än 12 cm och bakfotslängd kortare än 21 cm, får skjutas (Rigg & Adameč, 2006). I praktiken fungerar detta inte till hundra procent; under 2000 – 2005 vägde 62,6 % av de skjutna björnarna under 100 kg, 31,6 % vägde mellan 100-150 kg och återstoden var tyngre än 150 kg (Rigg & Adameč, 2006). Med fotstorlekskriteriet och viktkriteriet i åtanke, så uppfylldes inte kriterierna i 20 % av fallen (R. Rigg, pers. komm., 2007). Fördelningen av hanar och honor var 58,3 respective 41,7 %.

När det gäller problem skapade av åtling, så är stödutfodringen en större bov än jaktåtlingen, eftersom det finns viss kontroll av jaktåtlars placering, medan utfodringsåtlar förekommer i högt antal och ofta är nära vandringsleder, säsongsboenden, hotell, byar o.s.v. (R. Rigg, pers. komm., 2007). Hur björnarna reagerar på åtlar är heller inte helt känt, eftersom jägare i regel nekar till att deras ufodring kan leda till problembjörnar (R. Rigg, pers. komm., 2007).

Jägare i Slovakien bedriver just nu även en kampanj för att återinföra vårjakt med köttåtlar, samt att ta bort viktkriteriet för björnjakten, eftersom de anser att kraven på dessa faktorer är ogrundade och begränsar jaktframgången (R. Rigg, pers. komm., 2007). Däremot infördes viktkriteriet för att förhindra en alltför hanfokuserad björnjakt, vilket björnjakten var innan förbudet infördes, och jaktframgången hade minskat redan innan nuvarande regler infördes (R. Rigg, pers. komm., 2007).

Sverige

Användning av åtlar vid jakt på björn har varit förbjudet i Sverige sedan 2001, men åtelanvändning är fortfarande tillåtet. Därför finns erfarenheter från åtling att tillgå, både från före och efter 2001.

Erfarenheter från användning av åtel i Sverige

En person i Rättvikstrakten som åtlar björn för fotografering menar att hon- och hanbjörnar av alla åldersklasser uppsöker åtelplatser. Det kan vara en koncentrering av björnar i det området, men en hierarki upprättas snart bland de besökande björnarna (H. Hansson, pers. komm., 2007). Enligt hans erfarenhet och observationer har en individs status i hierarkin lika stor, om inte större, inverkan på vilken björn som uppsöker åteln vid vilken tidpunkt, som samma individs kön eller ålder. Naturligtvis påverkas individens status av just dess ålder och kön, men honor kan mycket väl köra iväg hanar från platsen OM de innehar en högre status. Uppkomst av dominanshierarkier har observerats i Nordamerika vid laxrika vattendrag och andra proteinrika födokällor, och situationen är förmodligen densamma här i Sverige (National Geographic, 2007; Ben-David m fl., 2004; Støen m fl., 2006).
Enligt en studie som genomfördes sommaren 2006 på björnhonors användning av slaktavfallsplatser i Björnprojektets södra studieområde, så sker honors användning av dessa platser som födokällor i låg utsträckning; i synnerhet bland honor med ungar (Sahlén, 2006). Antalet honor i dessa klasser var däremot så lågt att resultatet inte kan tilldelas någon större tillförlitlighet. Slaktavfallsplatserna är däremot permanenta (samma plats under flera år), mycket långsiktiga (födomaterialet ligger kvar under en lång period varje år), och förekommer oftast i direkt anslutning till mindre skogsvägar; det är därför helt möjligt att dylika slaktavfallsplatser behandlas annorlunda av björnhonorna i förhållande till åtelplatser, eftersom björnhonor med ungar observeras äta på naturliga kadaver som förekommer ute i skogarna (Sahlén, 2006). Det finns även filmmaterial från Norge där honor med ungar uppehåller sig vid en fotoåtel (J. Kindberg, pers. komm., 2007), och honors användning av slaktavfall och sopor har också visats genom en flerårig studie i Övre Pasvik (Moen, 1997: i Nordmark, 2007).

För att belysa åteljaktens potentiella baksidor, som en motvikt till de positiva eller neutrala sidor som har framförts tidigare, tillfrågades Magnus Kristoffersson, rovdjursansvarig vid Jämtlands Länsstyrelse och medlem i åtelarbetsgruppen.
Enligt hans erfarenheter, så har en stor majoritet av alla ”problembjörnar” som de har tvingats ta itu med under åren p.g.a. björnarnas oskygga beteende i närhet av bebyggelse, kunnat relaterats till platser där människor har utfodrat dem, även om det saknas konkret data som kan användas för att fastställa sambandet vetenskapligt.
Enligt vad han erfar så påbörjades åtlingen redan under brunstperioden i maj/juni och pågick fram till jaktens början. Det arbetades också aktivt för att vänja björnarna vid doften av människor vid åtlarna, bl.a. genom att urinera på åteln eller att på annat sätt få den att lukta av människor – ”för att få en björn att visa sig på åtel så måste du få björnen att mista sin respekt för människan” (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007). Åtling på detta sätt går då stick i stäv med ett av förvaltningsmålen som finns för björn i Sverige – nämligen att bibehålla dess skygghet genom proaktiv jakt (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007). Detta anser han vara den fundamentala nackdelen med åtling, oavsett vilka restriktioner som åtlingen beläggs med:

”Problem med björnar börjar med att människor matar björnar”. Även om inte alla björnar som matas ställer till med problem, så har alla björnar som ställer till med problem matats. Det räcker med en problembjörn för att skada acceptansen för björn och för att orsaka stora omkostnader hos länsstyrelserna som därefter måste ta hand om situationen som har uppstått (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007).
Som fördelar med åteljakten har personer framfört som argument säkrare skott (med resulterande färre skadeskjutningar); ökad selektivitet gentemot hanar; att åteljakt är en jämförelsevis enklare jaktform som ger ökade möjligheter för fler personer att jaga björn; ökad möjlighet att bedriva former av jaktturism; samt att det är en ”fin” jaktform. Kristoffersson påpekar dock att oavsett hur många personer som kan och vill jaga björn så finns endast ett begränsat antal björnar tillgängliga att skjuta – oberoende av hur lätt jaktformen kan tänkas vara. Om sedan jakträtter på björn skulle börja säljas ut så skulle det direkt motverka en ökad tillgänglighet för gemene man; istället skulle det bli en ökad tillgänglighet för de som har råd med det.
När det gäller selektiviteten så fanns det heller inte någon större selektivitet i förhållande till andra jaktformer när åteljakten var tillåten i Sverige (se även Swenson m fl., 2005; Bischof m fl., i tryck), och Kristoffersson menar att det oavsett jaktform hänger på jägarens egen etik och moral vilken kategori av björn som blir skjuten. Han har heller ingen förståelse för argumentet att det skulle förekomma färre skadeskjutningar och tas ”säkrare skott” vid åteljakt – jägare ska inte lossa annat än säkra skott, oavsett jaktform (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007).

Hur har jakten i Sverige påverkats av åtelförbudet som infördes 2001?

Bischof m fl. (i tryck) gick igenom den svenska björnjaktstatistiken mellan 1981-2004, bl.a. för att se vilken effekt förbudet av åteljakt på björn hade fått på jaktuttaget och jaktaktiviteten i Sverige. Under de fyra åren före och fyra åren efter förbudet, som verkställdes 2001, kan ingen skillnad i könsfördelning, genomsnittslig ålder eller den relativa fördelningen mellan smygjakt, passjakt och hundjakt upptäckas. Det verkar därför som om förbudet inte har haft någon direkt effekt på den svenska björnjakten ur detta perspektiv.
Det upptäcktes en viss tendens att i synnerhet hundjakt ökar risken för att skjuta honor med ungar – däremot var antalet fall så få att det är omöjligt att säga att så är fallet. Fem av de sex lakterande honor (troliga mödrar) som har skjutits under jakt sköts under jakt med hund (Bischof m fl., i tryck). I förföljelsejakter av denna typ är det att förvänta att honorna sätter upp sina ungar i träd, men de går sällan långt ifrån platsen utan stannar i närheten utan att varken fly eller angripa den förföljande hunden, vilket gör dem till lätta byten OM inte jägaren uppmärksammar detta beteende och innehar kunskaperna att tolka det.

ÅTLINGENS EFFEKTER, FÖR- OCH NACKDELAR

Åtling, vare sig det är för jakt, turism eller skademinskning, påverkar individuella björnar och björnpopulationer i åtlade områden, vilket i sin tur kan påverka människor som bor och utnyttjar naturen i området. Exakt hur björnar påverkas av åtlar och vad det innebär för människor är föremål för debatt i många länder. När det gäller åtlingen och åteljakten, så är det i huvudsak tre områden som bör tas hänsyn till och övervägas i debatten:

De biologiska effekterna, d.v.s. hur det påverkar björnarna, deras beteende, andra arter och miljön; vad användning av åtel skulle innebära för jakten och vilka effekter jakt vid åtel skulle medföra; hur åtling kan påverka allmänheten och vad allt detta kan innebära för förvaltningen av björn.

Biologiska effekter...

...björnen

Vi människor gör gärna skillnad på åtling för jakt, för turism och för stödutfodring, men det är föga troligt att björnen gör samma åtskillnad – en åtel är en hög med mat med människodoft runtom, oavsett vilket syfte vi tillskriver den. Därför kan dessa olika former av åtling diskuteras tillsammans när det gäller de biologiska effekterna av åtling (Dunkley & Cattet, 2003). Det är möjligt att åtling av dessa skäl kan skiljas från annan utfodring (hädanefter kallad utfodring) – sådant som sker vid soptippar, soptunnor, fågelbord i trädgården etc., både avsiktligt och oavsiktligt – eftersom den senare formen oftast sker i direkt anslutning till människor snarare än via associering till mänsklig doft. Huruvida detta verkligen är fallet har ännu inte undersökts, men för sakens skull kommer åtling att skiljas från den tidigare beskrivna utfodringen under återstoden av texten.

Tillgång till extra föda, i synnerhet under sensommaren och hösten, kan vara en viktig tillgång för björnarna eftersom det kan underlätta ansamlandet av fettreserver inför idesperioden (Hilderbrand m fl., 1999*a*). Detta är av störst betydelse för honor i reproduktiv ålder, eftersom honors kroppsstorlek inför idesgången har inverkan på hur många, stora och livskraftiga hennes ungar är, samt även hur honan hanterar dräktighetsperioden (Hilderbrand m fl., 1999*b*). Några av de tillfrågade förvaltarna tyckte sig ha observerat dessa effekter av åtling, men inget konkret data för att fastställa sambandet hade insamlats (t.ex. O. Ionescu, pers. komm., 2007).
Dylika födokällor skulle vara synnerligen viktiga under år när tillgången på naturlig föda är låg. Det har också observerats i några områden att färre björnar besöker åtlar när tillgången på naturlig föda är god, vilket kan innebära att åtlingen snarare motverkar effekten av dåliga år än förstärker effekten av goda år, vilket kan hjälpa björnpopulationen att hålla sig stabil från år till år (Gray m fl., 2004). En nypublicerad studie har däremot visat att björnar i Kroatien och Slovenien, där åtling och stödutfodring förekommer, minskar i vikt under våren, medan björnar i Skandinavien, där åtling och stödutfodring inte förekommer, ökar i vikt under samma period (Swenson m fl., 2007). Det är möjligt att den större tillgången till protein (myror och älgar) i Skandinavien kan erbjuda en förklaring till detta (Swenson m fl., 2007), och frågan är hur situationen i Slovenien och Kroatien skulle se ut om dessa åtlar inte fanns. Å andra sidan finns de som hävdar att björnar kan bli alltför beroende av dessa artificiella födokällor (både åtling och utfodring), vilket påverkar naturligt födosöksbeteende på ett negativt sätt. Detta kan i synnerhet när mödrar väljer att ta sina ungar till åtlar istället för naturliga födokällor, vilket kan leda till att dessa livsviktiga födosöksbeteenden inte inpräntas i ungarna från en tidig ålder. Om dessa artificiella födokällor sedan tas bort kan det leda till att en del av dessa björnar svälter ihjäl (Nordmark, 2007). Detta observerades i Yellowstone när några av soptipparna stängdes ned. Däremot berodde det inte på avsaknad av naturliga födosöksbeteenden, utan på att björnarna genom att nära sig vid dessa outsinliga matkällor hade byggt upp sådana strukturellt stora kroppshyddor att, trots att de uppvisade naturliga

födosöksbeteenden, de naturliga födokällorna i området inte var nog för att underhålla deras grundförbränning (Robbins m fl., 2004).

...beteende och rörelsemönster

I områden där sådana studier har genomförts verkar inte åtlars närvaro i naturen påverka björnars hemområdesstorlek nämnvärt (Fersterer m fl., 2001; Nolte m fl., 2002), men däremot kan individuella björnars rörelser inom hemområdet påverkas av åtlarnas placering (Nolte m fl., 2002; Johnson, 2007).

Det har även påvisats att björnar som samlas runt proteinrika födokällor snabbt etablerar en hierarkisk struktur där de mest dominanta har störst tillgång till dessa födokällor (National Geographic, 2007; Ben-David m fl., 2004). Användning av åtlar skiljer sig också mellan honor och hanar, samt mellan vuxna och subadulta djur (Wielgus & Bunnell, 1995; Nevin & Gilbert, 2005*a*, 2005*b*; Johnson, 2007). Stora hanar tenderar att besöka proteinrika födokällor huvudsakligen efter mörkrets infall, vilket innebär att de honor och yngre hanar som besöker födokällorna gör så under dagtid (Wielgus & Bunnell, 1995; Nevin & Gilbert, 2005*a*, 2005*b*) – detta har också observerats vid jaktåtlar (Y. Olofsson, pers. komm., 2007; K. Burguess, pers. komm., 2007).

Den beteendeförändringen hos björnar som ofta är den främst diskuterade i debatten runt människorelaterad föda är förstås habituering och de konflikter mellan björn och människa som följer habituering. Konflikter som uppstår genom människorelaterad föda är de konflikter som kan vara mest svårlösta – det är också de som i de flesta fall slutar med att björnen avlivas (Gunther m fl., 2004). Habituering av björnar till människor kan ske utan att föda är inblandad, men habituerade björnar som börjar associera människor med föda kan orsaka oerhörda problem, både genom skador på egendom vid jakt efter mat i människors soprum, hus eller bilar, men också via rent predatoriska attacker på människor (Herrero m fl., 2005).

Bandet mellan artificiella födokällor och problembjörnar är starkt, men i den vetenskapligt publicerade litteraturen gäller detta oftast utfodring i direkt anslutning till människor, och i mindre utsträckning åtlar (Gunther m fl., 2004; Smith m fl., 2005; Herrero m fl., 2005). Erfarenheter från förvaltare i de områden där åtling är tillåten tyder inte på att björnarna habitueras p.g.a. åtlarna – däremot har många av de stater i USA som tillåter åteljakt strikta regler när det gäller att förhindra utfodring av björn. Förvaltare i dessa stater ser åtling som en verksamhet åtskild från utfodring, eftersom de skiljer sig åt i tid och även utsträckning (ADF&G, 2007*b*).

Dessa åsikter delas inte av alla förvaltare, varken mellan eller inom statliga förvaltningsorgan (J. Apker, pers. komm., 2007). De menar att man aldrig kan undkomma det faktum att människors doft kommer att ligga runt åteln och björnen kommer att lära sig att associera föda med människor – oavsett vilka restriktioner som åtlingen har belagts med. En förutsättning för att björnen ska komma till åteln överhuvudtaget är att den lär sig att ignorera människodoft (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007). Björnar har ett fantastiskt luktsinne och de kan känna lukten av kadaver långa avstånd (S. Brunberg, pers. komm., 2007[7]); det följer logiken att förutsätta att de även kan känna lukten av människorna som har placerat ut materialet, av de som sitter i fotogömslet, eller de som sitter på pass. Därmed kan man inte

[7] Vid vinterspårning på snö observerades spår efter en björn som hade vikit av i 90 graders vinkel, fortsatt 100 meter och sedan grävt upp ett älgkadaver på 1,5 meters snödjup (Sven Brunberg, pers. komm., 2007).

utesluta att björnarna associerar mänsklig doft med föda, även om det inte sker i direkt anslutning till mänsklig bebyggelse. Det är möjligt att åtling med restriktioner skapar ett situationsbetingat beteende, där människodoft i den omgivningen inte avskräcker, utan att björnen för den skull uppfattar människodoft i andra situationer som en källa till mat, eller mindre avskräckande. Där åteljakt bedrivs menar förvaltare och forskare att de björnar som besöker åtlar och eventuellt blir habituerade är också de som löper störst risk att bli skjutna vid åtlar – därmed elimineras de från populationen och i hårt jagade populationer kan åteljakten eliminera fler problembjörnar än den skapar (H. Hristienko, pers. komm., 2007). I Alaska anser man att ett förbud mot åteljakt eventuellt kan öka antalet problembjörnar, eftersom man upplever mindre problem i områden med åteljakt än i områden utan (ADF&G, 2007*b*).

...sjukdomar, övriga arter och miljön

En av de största negativa effekterna som påverkar besluten om åtlingens status i USA är relaterade till riskerna med sjukdomsspridning. Åtlar och andra koncentrerade födokällor lockar till sig individer i mycket högre tätheter än vad man annars ser i områden utan åtlar (Dunkley & Cattet, 2003). Fler individer på en liten yta ger ökade tillfällen för interaktioner, vilket ökar risken för att sjukdomar sprids (Dunkley & Cattet, 2003; och referenser däri). Sjukdomsspridning mellan björnar är sällan en faktor i beslutsfattandet, men där vegetabiliskt material används som åtel så lockas även hjortdjur, och i synnerhet CWD utgör ett potentiellt problem bland hjortbestånden. Exempel på andra smittsamma sjukdomar vars spridning kan ökas vid åtling är tuberkulos, brucellos och rabies, samt salmonellos (Dunkley & Cattet, 2003). I dagsläget anses Sverige vara fritt från alla ovanstående sjukdomar förutom salmonellos, och tester på hjortdjur pågår för att undersöka om CWD finns i bestånden (det anses däremot som osannolikt) (H. Uhlhorn, pers. komm. 2007; SVA, 2007). Sjukdomar som orsakas av åtling behöver nödvändigtvis inte vara smittsamma, utan kan uppstå om ett djur äter en födosort som inte överensstämmer med dess matsmältning, eller om maten har förfarits och toxiner skapats (Dunkley & Cattet, 2003). Johnson (2007) fotograferade sju olika arter, förutom björn, vid de björnåtlar hon undersökte. Det står därmed klart att även om åteln är avsedd för björn så påverkas ett flertal arter på olika sätt, vilket också måste tas hänsyn till när man beslutar om, var och när åtlar ska upprättas.

Björnar lämnar ofta kraftiga spår efter sig i det område där de äter – upprivna legor, markeringar på träd och marken runtom (personlig observation; Huber, 2006). Områden runt åtlar kan tillika bli ”förstörda” av björnens naturliga markeringsbeteenden (C. Ryan, pers. komm., 2007). När åtling med animaliska biprodukter var tillåtet i Sverige så var det inte ovanligt för åtelmaterial att återfinnas upp till en kilometer ifrån åtelplatsen (S. Brunberg, pers. komm., 2007). Även detta är ett naturligt beteende för björnen – beroende på vilket åtelmaterial som används kan alltså nedskräpningen vara betydlig över ett stort område. I Finland utgjorde användning av animaliska biprodukter vid åtlarna ett miljöproblem, eftersom det orsakade föroreningar av marken, ytvatten och grundvatten (Nordmark, 2007).
Vid användning av vegetabiliskt åtelmaterial finns risken att detta sprids och etablerar sig i området. Enligt IUCN är invaderande, exotiska arter ett stort hot mot den biologiska mångfalden, och spridningen av domesticerade arter in i vilda habitat kan räknas som en sådan process (Dunkley & Cattet, 2003).

Jakten

De som argumenterar för åteljakt hävdar att denna jaktform innebär en säker och kontrollerad jakt. Ofta sitter skytten uppe i ett torn, vilket innebär en ökad säkerhet för jägaren som är utom direkt räckhåll. Vare sig jägaren sitter på passet eller nere på marken och väntar på björnen, så kan han/hon observera björnen när den dyker upp för att försöka avgöra storlek, kön, och i vissa fall pälskvalitet, innan han/hon beslutar sig för att ta skottet eller inte. De menar också att en mer human jakt kan bedrivas, eftersom djuret inte förföljs och stressas, samt att säkrare skott kan avlossas eftersom de har längre tid på sig att observera björnen och invänta rätt tillfälle, i synnerhet i täta habitat (e.g. H. Hristienko, pers. komm., 2007). Förvaltningen av björnpopulationer runtom i världen har ofta som mål att styra jaktuttaget mot hanar, och många hävdar att den längre observationstiden som en jägare kan utnyttja vid åteln underlättar könsbestämning, om inte annat så genom björnens storlek. Främst eftersträvar man möjligheten att avgöra om björnen som besöker åteln är en hona med ungar, eftersom familjegrupper är skyddade från jakt i de flesta områden.
Åteljakten innebär också att de som av ett eller annat skäl inte kan delta i jaktformer som smygjakt, hundjakt eller drevjakt, på grund av fysiska eller andra begränsningar, ändå kan delta i björnjakten (Ternent, 2005). I de områden där pilbågar eller armborst används som vapen så är åteljakt nästan oumbärligt för att uppnå de korta avstånd som dessa metoder kräver. Sist men inte minst så kan åteljakten öppna upp möjligheter för jaktturism på björn, eller säljande av jakträtter.

När det gäller jägares selektivitet vid åtlar så går åsikterna isär, och det gör även jaktstatistiken. Vissa områden rapporterar en klar övervikt mot hanar, medan andra områden antingen inte ser någon skillnad mellan honor och hanar, eller där skillnader i jaktuttaget mellan könen finns så skiljer det sig inte från andra jaktformer (A. Timmins, pers. komm., 2007; MDIFW, 2006*b*; Bischof m fl., i tryck). I Rumänien blev jägarnas selektivitet (ca. 93 % hanar) ett sådant stort problem att åteljakten förbjöds. Inga studier har utvärderat denna fråga, så hur mycket som beror på jägarnas selektivitet, björnarnas beteende eller andra faktorer är okänt. Mycket av debatten runt selektiviteten fokuseras runt huruvida jägarna kan urskilja de honor som har ungar, vilket är beroende på bl.a. om honorna tar med sig ungarna in till åteln. Även här går erfarenheterna isär. Vissa säger sig ha observerat honor som tar med sig ungar, andra menar att ungarna göms undan innan de besöker åteln för att äta (A. Timmins, pers. komm., 2007; K. Burguess, pers. komm., 2007; Y. Olofsson, pers. komm., 2007). Att ta med sig ungarna in till ett område som besöks av så många olika björnar som en åtelplats, innebär en stor risk för ungarna. Denna risk kan vara större under våren och tidig sommar, dels för att ungarna är små, men också för att risken för inomartspredation i form av sexuellt selekterad infanticid (SSI) tenderar att vara högre under denna tid på året (Ben-David m fl., 2004; Swenson m fl., 2001). SSI genomförs oftast av invandrande hanar (Swenson m fl., 2001), därför kan man förvänta sig att honor med ungars beteende runt en åtel kan skifta beroende på bl.a. dynamiken, tätheten och strukturen i den lokala björnpopulationen vid det tillfället.

När det gäller säkra skott, minskad risk för skadeskjutning och human avlivning av björnarna, så är det mycket möjligt att att åteljakten ger jägaren mer tid att vänta ut en god, ren skottvinkel, samt att det kan ske från ett kortare avstånd. Detta underlättar naturligtvis för en jägare att vänta in ”säkra” skottillfällen. Trots detta så ligger alltid beslutet om att ta ett skott hos jägaren; om ett säkert skott inte kan lossas, bör jägaren

heller inte fatta det beslutet, och detta gäller oavsett jaktform (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007).

Förvaltning och samhälle

Jakten är ofta ett viktigt verktyg som förvaltare kan använda för att kontrollera björnpopulationens antal och utbredning. Åteljakten är synnerligen användbart i områden där björnpopulationen är mycket produktiv och antalet behöver hållas nere, eller i områden där få jägare måste fylla ett relativt högt jaktuttag för att uppnå förvaltningsmålen. Detta beror på att jaktframgången med åtling är hög i jämförelse med andra jaktformer, i synnerhet i områden där tätt habitat försvårar björnjakten (ADF&G, 2007*b*; MDIFW, 2003; H. Hristienko, pers. komm., 2007). Denna fördel med åteljakten kan också hjälpa förvaltare att fördela jakttrycket mellan lättjagat och svårjagat habitat, för att få ett jämnare geografiskt jaktuttag, eller koncentrera det till områden där en högre avskjutning är nödvändigt (H. Hristienko, pers. komm., 2007).
Under förutsättning att jägare kan skilja på honor och hanar, samt även mellan adulta och subadulta björnar, så har förvaltare en mycket god möjlighet att styra jaktuttaget från år till år efter vad som anses vara nödvändigt. I Manitoba är t.ex. subadulta björnar ansvariga för majoriteten av problemen, och det är därför önskvärt att det är i huvudsak dessa som skjuts under jakten (vilket också görs, men detta kan däremot bero på björnarnas beteende snarare än jägarnas selektivitet) (H. Hristienko, pers. komm., 2007). Detta fungerar däremot enbart om jägarna följer förvaltarnas rekommendationer, vilket inte alltid är fallet. I Rumänien fortsatte det höga avskjutningen av björnhanar, trots att förvaltarna försökte höja det relativa uttaget av honor (O. Ionescu, pers. komm., 2007).

Inga av de stater eller länder som tillåter åteljakt, som tillfrågades och svarade, rapporterar problem som direkt kan härledas till åtling, men det finns ändå många studier som sammanbinder utfodring och problembjörnar (Herrero m fl., 2005; Wilson m fl., 2005; Herrero & Higgins, 2003; Swenson, 1999; Sandegren & Swenson, 1997). Detta är även förvaltarnas erfarenheter i dessa stater och länder. För att fastställa huruvida utfodring och åtling, i synnerhet reglerad åtling, kan jämställas när det gäller skapandet av problembjörnar så måste det utvärderas genom vetenskapligt baserade studier, eftersom de observationer som utgör förvaltares erfarenheter inte tar hänsyn till den relativa betydelsen som jakttryck, reproduktionstakt, habitatkvalitet och den sociala dynamiken hos lokala björnpopulationer kan ha. Hanteringen av en enda problembjörn kan innebära stora kostnader i fråga om tid och pengar, men av vikt är också skadan som tillfogas acceptansen av björn i de lokala samhällen som drabbas och även samhället i stort. Att få klarhet i sambandet mellan åtling, utfodring, habituering och skapandet av problembjörnar är viktigt för att kunna avgöra om de potentiella fördelarna med åteljakt och åtling uppväger de potentiellt negativa effekterna.
I Sverige har vi en björnjakt som tillåts för att förekomma att problem uppstår, och ett av syftena med jakten är att bibehålla skygghet för människan i björnpopulationen. Jakt kan eventuellt uppnå detta mål, men effekten kan försvinna där människorelaterad föda finns med i bilden (Swenson, 1999).
Klart är dock att förvaltare i områden som tillåter åtling tar åtlingens potential att skapa problem på allvar, och genomför det endast i hårt reglerade former. Det som framkommer mycket tydligt är att reglerad åtling innebär en oerhörd mängd administrativt arbete; åtelplatsansökningar ska behandlas, tillstånd utfärdas, valda

platser ska godkännas (eller inte), samt uppföljning genomföras för att kontrollera att föreskrifterna följs. Detta faller på förvaltarna, vilka ägnar mycket tid årligen bara på administrationen runt åteljakten (K. Burguess, pers. komm., 2007). Om områdets björnpopulation eller habitat inte är sådant att åteljakt är den enda möjliga jaktmetoden, kan man fråga sig om det är värt den tid och pengar som denna hårt reglerade form av åteljakt kräver. Alternativen kan då vara att tillåta åteljakt utan restriktioner; med mindre strikta restriktioner; eller inte alls, beroende på vad situationen kräver.

DISKUSSION – HUR SKULLE DETTA FUNGERA I SVERIGE?

Brunbjörnen i Sverige är en av de minst aggressiva björnpopulationerna i världen, och den svenska björnens skygghet är förmodligen en stor anledning till att det här förekommer så få allvarliga konflikter mellan människor och björn (Swenson m fl., 1999). Problembjörnar förekommer däremot, och oftast kan det härledas tillbaka till någon slags människorelaterad födokälla (t.ex. sopor, fiskrens, slaktavfall, kompost m.m.) (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007).

Som nämndes ovan så är åteljakten oftast hårt reglerad och kontrollerad i de områden som tillåter den, och få av dessa områdes förvaltare rapporterar om problem med björnar som kan relateras till åteljakt. Skulle åteljakten återinföras i Sverige, så bör förvaltarna utvärdera om den ska regleras på liknande sätt även här.

För att minska risken för habituering av björnar, nedskräpning och förorening av habitat och vattendrag, kunde restriktioner och föreskrifter i stil med de som finnes i övriga Europa och Nordamerika etableras. I många områden är åteljaktssäsongen begränsad i tid med krav om uppstädning och sanering efter avslutad säsong. Här är det viktigt att komma ihåg att det inte är endast själva åtelplatsen, utan också området runt åtelplatsen som behöver städas upp. Björnar tar gärna med sig föda och går undan med det – ibland upp till en kilometer (S. Brunberg, pers. komm., 2007). Detta kan också innebära att mer än en markägare påverkas av åtling, beroende på var åteln placeras (S. Brunberg, pers. komm., 2007). I vissa områden i världen där åteljakt är tillåten är också konflikterna mellan jägare, och mellan jägare och markägare, betydliga och ibland det främsta problemet med åteljakten (A. Timmins, pers. komm., 2007; K. Warnke, pers. komm., 2007).

Förvaltarna kunde förhindra att en alltför hög täthet av åtlar uppstår inom ett område genom att kräva att jägarna behöver ansöka om tillstånd och registrera åtelplatsernas koordinater med länstyrelserna (eller annan lämplig myndighet). Om åtling tillåts utan dessa restriktioner finns det risk att negativa effekter kan uppstå. Restriktioner gällande åtlars placering och uppstädning skulle också kunna tillgodose andra negativa effekter, som förorening och nedskräpning av åtelplatser och områden runtom. Dylika restriktioner kan däremot vara begränsade i sin förmåga att förhindra att domesticerade arter från vegetabiliskt åtelmaterial sprids – alternativt åtelmaterial, som pellets av den typen som används i Washington för stödutfodring av björnar (Nolte m fl., 2002) kan eventuellt övervägas för att ta hänsyn till denna potentiella effekt. Detta gäller förstås även annan åtling, för t.ex. turism eller fotografering, eftersom dessa åtlar sannolikt påverkar björnen på samma sätt som en jaktåtel (Dunkley & Cattet, 2003). Det är också viktigt att jaktåtling och fotoåtling behandlas lika i föreskrifter, inte enbart för att ge klara regler som underlättar för personer att följa dem, utan också för att förhindra personer att utnyttja de juridiska kryphål som kan uppstå annars. När förvaltare i två stater i USA ombads jämföra åtling för jakt och

åtling för andra syften (North Carolina (ingen åteljakt) och New Hampshire (åteljakt)) så menade de att de föredrog åteljakt framför åtling för turism/fotografering (M. Jones, pers. komm., 2007; A. Timmins, pers. komm., 2007). Ur deras synpunkt föredrog de att de björnar som vågade närma sig åtelplatser trots den mänskliga doft som ligger runtom platsen eliminerades från populationen. North Carolina tillåter också åtling av hjort, och enligt deras erfarenheter leder det bara till ett försvårande av upprätthållandet av jaktföreskrifterna och jaktlagarna gällande björn. För att vara riktigt säker på att problembjörnar elimineras från populationen, så bör egentligen alla björnar som besöker åtlarna skjutas (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007), men då försvinner en av de potentiellt positiva effekterna av åtling, d.v.s. selektiviteten. Hristienko påpekar dock att de björnar som inte skjuts under ett år och fortsätter att söka sig till åtlar, även löper större risk att skjutas året efter (pers. komm., 2007).
Frågan är om det finns möjlighet till samma selektivitet i Sverige som uppnås i andra länder, på grund av hur kvoteringen och jakten är strukturerad här. I USA har varje björnjägare ett tillstånd som låter dem jaga en eller flera björnar – har man väl fått det finns det ingen risk att kvoten uppfylls innan man har skjutit sin björn. Det finns därmed ingen annan press annat än att hinna skjuta sin björn innan säsongen är över. Hur detta skulle fungera i Sverige där ett mer ”först till kvarn” system med begränsad kvot existerar bör tas i beaktande. Om kvoten är nära att uppnås är det inte säkert att en björnjägare skulle ge upp tillfället att skjuta björnen som dyker upp vid åteln, även om en noggrann bedömning av storlek och eventuellt kön inte har gjorts. Denna potentiellt positiva effekt av åtling skulle då gå förlorad.

I Sverige bedrivs på jakten på ett annat sätt än i t.ex. USA, där jakten oftast ses som en sport. Kommersialiseringen av jakten som en del hävdar är möjligt i större utsträckning genom åteljakt, kan motverka den ökade tillgängligheten som andra förutser och istället utesluta de som inte har råd (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007). Om det ens är möjligt att kommersialisera björnjakten med hänsyn till den internationella och nationella lagstiftning som styr den, så bör var och en också fråga sig om kommersialisering är rätt riktning för den svenska jakten, oavsett om åtling tillåts eller ej (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007).
Något annat som är värt att ta i beaktning är Allemansrätten och människors möjlighet att gå vart de vill ute i den svenska naturen. Naturligtvis kan allmänheten påverkas av åtlar avsedda för björnar om åteljakten skulle tillåtas igen, men att vistas i marker där det förekommer björn är inte alltid riskfritt, vare sig åteljakt tillåts eller ej. Vad är risken att råka på björn som äter på resterna från urtagna älgar, älgar som har dött till följd av skadeskjutning eller för den delen naturliga kadaver – något som bevisligen är en av de främsta orsaken till allvarliga olyckstillbud mellan människor och oskadade björnar (Swenson m fl., 1996) Skulle en hårt reglerad åteljakt tillåtas skulle dessutom åtlarna vara kända och registrerade med en myndighet, vilket innebär att människor skulle kunna upplysas om åtlarnas generella placering under den tiden som de är uppe och aktiva. Skillnaden med åtlar och potentiella konflikter mellan björnar och allmänheten, gäller förstås huruvida någon skulle bli personligen ansvarig för situationer som uppstår vid jaktåtlar.

När det gäller sjukdomars spridning i Sverige, så är risken för smittspridning mellan björnar vid eventuella åtlar mycket liten. Dels kommer förmodligen inte björnarna att förekomma i sådana tätheter att det utgör någon större fara, dels är björnarna i Sverige väldigt friska och få sjukdomar finns att sprida (H. Uhlhorn, pers. komm., 2007). När det gäller användning av material annat än animaliska biprodukter, så kan andra arter

än björnar utnyttja åteln (Johnson, 2007), vilket kan ändra sjukdomsbilden – björn till andra arter och vice versa, samt även sjukdomsspridning inom och mellan andra arter. Eventuell åtling bör genomföras i samråd med SVA och andra instanser som besitter information om hälsotillståndet bland viltstammarna för att inte förvärra eventuella lokala vilthälsoproblem.

Björnpopulationen i Sverige är produktiv, men man kan inte hävda att åteljakten behövs för att kontrollera populationen. Björnjakten är en viktig komponent av förvaltningen av björn i Sverige, men jaktuttaget behöver inte effektiviseras för förvaltningens skull. Den aspekt av åteljakten som kan vara av nytta för förvaltningen är möjligheten att styra jaktuttaget mot specifika köns- eller åldersklasser, samt att fördela uttaget geografiskt enligt behov. Däremot står och faller denna aspekt med jägarnas vilja eller möjlighet att följa rekommendationerna eller direktiven som förvaltningen ger, vilket förvaltares erfarenheter har visat inte alltid är fallet. I Sverige har man även eftersträvat en relativt jämn könsfördelning i avskjutningen (med undantag av familjegrupper) på grund av utbredningen av SSI i den svenska björnpopulationen (Swenson m fl., 1997; Swenson m fl., 2001).
Ett av målen med att använda jakten som förvaltning i Sverige är att bibehålla skyggheten bland björnarna, och en genomgång av studier som genomförts har visat att detta kan vara möjligt så länge björnarna inte har tillgång till människorelaterad föda (Swenson, 1999) – frågan är dock om utfodring och åtling påverkar björnen på samma sätt eller ej.

SLUTSATSER – HAR ÅTELJAKTEN EN FRAMTID I SVERIGE?

Åteljakt på björn är ett mycket kontroversiellt ämne på många håll i världen, och det finns många uppfattningar om positiva och negativa effekter som resulterar från åtling. När man talar om potentiellt positiva eller negativa effekter av åtling och åteljakt så är det viktigt att man kommer ihåg att det trots allt inte är vetenskapligt fastställt att de positiva och negativa effekterna är hur verkligheten ser ut – det råder enorma kunskapsgap inom dessa områden. Att åsikterna och erfarenheterna skiljer sig så markant runtom i världen är också ett tecken på att effekterna påverkas av lokala faktorer (M. Jones, pers. komm., 2007). Därför bör man överväga att införskaffa bättre information om situationen i Sverige och inte enbart förlita sig på andra länders erfarenheter. Erfarenheterna i USA när det gäller åteljakt kommer uteslutande från svartbjörnar, vilket är en annan björnart med annat beteende. Den svenska brunbjörnen skiljer sig också från grizzly- och brunbjörnar i Nordamerika och till viss del också övriga Europa med sin skygghet och låga aggressivitet – det kan vara svårt att försöka förutse åteljaktens effekter utan bättre tillgänglig information om just beteendet bland svenska björnar. De studier som planeras inom ramen för Skandinaviska björnprojektet inom de närmaste åren har potentialen att inhämta relevant kunskap som kan informera debatten ytterligare. Åteljakt på björn har möjligheten att vara ett mycket effektivt verktyg för att minska risken för att skjuta individer som ingår i familjegrupper, samt att kunna strukturera jaktuttaget, men som har diskuterats ovan så kan detta bero på vilket sätt åteljakten genomförs. Vad som är rätt sätt för Sverige, svensk jakt och den svenska björnpopulationen är därför värt att undersökas vidare.

Vad som framgår från samtalen med förvaltare, är att administrationen runt åtling kan vara tidskrävande. För Sveriges del skulle en reglering av åteljakt i stil med det som finns i Nordamerika innebära en omställning av licensiering och strukturen runt den svenska björnjakten – om lagen ger stöd för sådana förändringar måste analyseras, eller så måste andra likvärdiga lösningar arbetas fram om denna modell skulle tillämpas. Som nämndes tidigare så är restriktioner i likhet med Nordamerika naturligtvis inte det enda sätt som åteljakt kan bedrivas, men ser man till de områden som åteljakten inte anses utgöra något större problem, så är den oftast också hårt reglerad. Om det skulle vara nödvändigt att minska potentiella björnrelaterade problem - enligt befintliga erfarenheter - så kan åtlars täthet, åtelperiodens längd och åteljaktens genomförande regleras. Detta skulle emellertid kunna innebära att inte alla som vill jaga vid åtel skulle ha möjlighet att göra det – huruvida myndigheterna har befogenhet att genomföra dessa restriktioner och om potentiella åteljaktsintresserade jägare är villiga att acceptera åteljakten på dessa premisser återstår att se (M. Kristoffersson, pers. komm., 2007).

Oavsett om åteljakt tillåts eller inte så bör man överväga att strömlinjeforma regelverken och föreskrifterna som reglerar relaterade områden, som åtling för turism och viltslaktavfallshantering. Som det är nu finns risken att man sänder dubbla budskap till jägarna och allmänheten – från ett biologiskt perspektiv och ur björnens synpunkt är en åtel en åtel och den har samma potential att påverka oavsett vilket användningsområde som avses. Att ange habitueringsrisken som anledning till förbud för åteljakt kan vara problematiskt om inte samma risk betonas för åtling för foto- och turismsyften. Risken finns att åteljaktsförbudet då kan ses som byråkratiskt och något som saknar trovärdighet i jägares och allmänhetens ögon. Det ökar också risken att kryphål utnyttjas.

Frågan om åteljakten har en framtid i Sverige är beroende på en noggrann övervägning av åteljaktens positiva och negativa sidor, även om dessa positiva och negativa sidor i många fall kan uppfattas som spekulativa i nuläget. I slutänden handlar det om att väga de biologiska, sociala och ekonomiska faktorerna mot varandra; vad som är rätt i ett område behöver inte vara rätt i ett annat och därför bör tillbörlig information eventuellt införskaffas för att ett väl avvägt beslut ska kunna fattas.

När det gäller hur björnar påverkas bör man nog ta det säkra före det osäkra, vilket kan innebära att man väntar med att eventuellt tillåta åteljakt tills bättre information finns tillgängligt – de negativa konsekvenserna av att underskatta åtlingens förmåga att skapa problembjörnar kan vara betydliga, både för människors säkerhet och i längden även den allmänna acceptansen för björn.

KÄLLFÖRTECKNING - LITTERATUR

ADF&G (2007*a*). ”Alaska’s bears” (WWW).
http://www.wildlife.alaska.gov/index.cfm?adfg=bears.main 2007/07/25

ADF&G (2007*b*). “Bear baiting FAQs” (WWW).
http://www.wildlife.alaska.gov/index.cfm?adfg=bearhunt.baitingfaqs 2007/07/25

ADF&G (2007*c*). “Bear range” (WWW).
http://www.wildlife.alaska.gov/gis/maps/rangemaps/bears.gif 2007/07/25

ADF&G (2007*d*). “Black bear hunters: be selective” (WWW).
http://www.wildlife.alaska.gov/index.cfm?adfg=bearhunt.selecting 2007/07/25

ADF&G (2007*e*). “Hunting Black and Brown/Grizzly Bears” (WWW).
http://wildlife.alaska.gov/index.cfm?adfg=bearhunt.black_brown 2007/07/25

ADF&G (2007*f*). “Hunting black bear over bait” (WWW).
http://www.wildlife.alaska.gov/index.cfm?adfg=bearhunt.bearbait 2007/07/25

ADF&G (2007*g*). “Hunting regulations 2007-08” (WWW).
http://www.wildlife.alaska.gov/regulations/pdfs/regulations_complete.pdf 2007/06/23

AGFC (2006). “Arkansas Hunting Guidebook 2006-2007” (WWW).
http://www.agfc.com/pdfs/guidebooks/06-07_guidebook.pdf 2007/03/22

AGFC (2007). “Hunting: bear” (WWW).
http://www.agfc.com/hunting/bear.aspx 2007/07/25

Alaska, State of (2007). “Petition status report” (WWW).
http://ltgov.state.ak.us/elections/petitions/status.php 2007/07/25

Alberta Grizzly Bear Recovery Team (2005). *Draft Alberta grizzly bear recovery plan.* Alberta Sustainable Resource Development, Fish and Wildlife Division, Alberta Species at Risk Recovery Plan No. x. Edmonton, AB. xx pp.
(http://www.srd.gov.ab.ca/fishwildlife/wildlifeinalberta/grizzlybearmanagement/pdf/GrizzlyRecoveryPlanFeb052.pdf)

Alberta Outdoorsmen (2007). ”Alberta Guide to Hunting Regulations” (WWW).
http://www.albertaoutdoorsmen.org/huntingregs/ 2007/03/25

Apker, J. (n/d). “Black bear ecological and behavioural considerations for policy development.” Kopia erhållen från författaren/Copy courtesy of author.

AZGFD (2007*a*). ”2007-08 Arizona Hunting and Trapping Regulations” (WWW).
http://www.azgfd.gov/pdfs/h_f/regulations/07-08/07-08.pdf 2007/06/21

AZGFD (2007*b*). “Arizona black bear hunt – hunt history” (WWW).
http://www.azgfd.gov/h_f/game_bear.shtml 2007/03/22

Ben-David, M., K. Titus och L. R. Beier (2004). ”Consumption of salmon by Alaskan brown bears: a trade-off between nutritional requirements and the risk of infanticide?” *Oecologia* 138(3): 465-474.

Bischof, R., R. Fujita, A. Zedrosser, A. Söderberg och J. E. Swenson (i tryck). ”Hunting patterns, the ban on baiting, and harvest demographics of brown bears in Sweden.” *The Journal of Wildlife Management* (i tryck).

CDFG (2007*a*). “Bear Management Program – Management and Harvest” (WWW). http://www.dfg.ca.gov/hunting/bear/mgmtharv.html 2007/03/22

CDFG (2007*b*). “Bear Management Program - Population” (WWW). http://www.dfg.ca.gov/hunting/bear/population.html 2007/03/22

CDFG (2007*c*). “Bear Management Program – Regulations” (WWW). http://www.dfg.ca.gov/hunting/bear/bearregs.html 2007/03/22

CDFG (2007*d*). “California Hunting Digest Big Game” (WWW). http://www.dfg.ca.gov/licensing/pdffiles/2007%20Hunting%20Digest%20-%20Big%20Game.pdf 2007/07/26

CDOW (2007*a*). “Black bears at a glance” (WWW). http://wildlife.state.co.us/WildlifeSpecies/LivingWithWildlife/Mammals/BearCountry2.htm 2007/07/25

CDOW (2007*b*). “Operation Game Thief” (WWW). http://wildlife.state.co.us/RulesRegs/LawEnforcement/OperationGameThief/ 2007/07/25

CDOW (2007*c*). “Regulations” (WWW). http://wildlife.state.co.us/RulesRegs/Regulations/ 2007/07/25

Committee for the elaboration of The Brown Bear Management Plan for The Republic of Croatia (2005). *The Brown Bear Management Plan for the Republic of Croatia.* Grafokonfeks M-4: Velika Gorica. ISBN: 953-6718-14-6

Cove Bear (2007). ”Black bear facts, maps & research” (WWW). http://www.covebear.com/BlackBearFactsAndResearch.htm 2007/09/05

Danilov, P.I. (2005). *Game animals of Karelia: Ecology resources, management, protection.* Nauka: Moskva, Ryssland.

Domashlinets, V. (2006). *Analysis of the nature conservation legislation of the Russian Federation versus provisions of the Convention of European Wildlife and Natural Habitats (the Bern Convention).* Council of Europe: T-PVS/Inf (2006) 20. (http://www.lcie.org/Docs/COE/Breitenmoser%20COE%20Mavrova%20BLx%20workshop.pdf)

Dunkley, L., och M.R.L. Cattet (2003). *A Comprehensive Review of the Ecological and Human Social Effects of Artificial Feeding and Baiting of Wildlife*. Internet Center for Wildlife Damage Management/Canadian Cooperative Wildlife Health Centre. University of Nebraska: Lincoln. (http://digitalcommons.unl.edu/icwdmccwhcnews/21)

Environment Canada (2000). "Grizzly Bear: plains population" (WWW). http://www.speciesatrisk.gc.ca/search/SearchDetail_e.cfm?SpeciesID=139 2007/06/24

Fersterer, P., D. L. Nolte, G. J. Ziegltrum och H. Gossow (2001). "Effect of feeding stations on the home ranges of American black bears in western Washington." *Ursus* 12:51-54.

GBOP (2007). "Grizzly bears in the USA and North Cascades: Past and present" (WWW). http://www.bearinfo.org/gbusa.htm 2007/03/27

GDNR (2003). "Where bears belong: black bears in Georgia" (WWW). http://georgiawildlife.dnr.state.ga.us/content/displaycontent.asp?txtDocument=237&txtPage=1 2007/07/25

Gore, M. (2003). *Black bears: a situation analysis on baiting and hounding in the United States with relevance for Maine*. Maine Environmental Policy Institute: Hallowell, Maine, USA. (http://www.fw.msu.edu/people/riley/Meredith/Gorebearreport.pdf)

Gray, R. M., M. R. Vaughan och S. L. McMullin (2004). "Feeding wild America black bears in Virginia: a survey of Virginia bear hunters, 1998-99." *Ursus* 15(2):188-196.

Gunther, K. A., M. A. Haroldson, K. Frey, S. L. Cain, J. Copeland och C. C. Schwartz (2004). "Grizzly bear-human conflicts in the Greater Yellowstone ecosystem, 1992-2000." *Ursus* 15(1):10-22.

GWRD (2006). "Black bear fact sheet" (WWW). http://georgiawildlife.dnr.state.ga.us/assets/documents/Bear%20Fact%20Sheet%206-06.pdf 2007/07/25

GWRD (2007) "Hunting regulations and seasons" (WWW). http://www.georgiawildlife.com/Assets/Documents/Hunting_Regulations/Popular_Guide_2007.pdf 2007/07/25

Herrero, S. och A. Higgins (2003). "Human injuries inflicted by bears in Alberta: 1960-98." *Ursus* 14: 44-54.

Herrero, S., T. Smith, T. D. DeBruyn, K. Gunther och C. A. Matt (2005). "From the field: brown bear habituation to people – safety, risks, and benefits." *Wildlife Society Bulletin* 33(1):362-373.

Hilderbrand, G. V., S. G. Jenkins, C. C. Schwartz, T. A. Hanley och C. T. Robbins (1999*a*). "Effect of seasonal differences in dietary meat intake on changes in body mass and composition in wild and captive brown bears." *Canadian Journal of Zoology* 77: 1623-1630.

Hilderbrand, G. V., C. C. Schwartz, C. T. Robbins, M. E. Jacoby, T. A. Hanley, S. M. Arthur och C. Servheen (1999*b*). "The importance of meat, particularly salmon, to body size, population productivity, and conservation of North American brown bears." *Canadian Journal of Zoology* 77:132-138.

Hristienko, H. och J. E. McDonald Jr. (2007)."Going into the 21st Century: a perspective on trends and controversies in the management of the American black bear." *Ursus* 18(1):72-88.

Huber, D (2006). "Supplemental feeding of bears: positive and negative effects." Power point presentation, Oviedo, 2006/03/24.

Idaho's Yellowstone Grizzly Bear Delisting Advisory Team (2002). *State of Idaho Grizzly Bear Management Plan to accompany HCR 62*. (WWW). http://fishandgame.idaho.gov/cms/wildlife/plans/grizzly_plan.pdf 2007/07/25

IDFG (2007*a*). "Black bear harvest" (WWW). http://fishandgame.idaho.gov/cms/hunt/bear/genharv.cfm 2007/07/25

IDFG (2007*b*). "Idaho Big Game Regulations 2007" (WWW). http://fishandgame.idaho.gov/cms/hunt/rules/bg/07_biggame.pdf 2007/07/25

Jackson, L. (2006). "Letter to the council" (WWW). http://www.nj.gov/dep/fgw/pdf/2006/letter_to_council.pdf 2007/06/20

Johnson, M. L. (2007). *Bait Use by Black Bears (*Ursus americanus*) in Northeastern Wisconsin: Applications of GPS Telemetry GIS and Remote Photography*. MSc Thesis, University of Wisconsin-Green Bay.

Kastelič, J (2006). "Background information on the brown bear management in Slovenia in 2006." Slovenian Ministry of the Environment and Spatial Planning; Ljubljana, Slovenien.

Knapp, A. (2006). *Bear necessities: An Analysis of Brown Bear Management and Trade in Selected Range States and the European Union's Role in the Trophy Trade*. TRAFFIC, Europe. ISBN: 2-9600505-2-5 (http://www.traffic.org/news/Bear.pdf)

Kojola, I, V. Hallikainen, T. Nygren, M. Pesonen och V. Ruusila (2006). "Recent trends and harvest in Finland's brown bear population." *Ursus* 17(2):159-164.

Linnell, J. D. C., D. Steuer, J. Odden, P. Kaczensky och J. E. Swenson (2002). *European Brown Bear Compendium*. Safari Club International Foundation, Wildlife Conservation Issues – Technical Series: Series Number 004A.

Loker, C. A. och D. J. Decker (1995). ”Colorado black bear hunting referendum: what was behind the vote?” *Wildlife Society Bulletin* 23(3):370-376.

Lõhmus, Asko (compiler) (2001). *Status of Large Carnivore Conservation in the Baltic States: Large Carnivore Control and Management Plan for Estonia, 2002 – 2011*. T-PVS (2001) 73 addendum 3.

Manitoba Department of Natural Resources (2007). ”Big game hunting: black bear hunting” (WWW). http://www.gov.mb.ca/conservation/wildlife/hunting/biggame/blbear/index.html 2007/03/25

MAPDR/MMGA (n/d). *Management and Action Plan for the Bear Population in Romania*.

McLellan, B. och V. Banci (1999). ”Status and management of the brown bear in Canada”, i C. Servheen, S. Herrero och B. Peyton (compilers). *Bears: Status Survey and Conservation Action Plan*, IUCN/SSC bear and polar bear specialist groups: IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, pp. 46-50. ISBN: 2-8317-0462-6.

MDIFW (2003). “Maine Bear Hunting Referendum Position Statement” (WWW). http://www.maineguides.org/referendum/ifw_background.shtml 2007/06/20

MDIFW (2006*a*). “2006 State of Maine Hunting & Trapping Laws and Rules” (WWW). http://www.maine.gov/ifw/hunttrap/hunt_traplaws.htm#bearhunting 2007/06/20

MDIFW (2006*b*). ”MDIFW Wildlife Division Research & Management Report 2006” (WWW). http://www.maine.gov/ifw/wildlife/wildlifereport06.pdf 2007/06/20

MDIFW (2007). “Maine Hunting Seasons” (WWW). http://www.maine.gov/ifw/hunttrap/2007huntseasondates.htm 2007/06/20

MDNR (2006*a*). “Bear Hunting Regulations 2006” (WWW). http://www.dnr.state.md.us/wildlife/bbregs.asp 2007/03/23

MDNR (2006*b*). “Commonly Asked Questions – The Black Bear” (WWW). http://www.dnr.state.md.us/wildlife/bbfaq.asp 2007/06/20

MDNR (2007). “Maryland Guide To Hunting and Trapping 2007- 2008: Forest Game” (WWW). http://www.dnr.state.md.us/huntersguide/forest.asp#bear 2007/06/20

MDFW (2005). “Hunting of Black Bear” (WWW). http://www.mass.gov/dfwele/dfw/regulations/plain_language/hunting_bear.htm 2007/06/20

MDFW (2007). “Black Bear Hunting” (WWW). http://www.mass.gov/dfwele/drw_black_bear.htm#Hunting 2007/03/27

MFWP (2006). *Grizzly Bear Management Plan for Western Montana: Final Programmatic Environmental Impact Statement 2006 – 2016*. (WWW). http://fwp.mt.gov/wildthings/tande/grizzlymgmtplan.html 2007/06/21

MFWP (2007*a*). "2007 Black Bear - Montana Hunting Regulations" (WWW). http://fwp.mt.gov/content/getItem.aspx?id=26632 2007/03/27

MFWP (2007*b*). "2007 Hunting Seasons" (WWW). http://fwp.mt.gov/hunting/seasons/default.html 2007/06/21

MFWP (2007*c*). "2007 Montana Resident License and Permit Information" (WWW). http://fwp.mt.gov/hunting/licenses/residents.html 2007/06/21

MiDNR (2004). "Michigan Black Bear Facts" (WWW). http://www.michigan.gov/dnr/0,1607,7-153-10363_10856_10890-105034--,00.html 2007/06/20

MiDNR (2006). "Bear Guide 2006" (WWW). http://www.michigandnr.com/publications/pdfs/huntingwildlifehabitat/guides/06BearGuide.pdf 2007/03/27

MiDNR (2007). "General, Baiting and Dog Rules" (WWW). http://www.michigan.gov/dnr/0,1607,7-153-10363_10856_10890-26045--,00.html#baiting 2007/03/23

Miller, S. D. och J. Schoen (1999). "Status and management of the brown bear in Alaska", i C. Servheen, S. Herrero och B. Peyton (compilers). *Bears: Status Survey and Conservation Action Plan*, IUCN/SSC bear and polar bear specialist groups: IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, pp. 40-46. ISBN: 2-8317-0462-6.

Miller, S., J. Schoen, C. Schwartz och J. Faro (2007). "Brown (grizzly) management in Alaska: Perspectives from four retired Alaska Fish & Game Department biologists." Power Point Presentation (WWW). http://www.mhfj.org/AKBearManagement.pdf 2007/10/10

MnDNR (2006). "Bear hunt 2007" (WWW). http://www.dnr.state.mn.us/hunting/bear/hunt2007.html 2007/03/23

MnDNR (2007*a*). "Bear Hunt 2007" (WWW). http://www.dnr.state.mn.us/hunting/bear/hunt2007.html 2007/06/21

MnDNR (2007*b*). "Bear Hunting" (WWW). http://www.dnr.state.mn.us/hunting/bear/index.html 2007/06/21

MnDNR (2007*c*). "Black Bear (*Ursus americanus*)" (WWW). http://www.dnr.state.mn.us/snapshots/mammals/blackbear.html 2007/06/21

Moody, D. S., D. Hammer, M. Bruscino, D. Bjornlie, R. Grogan och Brian Debolt (2002/2005). *Wyoming Grizzly Bear Management Plan* (WWW). http://gf.state.wy.us/downloads/pdf/GBearManagementPlanAmendedJuly2005.pdf 2007/06/23

National Geographic (2007). ”All about bears” (WWW). http://magma.nationalgeographic.com/ngm/wildcamgrizzlies/about_bears.html 2007/06/21

Naturvårdsverket (2007). ”Beslut om skyddsjakt på björn 2007” (WWW). http://www.naturvardsverket.se/upload/04_arbete_med_naturvard/bjorn/Beslut_om_björnjakt_2007.pdf 2007/06/20

NHFGD (2006). ”New Hampshire Hunting Digest September 2006 – August 2007” (WWW). http://wildlife.state.nh.us/Hunting/Hunting_PDFs/Hunting_Digest_2006_07.pdf 2007/06/21

NCWRC (2007*a*). “Hunting regulations & information – Manner of taking” (WWW). http://www.ncwildlife.org/pg02_Regs/pg2a1.pdf 2007/06/22

NCWRC (2007*b*). “North Carolina Black Bears” (WWW). http://www.ncwildlife.org/fs_index_07_conservation.htm 2007/06/22

Nevin, O. T. and B. K. Gilbert (2005*a*). “Measuring the cost of risk avoidance in brown bears: further evidence of positive impacts of ecotourism.” *Biological Conservation* 123: 453-460.

Nevin, O. T. and B. K. Gilbert (2005*b*). “Perceived risk, displacement and refuging in brow bears: positive impacts pf ecotourism?” *Biological Conservation* 121: 611-622.

New Brunswick Department of Natural Resources (2006). ”Hunt & Trap” (WWW). http://www.gnb.ca/0078/publications/HuntTrap-e.pdf#pagemode=bookmarks 2007/03/25

NJDFW (2006). ”Questions and answers about NJ’s black bears” (WWW). http://www.state.nj.us/dep/fgw/bearq&a.htm 2007/03/24

Newfoundland and Labrador Department of Environment and Conservation (2007). ”Hunting and Trapping Guide 2007-08” (WWW). http://www.env.gov.nl.ca/env/wildlife/HuntingGuide%20Apr2.pdf 2007/06/20

NMDGF (2007). ”Big Game Regulations” (WWW). http://www.wildlife.state.nm.us/publications/documents/rib/2007/big_game_rib.pdf 24/03/07

Nolte, D. L., T. J. Veenendaal, S. T. Partridge, C. T. Robbins, G. J. Ziegltrum och P. Fersterer (2002). ”Bear response to supplemental feed offered to reduce tree peeling.” In: Timm, R. M. and R. H. Schmidt, (Eds.) *Proceedings of the 20th Vertebrate Pest Conference*, pp. 330-339. University of California: Davis, Kalifornien, USA.

Nordmark, M. (2007). *Projekt rovdjursturism: turism kring de fyra stora rovdjuren – med fokus på björn.* Naturvårdsverket ISBN: 91-620-5686-5.
Nova Scotia Government (2007*a*). "Nova Scotia Bear Harvesting Regulations (Wildlife Act Subsection 113(1) (1989))" (WWW). http://www.gov.ns.ca/just/regulations/regs/wibear.htm 2007/03/23

Nova Scotia Government (2007*b*). "Firearm and Bow Regulations (Wildlife Act Section 113 (1989))" (WWW). http://www.gov.ns.ca/just/regulations/regs/wifire.htm 2007/03/23

NYSDEC (2006). "Big Game Hunting Regulations 2006" (WWW). http://www.dec.ny.gov/docs/wildlife_pdf/bggame06.pdf 2007/03/27

NYSDEC (2007). "Black Bear" (WWW). http://www.dec.ny.gov/animals/6960.html 2007/06/22

ODFW (2006) "2007 Oregon Big Game Regulations" (WWW). http://www.dfw.state.or.us/OFWbiggamerevised12-20-06%20(2).pdf 2007/03/27

ODFW (2007*a*). "2007 Oregon Big Game Regulations" (WWW). http://www.dfw.state.or.us/resources/hunting/big_game/regulations/reg_book.pdf 2007/06/22

ODFW (2007*b*). "Living with wildlife: black bears" (WWW). http://www.dfw.state.or.us/wildlife/living_with/ 2007/06/22

Ontario Ministry of Natural Resources (2007). "Hunting regulations 2007-2008: Black bear" (WWW). http://publicdocs.mnr.gov.on.ca/View.asp?Document_ID=10692&Attachment_ID=20515 2007/06/20

Organ, J. F., R. M. Muth, J. E. Dizard, S. J. Williamson och T. A. Decker (1998). "Fair chase and humane treatment: Balancing the ethics of hunting and trapping". *Transcripts of North American Wildlife and Natural Resources Conference* 63:528-543

PGC (2007*a*). "Pennsylvania black bear – Laws and regulations" (WWW). http://www.pgc.state.pa.us/pgc/cwp/view.asp?a=473&q=151721 24/03/07

PGC (2007*b*). "Pennsylvania wildlife notes – Black bear" (WWW). http://www.pgc.state.pa.us/pgc/cwp/view.asp?a=458&q=150412 2007/06/22

Québec Ministry of Natural Resources (2006). "Sport hunting in Québec 2006 – 2008" (WWW). http://www.mrnf.gouv.qc.ca/english/publications/online/wildlife/hunting-regulations/printed/sporthunting-2006-2008.pdf 2007/03/26

Rigg, R. och M. Adameč (2006). *Status, Ecology and Management of the Brown Bear (*Ursus arctos*)* in *Slovakia.* Slovak Wildlife Society, Liptovský Hrádok, Slovakien.

Robbins, C.T., C.C. Schwartz and L. A. Felicetti (2004). “Nutritional ecology of ursids: a review of newer methods and management implications.” *Ursus* 15: 161-171.

Sahlén, V. (2006). *Female brown bear Ursus arctos use of an anthropogenic food source: a study from south-central Sweden*. M.Sc. Thesis, University College London: London, UK.

Sandegren, F. och J. Swenson (1997). ”Det skandinaviska björnprojektet”. I *Rovviltforvaltning: problemer og utfordringer*, pp. 76-81. Nordisk Jägersamvirke, Rapport Nr. 4 (1997).

Saskatchewan Environment (2007). ”2007 Saskatchewan Hunters’ and Trappers’ Guide” (WWW). http://www.environment.gov.sk.ca/Default.aspx?DN=7eb1c31a-8bd7-45b1-8b59-34cf2d032c76 2007/06/20

SCDNR (2006). ”Hunting rules & regulations” (WWW). http://www.dnr.sc.gov/regs/pdf/huntingrules.pdf 25/03/07

Servheen, C. (1999). ”Status and management of the grizzly bear in the lower 48 United States”, i C. Servheen, S. Herrero och B. Peyton (compilers). *Bears: Status Survey and Conservation Action Plan*, IUCN/SSC bear and polar bear specialist groups: IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK, pp. 50-54. ISBN: 2-8317-0462-6.

Smith, T. S., S. Herrero och T. D. DeBruyn (2005). ”Alaskan brown bears, humans and habituation.” *Ursus* 16(1):1-10.

Still, Jr., H. R., S. W. Stokes, Sr., G. M. Peters och M. S. Garner (2006). “Cooperative Black Bear Management Enhancement Activities of the South Carolina Department of Natural Resources” (Abstract) (WWW). http://www.dnr.sc.gov/wildlife/bear/abstract.html 22/06/07

Støen, O. G., A. Zedrosser, S. Saebo, J. E. Swenson (2006). ”Inversely density-dependent dispersal in brown bears *Ursus arctos.*” *Oecologia* 148 (2):356-364.

SVA (2007). “Skicka in hjortdjur” (WWW). http://www.sva.se/sv/navigera/Djurhalsa/Vilda-djur/Skicka-in-hjortdjur/ 2007/09/10

Swenson, J. E. (1999). ”Does hunting affect the behavior of brown bears in Eurasia?” *Ursus* 11:157-162.

Swenson, J. E., M. Adamič, D. Huber och S. Stokke (2007). ”Brown bear body mass and growth in northern and southern Europe.” *Oecologia* 153:37-47.

Swenson, J. E., R. Fujita, A. Zedrosser och A. Söderberg (2005). *The Use of Hunting Methods for Brown Bear Hunting in Sweden and the Effect of the Ban on Baiting*. Rapport från Skandinaviska Björnprojektet till Naturvårdsverket.

Swenson, J. E., N. Gerstl, B. Dahle och A. Zedrosser (2000). *Action Plan for the conservation of the Brown Bear (*Ursus arctos*) in Europe*. Nature and Environment, No. 114. Council of Europe Publishing.

Swenson, J. E., F. Sandegren, S. Brunberg och P. Segerström (2001). "Factors associated with loss of brown bear cubs in Sweden." *Ursus* 12: 9-80.

Swenson, J. E., F. Sandegren, M. Heim, S. Brunberg, O. J. Sørensen, A. Söderberg, A. Bjärvall, R. Franzén, S. Wikan, P. Wabakken och K. Overskaug (1996). *Er den skandinaviske bjørnen farlig?* Norwegian Inst. Nature Res., Oppdragsmelding 404.

Swenson, J. E., F. Sandegren, A. Söderberg, A. Bjärvall, R. Franzén och P. Wabakken (1997). "Infanticide caused by hunting of male bears." *Nature* 386: 450-451.

Swenson, J. E., F. Sandegren, A. Söderberg, M. Heim, O. J. Sørensen, A. Bjärvall, R. Franzén, S. Wikan och P. Wabakken (1999). "Interactions between brown bears and humans in Scandinavia." *Biosphere Conservation* 2(1): 1-9.

Ternent, M. A. (2005). *Management plan for black bear in Pennsylvania 2005 - 2015*. Bureau of Wildlife Management: Harrisburg, Pennsylvania, USA. (http://www.pgc.state.pa.us/pgc/lib/pgc/blackbear/pdf/bear_plan.pdf)

Timmins, A. (2006). "2006 Season Outlook" (WWW). http://wildlife.state.nh.us/Hunting/Hunt_species/hunt_bear.htm 2007/03/24

TWRA (2006). "2006 Tennessee hunting & trapping guide" (WWW). http://state.tn.us/twra/06huntguide.pdf 2007/03/24

TWRA (2007). "Black bear bait station surveys" (WWW). http://www.twraregion4.org/TWRAHunting/TWRABearSurveys.htm 2007/10/04

UDWR (2006). "Black bear program background" (WWW). http://www.wildlife.utah.gov/bear/bear_info.php 2007/06/22

UDWR (2007). "Utah black bear proclamation 2007" (WWW). http://www.wildlife.utah.gov/proclamations/2007_bear/2007_black_bear.pdf 2007/03/24

Utah Black Bear Discussion Group (2000). *Utah Black Bear Management Plan*. Utah Division of Wildlife Resources: Salt Lake City, Utah, USA. (http://wildlife.utah.gov/bear/pdf/00bearplan.pdf)

VDGIF (2002). *Virginia Black Bear Management Plan (2001 – 2010)*. (WWW). http://www.dgif.virginia.gov/wildlife/bear/blackbearmanagementplan.pdf 2007/06/23

VDGIF (2006). "Hunting & Trapping in Virginia: July 2006 – June 2007 regulations and information" (WWW). http://www.dgif.virginia.gov/downloads/0607huntingregulations.pdf 2007/03/25

VFWD (2007). ”2007 Vermont Digest: Hunting, fishing and trapping laws” (WWW). http://www.vtfishandwildlife.com/lawsdigest.cfm 2007/06/22

WDFW (2007*a*). ”Black bears: introduction” (WWW). http://wdfw.wa.gov/wlm/game/blkbear/blkbear2.htm 2007/06/23

WDFW (2007*b*). “Washington Big Game Hunting Rules 2007” (WWW). http://www.wdfw.wa.gov/wlm/game/hunter/huntregs2007.pdf 2007/05/26

WGFD (2007). ”Chapter 3: Black bear hunting seasons” (WWW). http://gf.state.wy.us/admin/regulations/chapter3/ch3.htm 2007/03/25

WiDNR (2004). “Order of the state of Wisconsin Natural Resources Board repealing, renumbering, amending, and creating rules” (WWW). http://dnr.wi.gov/org/land/wildlife/rules.pdf 2007/06/20

WiDNR (2006). “Baiting and feeding regulations” (WWW). http://dnr.wi.gov/org/land/wildlife/bait.htm 2007/03/27

WiDNR (2007*a*). “2007 Wisconsin bear hunting regulations” (WWW). http://www.dnr.state.wi.us/org/land/wildlife/regs/07BearRegs.pdf 2007/06/21

WiDNR (2007*b*). “Black bear population and distribution” (WWW). http://www.dnr.state.wi.us/org/land/wildlife/hunt/bear/popndist.htm 2007/06/21

Wielgus, R. B. and F. L. Bunnell (1995). “Test of hypotheses for sexual segregation in grizzly bears.” *Journal of Wildlife Management* 59: 552-560.

Willey, C. H. (n/d). *The Vermont Black Bear* (WWW). http://www.vtfishandwildlife.com/books.cfm?libbase_=Vermont_Black_Bear&CFID=5057&CFTOKEN=ec754a8508d03413-8819A63C-906D-2D3F-745814CC69AC8B4C&jsessionid=72308112b79a6258252a 2007/06/23

Williams, T. (2005). “Bad News Bear Hunters”. *Audubon* September 2005 (WWW). www.audubonmagazine.org/incite/incite0509.html 28/05/2007

Williamson, D. F. (2002). *In the Black: Status, Management, And Trade of the American Black Bear (*Ursus arctos*) In North America*. TRAFFIC North America. Washington D.C.: World Wildlife Fund

Wilson, S. M., M. J. Madel, D. J. Mattson, J. M. Graham, J. A. Burchfield och J. M. Belsky (2005). “Natural landscape features, human-related attractants and conflict hotspots: a patial analysis of human-grizzly bear conflicts.” *Ursus* 16(1):117-129.

WVDNR (2006). ”West Virginia Hunting and Trapping July 2006- June 2007: Regulations Summary” (WWW). http://www.wv.gov/offsite.aspx?u=http://www.wvdnr.gov/Hunting/Hunting.shtm 2007/03/25

KÄLLFÖRTECKNING – PERSONLIG KOMMUNIKATION

Jerry Apker. Bear Biologist/ Wildlife Manager, Colorado Department of Wildlife. Colorado, USA. 2007/05/04.

David Bostick. Wildlife Biologist – Bear/Furbearer Specialist, Michigan Department of Natural Resources. Michigan, USA. 2007/05/04.

Sven Brunberg. Fält- och ekonomiskt ansvarig, Skandinaviska Björnprojektet. Orsa, Sverige. 2007 – flertal tillfällen.

Kelcey Burguess. Principal Biologist/Black Bear Project Leader, New Jersey Division of Fish and Wildlife. New Jersey, USA. 2007/05/31.

Arnold Dood. Endangered Species Biologist, Montana Fish, Wildlife and Parks. Montana, USA. 2007/05/03.

Rick Eastridge. Bear Program Coordinator, Arkansas Game and Fish Commission. Arkansas, USA. 2007/06/11.

Dave Garshelis. Bear Project Leader, Minnesota Department of Natural Resources. Minnesota, USA. 2007/05/05.

Adam Hammond. Wildlife Biologist, Georgia Wildlife Resources Division. Georgia, USA. 2007/05/21.

Hans "Knuts-Hans" Hansson. Rättvik, Dalarna. 2007/05/17.

Hank Hristienko. Black Bear Programs Manager, Manitoba Department of Conservation. Manitoba, Kanada. 2007/06/27.

Djuro Huber. Faculty of Veterinary Medicin of the University of Zagreb, Department of Biology. Kroatien. 2007/05/05.

Ovidiu Ionescu. Biologist, Forest & Wildlife Research Institute. Rumänien. 2007/04/24.

Mark Jones. Black Bear Biologist, North Carolina Wildlife Resources Commission. North Carolina, USA. 2007/05/03.

Marko Jonozovič. Head of Wildlife and Hunting Department, Slovenia Forest Service. Slovenien. 2007/05/07.

Janez Kastelič. Slovenia Ministry of Environment and Spatial Planning. Slovenien. 2007/05/07.

Jonas Kindberg. SLU. Umeå, Sverige. 2007/05/08.

Magnus Kristoffersson. Naturvårdshandläggare Rovdjursfrågor, Jämtlands Länstyrelse. Jämtland, Sverige. 2007/07/03.

Donald Martorello. Carnivore, Furbearer & Special Species Section Manager, Washington Department of Fish and Wildlife. Washington, USA. 2007/05/15.

Anthony Nette. Manager Wildlife Resources, Nova Scotia Department of Natural Resources Wildlife Division. Nova Scotia, Kanada. 2007/04/30.

Yngve Olofsson. Uppsala, Sverige. 2007/05/16

Robin Rigg. Slovak Wildlife Society. Slovakien. 2007/07/10.

Christopher Ryan. Black Bear Project Leader, West Virginia Department of Natural Resources. West Virgina, USA. 2007/05/18.

Derrell Shipes. Chief of Wildlife Statewide Projects, Research & Survey, Wildlife & Freshwater Fisheries Division, South Carolina Department of Natural Resources. South Carolina, USA. 2007/05/01.

Harry Spiker. Black Bear Project Leader, Maryland Department of Natural Resources. Maryland, USA. 2007/05/03.

Jon Swenson. Vetenskapligt ansvarig och ledare, Skandinaviska Björnprojektet. Orsa, Sverige. 2007 – flertal tillfällen.

Andrew Timmins. Bear Project Leader, New Hampshire Fish and Game Department. New Hampshire, USA. 2007/05/07.

Henrik Uhlhorn. Biträdande Statsveterinär, Statens Veterinärmedicinska Anstalt. Uppsala, Sverige. 2007/05/03 och 2007/09/24.

Doug Updike. Staff Environmental Scientist, California Department of Fish and Game. Kalifornien, USA. 2007/05/03

Harri Valdmann. Department of Integrative Zoology, University of Tartu. Tartu, Estland. 2007/04/20

Keith Warnke. Staff Specialist (Deer & Bear Ecology), Wisconsin Department of Natural Resources. Wisconsin, USA. 2007/05/10

APPENDIX A – SAMMANFATTANDE TABELL

Tabellen är modifierad från Gore (2003).

Land	Stat/provins/territorium	Björnjakt (svart/brun)	Åteljakt	Notering
Estland	-	brun (begränsad)	Ja	
Finland	-	brun	Nej	
Kroatien	-	brun	Ja	Enda tillåtna metod
Rumänien	-	brun	Nej	
Ryssland	-	brun	Ja	Främst havreåkrar
Slovenien	-	brun	Ja	
Slovakien	-	brun	Ja	
Sverige	-	brun	Nej	
USA	Alaska	brun/svart	Ja	*Åteljakt gäller endast svartbjörn med ett undantag (GMU 20E) där tillstånd utfärdas för grizzlybjörn åtling
	Arizona	svart	Nej	
	Arkansas	svart	Ja	Endast privatägd mark
	Colorado	svart	Nej	
	Georgia	svart	Nej	
	Idaho	svart	Ja	Ej i grizzlyområden
	Kalifornien	svart	Nej	
	Maine	svart	Ja	
	Maryland	svart	Nej	
	Massachussetts	svart	Nej	
	Michigan	svart	Ja	
	Minnesota	svart	Ja	
	Montana	svart	Nej	
	New Hampshire	svart	Ja	
	New Jersey	svart	Ja	Ingen jakt tillåten för närvarande
	New Mexico	svart	Nej	
	New York	svart	Nej	
	North Carolina	svart	Nej	
	Oregon	svart	Nej	
	Pennsylvania	svart	Nej	
	South Carolina	svart	Nej	
	Tennessee	svart	Nej	Tillåtet för populationsuppskattning
	Utah	svart	Ja	Endast för pilbågsjakt
	Vermont	svart	Nej	
	Virginia	svart	Nej	
	Washington	svart	Nej	Skogsbolag får åtla
	West Virginia	svart	Nej	
	Wisconsin	svart	Ja	
	Wyoming	svart	Ja	
Kanada	Alberta	brun/svart	Ja	
	British Columbia	brun/svart	Nej	
	Manitoba	svart	Ja	
	New Brunswick	svart	Ja	
	Newfoundland & Labrador	svart	Ja	
	Northwestern Territories (numera Nunavut & NWT)	brun/svart	Nej	
	Nova Scotia	svart	Ja	Enda lagliga metoden
	Ontario	svart	Ja	
	Québec	svart	Ja	
	Saskatchewan	svart	Ja	
	Yukon	brun/svart	Nej	